

I. ALGEMEEN

GROOTTECRITERIA VAN VENNOOTSCHAPPEN

1. De Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft zopas haar definitieve advies over de groottecriteria van vennootschappen gepubliceerd (Advies 2022/03 van 19 januari 2022 - Beoordeling van de groottecriteria overeenkomstig artikelen 1:24 en 1:25 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen). Het eraan voorafgaande ontwerpadvies hebben wij in de vorige kroniek besproken (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.888-892). De Commissie heeft de tekst grondig onder handen genomen. Vele formuleringen werden geperfectioneerd, zij het zonder dat dat ten gronde ingrijpende veranderingen meebrengt. Maar op meerdere punten zijn er ook gevoelige verschillen en opmerkelijke weglatingen. Laten we daar een overzicht van geven.

Inleiding

In de eerste plaats valt op dat de inleiding tot het advies veel korter is geworden. In het bijzonder wordt niet meer gezegd dat de Commissie vragen wil beantwoorden over de bepaling van de grootte van startende vennootschappen. Op het einde van het advies stelt men inderdaad vast dat heel het onderdeel van het ontwerpadvies, dat daaraan gewijd was, uit de tekst van het definitieve advies verdwenen is. In onze bespreking van het ontwerpadvies hadden wij erop gewezen dat de opvattingen die de Commissie daarover vertolkte, uiterst betwistbaar waren. Wij hadden gesuggereerd dat de Commissie deze kwesties nog eens grondig zou herbekijken. Klaarblijkelijk is zij daar niet uitgekomen en heeft ze dan maar alles weggelaten.

Verbetering van formuleringen

Benevens wat louter cosmetische herformuleringen (bv. vermeldingen van rekeningnummers) en weglatingen (bv. over het personeelsbestand), zijn er toch enkele opvallende uitzuiveringen en verbeteringen van de tekst. Wel is de formulering van wat tot de Andere financiële opbrengsten behoort, nog altijd even slecht (Advies 2022/03, nr.10).

* Met betrekking tot de algemene omschrijving van het omzetbegrip spreekt de Commissie niet langer over de onttrekkingen in natura bij natuurlijke personen (Advies 2022/03, nr.7). Het advies gaat

inderdaad alleen over vennootschappen.

* Bij de behandeling van de materie van de beoordeling van de groottecriteria op geconsolideerde basis spreekt de Commissie nu in haar algemene besprekingen systematisch over beoordeling op geconsolideerde of geaggregeerde basis (Advies 2022/03, nr.16, 19, 20 en 32).

* De mogelijkheid om de groottecriteria te beoordelen op geaggregeerde basis (art.1:24, § 6, al.2 WVV) wordt nu aangeduid als een regel, en niet als een uitzondering (Advies 2022/03, nr.16).

Duur van het boekjaar van minder of meer dan 12 maanden

Wanneer het boekjaar uitzonderlijk een duur van minder of meer dan twaalf maanden heeft, bepaalt de wet dat het bedrag van de omzet exclusief BTW moet worden vermenigvuldigd met een breuk waarvan de noemer twaalf is en de teller het aantal maanden van het betrokken boekjaar (art.1:24, § 4 WVV).

Daar geeft de Commissie nu een cijfervoorbeeld van. Een vennootschap heeft in boekjaar N, dat 15 maanden duurt, een omzet van 17.000.000 EUR. De limiet van artikel 1:24, § 1 WVV moet dan op 15 maanden worden berekend door vermenigvuldiging met de bovenvermelde breuk. De nieuwe limiet is bijgevolg $9.000.000 \times 15/12 = 11.250.000$ EUR. Zij wordt dus overschreden (Advies 2022/03, nr.13).

Maar de Commissie geeft nog een alternatieve berekeningsmethode. De jaaromzet kan eveneens worden berekend door de omzet van de vennootschap te vermenigvuldigen met een breuk waarvan de teller gelijk is aan 12 en de noemer overeenstemt met het aantal maanden van het betrokken boekjaar. In casu komt dit neer op $17.000.000 \times 12/15 = 13.600.000$ EUR. Dat is hoger dan de limiet van 9.000.000 EUR (Advies 2022/03, nr.14).

Microvennootschappen

In het ontwerpadvies stond helemaal in het begin te lezen dat artikel 1:25, § 2 WVV noodzakelijkerwijs de toepassing op microvennootschappen uitsluit van paragrafen 6 en 7 van artikel 1:24 WVV, die betrekking hebben op de berekening op geconsolideerde of geaggregeerde basis van de grensbedragen voor moedervennootschappen, omdat microvennootschappen moeder- noch dochtervennootschap kunnen zijn. Die passage komt in het definitieve advies op die plaats niet meer voor en is vervangen door een verwijzing naar een andere tekst van het definitieve advies (Advies 2022/03, nr.3 dat verwijst naar nr.20). Daaruit blijkt dan dat de Commissie tot het inzicht is gekomen dat de zaken veel ingewikkelder zijn (Ibidem, nr.20).

Maar de uitleg en de voorstelling van zaken die de Commissie nu geeft, zijn zeer verwarrend. Laten we proberen haar gedachten te verduidelijken, waarbij we de volgorde in de redenering zullen veranderen. De Commissie begint met een onderscheid te maken.

Onderscheid

In het geval van een microvennootschap:

- moet enerzijds de naleving van de groottecriteria zoals bepaald in artikel 1:24, § 1 WVV op geconsolideerde of geaggregeerde basis worden nagegaan; [mits het welteverstaan gaat om vennootschappen die een consortium vormen (art.1:24, § 7 WVV); de hypothese dat het gaat om een moedervenootschap, komt niet ter sprake omdat een microvennootschap geen moeder- [of dochter]vennootschap kan zijn (art.1:25, § 1, aanhef WVV) (SVC)];
- moet anderzijds de naleving van de criteria van artikel 1:25, § 1 WVV op enkelvoudige basis worden beoordeeld (Advies 2022/03, nr.20, al.1).

Verklaring van dit onderscheid

Het eerste lid van dit onderscheid wekt op het eerste gezicht verwondering, omdat artikel 1:25, § 2 WVV voor microvennootschappen niet verwijst naar artikel 1:24, § 6 en 7 WVV. Moet men daar niet uit afleiden dat beoordeling van de groottecriteria van microvennootschappen nooit op geconsolideerde of geaggregeerde basis gebeurt ?

De redenering van de Commissie volgt een eindje verder in het advies (Advies 2022/03, nr.20, al.6). Microvennootschappen zijn een subcategorie van kleine vennootschappen. Bijgevolg kan een vennootschap enkel als microvennootschap worden beschouwd indien zij de criteria van artikel 1:24, § 1 WVV niet overschrijdt. Normaal wordt aan die voorwaarde voldaan, omdat de grensbedragen van artikel 1:24, § 1 WVV hoger zijn dan die van artikel 1:25, § 1 WVV.

Maar het kan ook anders zijn. Wanneer de would be-microvennootschap deel uitmaakt van een consortium, moet eerst de beoordeling van de grensbedragen van artikel 1:24, § 1 WVV gebeuren op geconsolideerde of geaggregeerde basis, namelijk door rekening te houden met de gegevens van alle vennootschappen die deel uitmaken van het consortium (art.1:24, § 6 en 7 WVV). Dit om te zien of er wel überhaupt sprake kan zijn van een kleine vennootschap.

De Commissie wijst erop dat het zou kunnen voorkomen dat, indien het aantal microvennootschappen in een consortium zodanig is gestegen

dat de criteria van artikel 1:24, § 1 WVv op geconsolideerde of geaggregeerde basis worden overschreden, deze vennootschappen niet meer als klein kunnen worden beschouwd. En dus ook niet als microvennootschappen, ook al zouden zij op individuele basis de grensbedragen van artikel 1:25, § 1 WVv niet overschrijden (Advies 2022/03, nr.20, al.6). De Commissie geeft daar dan nog een cijfervoorbeeld van.

Vatten we de redenering van de Commissie even samen. Om een microvennootschap te kunnen zijn, moet de betrokken vennootschap eerst een kleine vennootschap zijn. En dat moet beoordeeld worden op geconsolideerde of geaggregeerde basis wanneer de would be-microvennootschap deel uitmaakt van een consortium. Pas daarna kan de toetsing, op enkelvoudige basis, aan de criteria van artikel 1:25, § 1 WVv plaatsvinden.

Microvennootschap als lid van een consortium

Heel deze redenering gaat uit van de veronderstelling dat een microvennootschap lid kan zijn van een consortium. Men weet dat de Commissie dat ontkende in haar advies 2016/3 - Beoordeling groottecriteria artikelen 15 en 15/1 W.Venn. Maar uit het ontwerpadvies dat aan het huidige advies 2022/03 voorafging, was al gebleken dat de Commissie als gevolg van de nieuwe tekst van artikel 1:25, § 2 WVv van mening veranderd is. Dat blijft zo in het definitieve advies.

De Commissie is van oordeel dat het gebrek aan verwijzing naar § 7 van artikel 1:24 WVv in artikel 1:25, § 2 WVv inzake microvennootschappen tot gevolg heeft dat het niet kan worden toegestaan om de kwalificatie als microvennootschap automatisch te weigeren aan een entiteit die voldoet aan de criteria zoals opgenomen in artikel 1:25, § 1 en 2 WVv, alleen maar omdat zij zou behoren tot een consortium (Advies 2022/03, nr.20, al.3).

Een consortium kan worden samengesteld uit meerdere microvennootschappen, zelfs indien deze microvennootschappen op geconsolideerde of geaggregeerde basis de criteria van artikel 1:25, § 1 WVv overschrijden (Advies 2022/03, nr.20, al.5).

In onze weergave van de redeneringen van de Commissie hebben we een paar passages onvermeld gelaten (Advies 2022/03, nr.20, al.2 en al.4). Dat is bewust gedaan: het komt ons voor dat die passages, ofschoon op zichzelf genomen niet onjuist, alleen maar verwarring stichten en voor een logische gedachtegang helemaal niet nodig zijn.

Berekening op geconsolideerde of geaggregeerde basis

Herinneren wij eraan dat de wet voor moedervennootschappen, voor

vennootschappen die zijn opgericht met als enig doel de verslaggeving van bepaalde informatie te ontwijken, en voor vennootschappen die een consortium vormen als bedoeld in artikel 1:19 WVV, nog steeds een beoordeling van de groottecriteria op geconsolideerde of geaggregeerde basis voorschrijft (art.1:24, § 6 en 7 WVV).

Met betrekking tot consolidatie sensu stricto (art.1:24, § 6, al.1 WVV) preciseert het definitieve advies nu dat de toepassing van de consolidatiebepalingen van het KBWVV onder meer betekent dat voor dochterondernemingen die het voorwerp uitmaken van een exclusieve controle, de in de artikelen 3:127, 3:134 en 3:136 KBWVV vermelde weglatingen en verrekeningen worden toegepast overeenkomstig de integrale consolidatiemethode. Voor gemeenschappelijke dochtervennootschappen of andere vennootschappen waarin een deelneming wordt aangehouden, worden de bepalingen inzake proportionele integratie of vermogensmutatie toegepast (Advies 2022/03, nr.22).

Met betrekking tot de berekening op geaggregeerde basis (art.1:24, § 6, al.2 WVV) preciseert het definitieve advies nu dat men zich moet baseren op de geaggregeerde cijfers van de moedervennootschap die aan het hoofd van de groep staat voor alle moedervennootschappen die de groep bevat. Dochtervennootschappen die geen moedervennootschappen zijn, kunnen de criteria blijven berekenen op enkelvoudige basis (Advies 2022/03, nr.26).

Beoordelingsdatum op geconsolideerde of geaggregeerde basis

De Commissie geeft wat meer uitleg omtrent de beoordelingsdatum ingeval de groottecriteria op geconsolideerde of geaggregeerd basis moeten worden beoordeeld.

Zij herneemt, in licht gewijzigde bewoordingen, wat zij daarover in haar ontwerpadvies had gezegd. Voor verbonden vennootschappen moeten de jaaromzet en het balanstotaal, net zoals dit het geval is voor niet-verbonden vennootschappen, worden vastgesteld op balansdatum van het laatst afgesloten boekjaar. Bijgevolg zal op de balansdatum [van iedere individuele vennootschap (SVC)] moeten worden nagegaan welke de verbonden vennootschappen zijn in de zin van artikel 1:20 WVV, ongeacht de balansdatum van de moedervennootschap. Voor de vaststelling van de geconsolideerde of geaggregeerde cijfers ter beoordeling van de groottecriteria is niet voorzien in een alternatieve datum zoals voor de opmaak van de geconsolideerde jaarrekening (art.3: 109, al.2 KBWVV) (Advies 2022/03, nr.30). Dat is allemaal zeer abstract.

De Commissie herhaalt ook, nu in wat meer gewijzigde bewoordingen, dat wanneer de balansdata van de verbonden vennootschappen van

elkaar verschillen, de beoordeling van de groottecriteria plaatsvindt op basis van de laatst opgemaakte jaarrekeningen van de verbonden vennootschappen. Zij voegt er nu aan toe dat met de laatst opgemaakte jaarrekening uitsluitend kan worden bedoeld de jaarrekening met betrekking tot het laatst afgesloten boekjaar, wat eenvoudig wil zeggen het laatste boekjaar waarvan de eindeboekjaardatum voorbij is (Advies 2022/03, nr.31). Ook dat blijft zeer abstract.

Maar daarna geeft de Commissie een concreet voorbeeld van een groep bestaande uit een moedervennootschap met één dochtervennootschap die zelf moedervennootschap is van drie dochtervennootschappen. Op twee na hebben ze allemaal verschillende balansdatums. Het voorbeeld geeft duidelijk weer met de gegevens van welke datums er voor de consolidatie of voor de aggregatie rekening wordt gehouden. Het wil ons voorkomen dat die toepassingen op het gebied van de consolidatie sensu stricto (art.1:24, § 6, al.1 WVV) helemaal niet overeenstemmen met de hierboven geformuleerde abstracte principes: telkens wordt er rekening gehouden met de gegevens op de balansdatum van de moedermaatschappij.

Consistentiebeginsel

In het ontwerpadvies kon men terzake van het zogenaamde consistentiebeginsel (art.1:24, § 2 WVV) lezen dat hier een vermoeden is gecreëerd dat een onderneming klein is. Dat komt in het definitieve advies niet meer voor. Het stond nochtans ook in het vroegere advies 2016/3 (nr.34) en steunde op een ministeriële verklaring.

De Commissie werkt nu haar voorbeelden ter illustratie van het consistentiebeginsel nader uit.

Startende vennootschappen

Alles wat de Commissie over de problematiek van startende vennootschappen in haar ontwerpadvies gezegd had, is uit het definitieve advies verdwenen.

II. BOEKHOUDVERPLICHTINGEN EN BOEKHOUDKUNDIGE VERWERKINGEN

BOEKHOUDKUNDIGE VERWERKING VAN FUSIES

2. De Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft het definitieve advies over de boekhoudkundige verwerking van fusies tussen vennootschappen gepubliceerd (Advies 2021/10 van 12 mei 2021 - Boekhoudkundige verwerking van fusies tussen vennootschappen). Het eraan voorafgaande ontwerpadvies hebben wij in de vorige kroniek

besproken (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.902, nr.6). Dat ontwerpadvies was een zeer lijvig document, zodat wij alleen de hoofdlijnen ervan konden behandelen. Het definitieve advies is nog langer dan het ontwerpadvies. Wij kunnen dus zeker niet op alle wijzigingen ingaan. Niet alleen zijn er veel te veel wijzigingen, zij kunnen ook niet zinvol gerelateerd worden aan de teksten van het ontwerpadvies, precies omdat we die slechts in grote lijnen hebben besproken.

Het definitieve advies is uitgebreider dan het ontwerpadvies. Bij de eerste aanblik lijkt het er sterk van te verschillen. Bij nader toezien is dat niet het geval. In vergelijking met het ontwerpadvies heeft de tekst van het definitieve advies een herschikking ondergaan. Het ontwerpadvies behandelde, na een korte bespreking van de algemene principes en in het bijzonder van het boekhoudkundig continuïteitsprincipe, een hele reeks van specifieke toepassingen. Het definitieve advies herschikt die behandeling: het gaat wat dieper in op de algemene vennootschapsrechtelijke principes en het boekhoudkundig continuïteitsprincipe; vervolgens herneemt het één van de specifieke toepassingen uit het ontwerpadvies, maar nu als een illustratie van het zuivere continuïteitsprincipe (geval III.A.1 van het ontwerpadvies, dat wij in onze bespreking van het ontwerpadvies hebben behandeld onder littera a.1); en ten slotte stelt het al de andere specifieke toepassingen uit het ontwerpadvies voor als uitzonderingen op het boekhoudkundig continuïteitsprincipe (Advies 2021/10, nr.3).

De aanpassingen die binnen deze herschikking aan de teksten van het ontwerpadvies zijn aangebracht, beperken zich meestal tot verbeteringen van de formuleringen. Zo wordt duidelijker en systematischer rekening gehouden met het bestaan van kapitaallose vennootschappen, door de begrippen kapitaal en incorporatie in het kapitaal, die in het ontwerpadvies meestal algemeen gebruikt werden, uit te breiden tot inbreng en incorporatie in de inbreng (Advies 2021/10, nr.17-18, 36 en 47). Ook worden de cijfervoorbeelden duidelijker doordat consequenter toepassing wordt gemaakt van de uitdrukking in duizendtallen.

Beperken wij ons er nu toe de aandacht te vestigen op enkele grotere toevoegingen van het definitieve advies en op de handhaving van enkele betwistbare passages.

Algemene principes: begrip fractiewaarde

In het kader van de definitie van de fusie door overneming gaat het definitieve advies nader in op het begrip van de fractiewaarde van aandelen (Advies 2021/10, nr.6).

Kapitaalhoudende vennootschappen

De Commissie herinnert eraan dat de memorie van toelichting bij het WVV bepaalt dat de fractiewaarde van elk aandeel van een vennootschap kan worden berekend door het kapitaal van de vennootschap te delen door het aantal bestaande aandelen. Bij verwijzing naar de definitie van de rubriek Kapitaal zoals bepaald in artikel 3:89, § 2, II, 1° KBWVV, stemt de teller van de breuk overeen met het bedrag van het kapitaal, bestaande uit het deel van het kapitaal dat werd gevormd door (a) de inbreng vanwege de aandeelhouders in het kapitaal, (b) in voorkomend geval de omzetting van uitgiftepremies en (c) in voorkomend geval de omzetting van geboekte herwaarderingsmeerwaarden of van reserves, indien niet terugbetaald of verminderd via een kapitaalvermindering (Advies 2021/10, nr.6, al.1).

Kapitaallose vennootschappen

In de veronderstelling dat de overnemende vennootschap een kapitaallose vennootschap is, wordt de fractiewaarde gelijkgesteld met de inbrengwaarde, zoals die blijkt uit de jaarrekening, van alle door de vennoten of aandeelhouders toegezegde inbrengen in geld of in natura, met uitzondering van inbrengen in nijverheid, in voorkomend geval verhoogd met de reserves die op grond van een statutaire bepaling slechts aan de vennoten of aandeelhouders kunnen worden uitgekeerd met een statutenwijziging, dit alles gedeeld door het aantal aandelen (art.12:2, al.2 WVV) (Advies 2021/10, nr.6, al.2).

Zoals bij de berekening van de fractiewaarde van elk aandeel bij een kapitaalhoudende vennootschap, wordt de inbreng, ongeacht of deze werd volgestort, in rekening genomen. De inbreng die eventueel werd terugbetaald naar aanleiding van een uitkering, heeft daarentegen geen impact op de teller van bovenvermelde breuk (Advies 2021/10, nr.6, al.3, met verwijzing naar Parl.St., Kamer, 2017-2018, DOC 54, nr.3119/001, p.297). Hetzelfde geldt voor de moeilijk te waarderen inbreng in nijverheid. De uitsluiting uit de breuk vloeit voort uit de keuze van de wetgever om doorheen het gehele WVV aan de inbreng in nijverheid geen eigenvermogenswaarde toe te kennen (Advies 2021/10, nr.6, al.4, met opnieuw verwijzing naar Parl.St., Kamer, 2017-2018, DOC 54, nr.3119/001, p.297).

De Commissie stelt dat de reserves waarnaar in artikel 12:2, tweede alinea WVV wordt verwezen [de Commissie spreekt van artikel 12:4, tweede alinea WVV (SVC)], zijn samengesteld uit het gedeelte van het eigen vermogen dat de waarde overschrijdt van de oorspronkelijke inbreng, dat [de Commissie zegt: "die" (SVC)] op vrijwillige basis statutair onbeschikbaar gemaakt is. De opname ervan beantwoordt aan de noodzaak om, voor zover mogelijk, ongelijke behandeling tegen te gaan tussen kapitaalhoudende vennootschappen die hun kapitaal

kunnen verhogen door incorporatie van reserves, en kapitaallose vennootschappen waarvoor de wet geen onbeschikbaarheidsvereiste voor eigen aandelen en financiële steunverlening meer oplegt buiten de onbeschikbare reserve (Advies 2021/10, nr.6, al.5, met opnieuw verwijzing naar Parl.St., Kamer, 2017-2018, DOC 54, nr.3119/001, p.297). De eigen aandelen, alsook de wettelijke reserve van de oude BVBA's, die bij de verandering in BV's zijn omgezet in onbeschikbare reserves, spelen geen rol in de fractiewaarde (Advies 2021/10, nr.6, al.5).

Wat de Commissie hier allemaal over reserves zegt, is toch niet zeer nauwkeurig. Voor een duidelijker en accurater beeld grijpt men beter terug naar de originele bron, die de memorie van toelichting bij het WVV is. Daaruit leert men, wanneer men de Nederlandse en de Franse teksten combineert, dat de in artikel 12:2, tweede alinea WVV bedoelde verhoging met de reserves die op grond van een statutaire bepaling slechts aan de vennoten of aandeelhouders kunnen worden uitgekeerd met een statutenwijziging, gerechtvaardigd wordt door de mogelijkheid, in een vennootschap met kapitaal, om het kapitaal te verhogen door incorporatie van reserves. Deze verrichting kan niet zonder meer worden doorgetrokken naar de kapitaallose vennootschap, omdat de wet aan het eigen vermogen niet langer structurele onbeschikbaarheidsvereisten oplegt (behalve, in de BV, voor eigen aandelen in portefeuille en in geval van financiële steunverlening). Als kapitaallose vennootschappen er evenwel vrijwillig voor opteren om een deel van hun eigen vermogen, dat de oorspronkelijke inbrengwaarde overschrijdt, statutair onbeschikbaar te maken, is er geen reden om dit gedeelte, dat overeenstemt met een incorporatie van reserves, geen deel te laten uitmaken van de fractiewaarde (Parl.St., Kamer, 2017-2018, DOC 54, nr.3119/001, p.297).

De Commissie vat het dan in boekhoudrechtelijke termen aldus samen dat de teller van de breuk bijgevolg overeenstemt met de definitie van de rubriek Inbreng, zoals bepaald in artikel 3:89, § 2, I, 2° KBWVV voor BV's en CV's, behalve dat de reserves zoals bepaald in voormeld artikel, waarop de aandeelhouders in geval van uittreding of uitsluiting geen recht hebben, niet in aanmerking worden genomen (Advies 2021/10, nr.6, al.6). Dat laatste voorbehoud van de Commissie is betwistbaar. Artikel 3:89, § 2, I, 2°, b KBWVV bepaalt dat de rubriek I.Inbreng voor BV's en CV's omvat: de reserves die op grond van een statutaire bepaling slechts aan de aandeelhouders kunnen worden uitgekeerd mits een statutenwijziging of waarop de aandeelhouders in geval van uittreding of uitsluiting geen recht hebben. Het is verdedigbaar dat die laatstgenoemde reserves wel in aanmerking komen voor de bepaling van de fractiewaarde. Ze zijn wel niet statutair onbeschikbaar voor gewone uitkering, maar wel statutair onbeschikbaar voor uittreding of uitsluiting. Volstaat dat niet ?

In de gevallen waarin de verkrijgende vennootschap de rechtsvorm heeft van een VOF of een CommV, acht de Commissie het aangewezen om de samenstellende delen van de Inbreng, zoals vermeld in artikel 3:89, § 2, I, 3° KBWVV, als basis te nemen voor de berekening van de fractiewaarde. Daarmee wordt dan bedoeld: het vennootschapsvermogen dat bestaat uit het bedongen bedrag van de in de vennootschap ingebrachte of nog in te brengen waarden, in voorkomend geval zoals statutair vastgelegd (Advies 2021/10, nr.6, al.7).

Algemene principes: boekhoudkundig continuïteitsprincipe

De Commissie gaat in haar definitieve advies ook nader in op het boekhoudkundig continuïteitsprincipe, dat van toepassing is wanneer de fusie voldoet aan de definitie van artikel 12:2 WV, zonder mogelijkheid van keuze (Advies 2021/10, nr.9). Haar bijkomende preciseringen betreffen de toepassing van het principe in hoofde van de overnemende vennootschap (Advies 2021/10, nr.10-14). De tekst gewijd aan de toepassing van het principe in hoofde van de vennootschappen die aandeelhouder zijn van de overgenomen vennootschap (Advies 2021/10, nr.15), is in wezen nog dezelfde als in het ontwerpadvies van 18 november 2020 (Ontwerpadvies, nr.10).

In hoofde van de overnemende vennootschap

* De Commissie definieert het boekhoudkundig continuïteitsprincipe als volgt. Over het algemeen worden de actief- en passiefbestanddelen van de overgenomen vennootschap, inclusief de verschillende bestanddelen van het eigen vermogen, de afschrijvingen, waardeverminderingen en gevormde voorzieningen, de rechten en verplichtingen alsook de opbrengsten en kosten van het boekjaar, in de boekhouding van de overnemende vennootschap opgenomen tegen de waarde waarvoor zij voorkwamen op het tijdstip waarop de fusie boekhoudkundig wordt voltrokken (Advies 2021/10, nr.10, eerste zin). Met deze formulering vat de Commissie artikel 3:56, § 1, eerste alinea KBWVV samen. De slotformule, hoewel gebruikelijk (Advies 2021/10, nr.14), lijkt ons niet zo accuraat. De reglementaire tekst spreekt van de datum vanaf wanneer de handelingen van de overgenomen vennootschap boekhoudkundig geacht worden te zijn verricht voor rekening van de overnemende vennootschap, wat aansluit bij de wettelijke bepaling van artikel 12:24, tweede alinea, 5° WV. Het begrip voltrekking wordt in de wet enkel gehanteerd voor de juridische voltrekking (art.12:32, al.2 WV). Wat verder in het advies hanteert de Commissie trouwens de correcte wettelijke en reglementaire formulering (Advies 2021/10, nr.14).

De Commissie stelt vervolgens dat waardecorrecties door de overgenomen vennootschap kunnen worden uitgevoerd vóór of na de datum waarop de fusie boekhoudkundig van kracht wordt (Advies 2021/10, nr.10, tweede zin). Klaarblijkelijk is dat alvast weer de datum vanaf wanneer de handelingen van de overgenomen vennootschap boekhoudkundig geacht worden te zijn verricht voor rekening van de overnemende vennootschap. Het kan niet de datum van de juridische voltrekking van de fusie (art.12:32, al.2 WVV) zijn, want op dat ogenblik houdt de overgenomen vennootschap, in afwijking van artikel 2:76, eerste alinea WVV (behoud van rechtspersoonlijkheid tijdens de vereffening), van rechtswege op te bestaan (art.12:13, al.1, 1° WVV). Een vennootschap die niet meer bestaat, kan uiteraard geen waardecorrecties meer doorvoeren.

Maar toch lijkt deze stellingname van de Commissie ons problematisch. Het is niet duidelijk wat het lot is van waardecorrecties die nog door de overgenomen vennootschap zouden worden doorgevoerd na de datum vanaf wanneer de handelingen van de overgenomen vennootschap boekhoudkundig geacht worden te zijn verricht voor rekening van de overnemende vennootschap. Het alsnog in aanmerking nemen van die waardecorrecties komt gewoon in aanvaring met de tekst van artikel 3:56, § 1, eerste alinea KBWVV.

De Commissie wijst er dan op dat, voor zover de afschrijvingen, de waardeverminderingen of de herwaarderingsmeerwaarden die in hoofde van de overgenomen vennootschap reeds werden geboekt op bepaalde activa, eveneens worden overgedragen, deze actiefbestanddelen niet uitsluitend worden opgenomen ten belope van hun nettoboekwaarde (Advies 2021/10, nr.10, laatste zin). Had de Commissie in plaats van de woorden "voor zover" niet beter het woord "vermits" of aangezien" gebruikt? Want uit artikel 3:56, § 1, eerste alinea KBWVV lijkt toch voort te vloeien dat afschrijvingen, waardeverminderingen en herwaarderingsmeerwaarden gewoon moeten worden opgenomen in de boekhouding van de overnemende vennootschap.

Volgens de Commissie sluit deze aanpak aan bij het door het vennootschapsrecht gedefinieerde kader: zodra de bestanddelen die het vermogen uitmaken van de overgenomen vennootschap, niet worden gerealiseerd, moet er worden afgeweken van de waardering van de goederen die werden ingebracht tegen aanschaffingswaarde (Advies 2021/10, nr.11, al.1). Wat zij hiermee bedoelt, is ons volstrekt onduidelijk.

* Met betrekking tot de overname van de bestanddelen van het eigen vermogen van de overgenomen vennootschap herneemt de Commissie de incidentie van fusies tussen kapitaalhoudende en kapitaallose vennootschappen (Advies 2021/10, nr.11, al.2-5), waarop zij reeds in het ontwerpadvies de aandacht had gevestigd, maar dan in één van de specifieke toepassingen (III.A, nr.12 van het Ontwerpadvies van

18 november 2020, dat wij in onze bespreking van het ontwerpadvies hebben behandeld onder littera a).

* De Commissie wijst erop dat het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel onderworpen is aan een aantal uitzonderingen die zijn opgenomen in artikel 3:77 KBWVV (Advies 2021/10, nr.12).

Structuur van Advies 2021/10

Buiten de hierboven besproken algemeenheden, komen in het definitieve advies geen noemenswaardige toevoegingen aan het ontwerpadvies meer voor. Zoals in de inleiding reeds vermeld, is wel de structuur veranderd. Er is nu een beginvoorbeeld, dat de meest zuivere toepassing van het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel illustreert en dat in het ontwerpadvies voorkwam als het eerste specifieke toepassingsgeval (Advies 2021/10, II.D, voorbeeld 1). Daarin wordt nu wat meer aandacht besteed aan het begrip fractiewaarde en aan de ruilverhouding. Maar dat zijn details, waarop we onmogelijk kunnen ingaan. Al de andere gevallen worden nu voorgesteld als uitzonderingen op het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel. In wezen zijn ze allemaal hetzelfde als in het ontwerpadvies. Hier en daar wordt een opmerking toegevoegd (Advies 2021/10, nr.17, laatste alinea, 24, laatste alinea, 29, 33, 34 en 37) of wordt de terminologie verbeterd. Ook sommige cijfers in de voorbeelden zijn veranderd.

Betwistbare passages

Bij de bespreking van het ontwerpadvies hebben wij de aandacht gevestigd op een paar betwistbare passages. Daar heeft de Commissie in haar definitieve advies niets aan veranderd.

* In de hypothese dat er geen wederzijds aandelenbezit is, geen opleg, maar wel eigen aandelen bij de overgenomen vennootschap (Advies 2021/10, III.B, nr.19) verwijst de Commissie nog steeds naar artikel 3:77, § 4 KBWVV. Wij blijven erbij dat dat een vergissing is. De correcte verwijzing moet artikel 3:77, § 1 KBWVV zijn.

* In de hypothese dat de overnemende vennootschap aandelen van de overgenomen vennootschap heeft en de boekwaarde van die aandelen groter is dan het overeenstemmende aandeel in het eigen vermogen van de overgenomen vennootschap (III.D, 2.1, nr.39), kan de overnemende vennootschap dat verschil gebeurlijk uiteindelijk activeren als goodwill (Advies 2021/10, nr.40). In dat geval handhaaft de Commissie haar opvatting dat de overnemende vennootschap als tegenpost op de passiefzijde een meerwaarde zal moeten boeken, waarvan de fiscale vrijstelling onderworpen is aan de naleving van de onaantastbaarheidsvoorwaarde (Advies 2021/10, nr.40, laatste alinea).

Het blijft ons voorkomen dat dit een vergissing is. We zien niet in van welke meerwaarde hier sprake zou moeten zijn, laat staan als tegenpost op het passief. De journaalposten die de Commissie nu toevoegt, verduidelijken de zaak niet. Meerwaarde treedt integendeel op in de omgekeerde situatie, nl. wanneer de boekwaarde van de aandelen in de overgenomen vennootschap kleiner is dan het overeenstemmende aandeel in het eigen vermogen van de overgenomen vennootschap (Advies 2021/10, nr.43). Fiscaal volgt die goodwill geheel eigen principes en lijkt die toch niets te maken te hebben met een vrijstelling van meerwaarden en onaantastbaarheidsvoorwaarde (S. VAN CROMBRUGGE, "Fusies en splitsingen in het inkomstenbelastingrecht anno 1993", T.R.V., 1993, p.378, nr.44). We menen voor onze kritiek trouwens steun te kunnen vinden in de voorbereidende werkzaamheden van de wet van 6 augustus 1993 houdende fiscale bepalingen inzake fusie en splitsing van vennootschappen (B.S., 31 augustus 1993). Ook daarin worden de gevallen behandeld, waarin er een verschil bestaat tussen de fiscale boekwaarde van de aandelen in de overgenomen vennootschap en de door die aandelen vertegenwoordigde fiscale netto-inbrengwaarde. Indien bij de intrekking van de aandelen blijkt dat zij een hogere fiscale boekwaarde hebben dan de daaraan beantwoordende fiscale netto-inbrengwaarde, kan de overnemende vennootschap proberen dat verschil zoveel mogelijk toe te rekenen aan de activabestanddelen waarvan de inbrengwaarde hoger is dan de fiscale boekwaarde bij de overgenomen vennootschap. Zij kan het verschil ook geheel of gedeeltelijk beschouwen als een goodwill. In geen van beide gevallen zijn de afschrijvingen op de geherwaardeerde activabestanddelen, respectievelijk op de goodwill, fiscaal aanvaardbaar (art.212, al.1 WIB1992). De overnemende vennootschap kan het verschil ook geheel of gedeeltelijk in kosten boeken. Alsdan gaat het om een minderwaarde op aandelen, die niet als beroepskost aftrekbaar is (art.198, § 1, 7° WIB1992) (Parl.St., Senaat, 1992-1993, nr.765/1, p.7). Merken we hierbij wel op dat men zich bij het hanteren van deze voorbereidende werkzaamheden moet hoeden voor misverstanden. De tekst spreekt over een "negatief verschil", maar bedoelt daarmee dat de fiscale netto-inbrengwaarde lager is dan de fiscale boekwaarde van de aandelen. Dit betekent dat de fiscale boekwaarde van de aandelen hoger is. Het is maar hoe men het formuleert. Alleszins is er in deze voorbereidende werkzaamheden, terecht, geen sprake van enige boeking van een vermeende meerwaarde als tegenpost op het passief van de balans.

BOEKHOUDKUNDIGE VERWERKING VAN FUSIES EN SPLITSINGEN VAN VENNOOTSCHAPPEN MET NEGATIEF NETTOACTIEF

3. De Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft nu ook een advies uitgebracht over het al lang bestaande probleem van de mogelijkheid

en de boekhoudkundige verwerking van fusies en splitsingen van vennootschappen met een negatief boekhoudkundig nettoactief ((Advies 2022/01 van 19 januari 2022 - Fusies en splitsingen van vennootschappen met een negatief nettoactief)).

a. Vennootschapsrechtelijk principe

De Commissie begint met de vaststelling dat geen enkele bepaling van de Belgische fusie- en splitsingswetgeving, die teruggaat op de wet van 29 juni 1993, vennootschappen met een boekhoudkundig negatief nettoactief verbiedt om deel te nemen aan een fusie of splitsing (Advies 2022/01, nr.3).

Maar zij voegt er meteen aan toe dat de rechtsleer verdeeld bleef over de uitvoerbaarheid van dergelijke verrichtingen, omdat de overname van een vennootschap zonder nettoactief blijkt de memorie van toelichting bij de wet van 29 juni 1993 niet als fusie kan worden aangemerkt: bij een dergelijke verrichting worden de aandeelhouders of vennoten van de overgenomen vennootschap immers geen aandeelhouders of vennoten van de overnemende vennootschap, aangezien in dat geval het kapitaal [of de inbreng (toevoeging CBN)] van de overnemende vennootschap niet wordt verhoogd (Parl.St., Kamer, 1989-1990, nr.1214/1, p.4) (Advies 2022/01, nr.4). De Commissie voegt er nog aan toe dat ook het W.Venn. en het WVV deze problematiek niet verder hebben verduidelijkt (Advies 2022/01, nr.5).

Slaat men er de toenmalige rechtsleer op na, dan blijkt zich daar toch meteen de heersende mening te hebben gevormd dat hier als maatstaf uiteraard niet de boekhoudkundige situatie van de over te nemen vennootschap wordt gehanteerd, maar haar werkelijke nettoactiefwaarde (G.-A. DAL en M. VAN DEN ABEELE, "Les lignes de force et les principes de la loi du 29 juin 1993, in Le nouveau droit des fusions et des scissions de sociétés, Brussel, Bruylant, 1994, p.33; K. GEENS, "Fusie en splitsing als constitutieve rechtshandelingen", in De nieuwe fusiewetgeving 1993, Kalmthout, Biblo, 1994, p.28).

Klaarblijkelijk deelt de Commissie deze heersende mening van de rechtsleer. In haar ontwerpadvies (zie daarover: S. VAN CROMBRUGGE, "CBN over fusies en splitsingen van vennootschappen met negatief nettoactief", Balans, nr.879 van 30 september 2021, p.6-8) was de Commissie van oordeel dat de verwijzing naar het begrip nettoactief uitsluitend het economisch nettoactief beoogt en niet het boekhoudkundig nettoactief. Zij kwam tot het besluit dat het mogelijk moet zijn om een fusie of splitsing te voltrekken wanneer het boekhoudkundig nettoactief van één van de deelnemende vennootschappen negatief is, op voorwaarde dat het economisch nettoactief ervan strikt positief is. In het definitieve advies

neemt de Commissie het begrip van de ruilverhouding als uitgangspunt.

Ruilverhouding als kernbegrip

De Commissie herinnert eraan dat het aantal aandelen van de overnemende vennootschap of verkrijgende vennootschappen, dat wordt uitgegeven naar aanleiding van een fusie of splitsing, in werkelijkheid wordt bepaald door de ruilverhouding tussen, enerzijds, de overgenomen of gesplitste vennootschap en, anderzijds, de overnemende of verkrijgende vennootschap (Advies 2022/01, nr.6). Daarna herhaalt zij, zoals in het ontwerpadvies, dat deze verhouding wordt berekend met de formule:

$$\frac{(\text{Ruil})\text{waarde per aandeel van de overgenomen/gesplitste vennootschap}}{(\text{Ruil})\text{waarde per aandeel van de overnemende/verkrijgende vennootschap}}$$

=

$$\frac{\text{Aantal nieuwe aandelen van de overnemende/verkrijgende vennootschap}}{\text{Aantal bestaande aandelen van de overgenomen/gesplitste vennootschap}}$$

De Commissie voegt daaraan toe dat deze formule als vertrekpunt geldt voor de berekening van het aantal aandelen van de overnemende of verkrijgende vennootschap, dat moet worden toegekend aan de aandeelhouders van de overgenomen of gesplitste vennootschap, in ruil voor de aandelen die zij aanhielden in deze vennootschap vóór de verrichting plaatsvond:

$$\text{Aantal nieuwe aandelen van de overnemende/verkrijgende vennootschap}$$

=

$$\text{Aantal bestaande aandelen van de overgenomen/gesplitste vennootschap}$$

$$\times \frac{(\text{Ruil})\text{waarde per aandeel van de overgenomen/gesplitste vennootschap}}{(\text{Ruil})\text{waarde per aandeel van de overnemende/verkrijgende vennootschap}}$$

Hieruit leidt de Commissie twee principes af:

- indien de ruilwaarde per aandeel van de overgenomen/gesplitste vennootschap gelijk is aan nul, is de ruilverhouding zoals hierboven gedefinieerd eveneens gelijk aan nul; hetzelfde geldt voor het aantal uit te geven aandelen van de overnemende of verkrijgende vennootschap;
- indien de ruilwaarde per aandeel van de overnemende/verkrijgende vennootschap gelijk is aan nul, zal er een oneindige ruilverhouding ontstaan en is het onmogelijk om het aantal uit te geven aandelen te bepalen.

De Commissie besluit dat men er, indien deze redenering wordt gevolgd, dus van uit moet gaan dat de verwijzing naar het begrip nettoactief in de memorie van toelichting vóór de wet van 29 juni 1993 de ruilwaarde beoogt. Deze ruilwaarde kan bv. overeenstemmen met de economische waarde van de deelnemende vennootschappen en niet met het boekhoudkundig nettoactief. Het is immers wel degelijk de ruilwaarde die aan de basis ligt van de uitgifte van de aandelen van de overnemende of verkrijgende vennootschap (Advies 2022/01, nr.7). Er moet immers een onderscheid worden gemaakt tussen het waarderingsgebeuren, dat de werkelijke waarde van de vennootschap bepaalt, en de boekhoudkundige verwerking van de verrichting (Advies 2022/01, voetnoot 14).

Kapitaalverhoging blijft mogelijk

Vervolgens gaat de Commissie in op de opmerking in de memorie van toelichting vóór de wet van 29 juni 1993 dat, bij overname van een vennootschap zonder nettoactief, het kapitaal [of de inbreng (toevoeging CBN)] van de overnemende vennootschap niet wordt verhoogd.

De Commissie benadrukt dat, zelfs in de veronderstelling dat de ruil- of boekwaarde van de overgenomen of gesplitste vennootschap negatief zou zijn, een fusie of splitsing aanleiding kan geven tot een verhoging van het kapitaal of de inbreng in hoofde van de overnemende of verkrijgende vennootschap. Deze verhoging vloeit voort uit de optelling van de kapitaalrubrieken van de deelnemende vennootschappen (kapitaalhoudende vennootschappen) of van de rubrieken van de inbreng (kapitaallose vennootschappen) en hangt niet af van de waarde van het boekhoudkundig nettoactief of van de ruilwaarde van de overgenomen of gesplitste vennootschap. Fusies en splitsingen zijn immers onderworpen aan het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel (art.3:56 KBWVV). Zij verschillen op dit punt van inbreng in natura, die een verhoging van het kapitaal of de inbreng meebrengt ten belope van de bedongen waarde van de ingebrachte activa, zonder dat deze waarde de marktwaarde van de activa kan overstijgen (art.3:17, al.2 KBWVV) (Advies 2022/01, nr.8).

In voetnoot merkt de Commissie wel nog op dat deze boekhoudkundige continuïteit van de kapitaal- en inbrengbestanddelen gebeurlijk moet worden aangepast overeenkomstig artikel 3:77, § 2 KBWVV. Indien, rekening houdend met de ruilverhouding en de nominale of fractiewaarde van de als vergoeding toegekende aandelen, het bedrag waarmee het kapitaal of de inbreng van de overnemende vennootschap wordt verhoogd, groter is dan het kapitaal of de inbreng van de overgenomen vennootschap, wordt het verschil onttrokken aan de andere bestanddelen van het eigen vermogen van de overgenomen

vennootschap, volgens de regels vastgesteld door de algemene vergadering die tot fusie besluit; in het tegenovergestelde geval wordt het verschil geboekt als een uitgiftepremie of een inbreng (art.3:77, § 2 KBWVV). De Commissie wijst erop dat deze aanpassingen bedoeld zijn om de fractiewaarde per aandeel of de nominale waarde van de aandelen van de overnemende vennootschap te behouden. In zulke situaties is het bedrag van de verhoging van het kapitaal of van de inbreng in de overnemende vennootschap gelijk aan het product van het aantal uit te geven aandelen van de overnemende (verkrijgende) vennootschap in ruil voor de aandelen van de overgenomen (gesplitste) vennootschap en de nominale waarde van de aandelen van de overnemende (verkrijgende) vennootschap. Dit product stemt niet noodzakelijk overeen met het kapitaal of de inbreng van de overgenomen vennootschap (Advies 2022/01, voetnoot 15). De Commissie verwijst daarbij nog naar voorbeeld 2 van haar advies 2021/10 - Boekhoudkundige verwerking van fusies tussen vennootschappen (cf. supra, nr.2).

Ten slotte wijst de Commissie er nog op dat wanneer een kapitaallose vennootschap een kapitaalhoudende vennootschap overneemt, de inbreng van de overnemende vennootschap niet noodzakelijk wordt vermeerderd met het kapitaal van de overgenomen vennootschap (Advies 2022/01, nr.9). Het komt ons voor dat de Commissie zich hier vergist. Uit advies 2021/10 - Boekhoudkundige verwerking van fusies tussen vennootschappen blijkt dat bij overname van een kapitaalhoudende vennootschap door een kapitaallose vennootschap, het kapitaal van de overgenomen vennootschap wel degelijk wordt omgezet in beschikbare of onbeschikbare inbreng. Het is integendeel bij overname van een kapitaallose vennootschap door een kapitaalhoudende vennootschap, dat de inbreng van de overgenomen vennootschap niet noodzakelijk wordt omgezet in kapitaal: de inbreng kan evengoed onder de post Andere bij de inbreng buiten kapitaal worden gevoegd (Advies 2021/10, nr.11).

Alleszins merkt de Commissie bij wijze van besluit op dat er, in tegenstelling tot wat verondersteld wordt in de memorie van toelichting vóór de wet van 29 juni 1993, geen direct verband bestaat tussen de uitgifte van aandelen en de verhoging van het kapitaal of van de inbreng in hoofde van de overnemende of de deelnemende vennootschappen, die mogelijks zou worden vastgesteld als gevolg van de verrichting (Advies 2022/01, nr.10).

Globaal besluit van de Commissie

Gelet op het bovenstaande is de Commissie van oordeel dat het mogelijk moet zijn om een fusie of splitsing te voltrekken wanneer het boekhoudkundig nettoactief van één van de deelnemende vennootschappen negatief is. Ingeval de ruilwaarde van de overgenomen of gesplitste vennootschappen positief is, is het

immers mogelijk om het aantal uit te geven aandelen van de overnemende vennootschap te bepalen. Bijgevolg kan de verrichting logischerwijs als een fusie of splitsing worden gekwalificeerd. Zij denkt daarbij onder meer aan de overneming of splitsing van een groeiende vennootschap die nog niet winstgevend is geworden. In het omgekeerde geval, wanneer de ruilwaarde van de overgenomen of gesplitste vennootschap negatief of nul is, kan de verrichting niet als een fusie of splitsing worden beschouwd (Advies 2022/01, nr.11).

De Commissie acht haar standpunt ook van toepassing op het geval waarbij de fusie tot gevolg heeft dat het boekhoudkundig nettoactief van de overnemende vennootschap negatief wordt naar aanleiding van de verrichting. Zij is van oordeel dat geen enkele Belgische wettelijke bepaling dit soort verrichting verhindert. Het bestuursorgaan zal dan wel de nodige maatregelen moeten nemen om te voldoen aan zijn vennootschapsrechtelijke verplichtingen, bv. in het kader van de alarmbelprocedure (Advies 2022/01, nr.12).

In het ontwerpadvies kwamen nog enkele passages voor in verband met BV's en CV's. In onze bespreking van het ontwerpadvies hadden wij erop gewezen dat deze passages ons onbegrijpelijk voorkwamen. De Commissie benadrukte daarin dat haar standpunt geldig bleef voor de BV's en CV's, ondanks het feit dat er voor deze vennootschapsvormen geen enkel verband meer bestaat tussen de economische waarde van de inbreng en de rechten die in ruil voor deze inbreng aan de aandeelhouders worden verleend. In het definitieve advies komt deze passage niet meer voor. Zij lijkt ons nochtans correct. Maar de uitleg die de Commissie daar in het ontwerpadvies bij gaf, was onbegrijpelijk. De weglating van die passages in het definitieve advies is een goede zaak.

b. Boekhoudkundige verwerking

De boekhoudkundige verwerking van een fusie, splitsing of partiële splitsing waarbij een vennootschap met negatief boekhoudkundig nettoactief maar positieve ruilwaarde betrokken is, blijft beheerst door het continuïteitsbeginsel zoals bepaald in artikel 3:56, § 1 en 2 KBWVV, met zijn uitzonderingen in de artikelen 3:56, § 4 en 3:77 KBWVV (Advies 2022/01, nr.13).

Fusies

De Commissie geeft hier alleen maar een cijfervoorbeeld van de overname door een NV A van een NV B die een negatief boekhoudkundig eigen vermogen heeft, maar een positief economisch eigen vermogen, zodat wel degelijk een ruilwaarde en een ruilverhouding kan worden vastgesteld. Dat voorbeeld is perfect duidelijk en vergt geen enkele commentaar.

Splitsingen en partiële splitsingen

In het algemeen is de Commissie van oordeel dat voor splitsingen en partiële splitsingen waarbij een vennootschap met negatief boekhoudkundig nettoactief maar positieve ruilwaarde betrokken is, de boekhoudkundige verwerking van fusies mutatis mutandis toepasselijk is (Advies 2022/01, nr.16).

Maar bij splitsingen en partiële splitsingen rijst een bijkomende vraag met betrekking tot de verdeling van het eigen vermogen van de (partieel) gesplitste vennootschap onder de verkrijgende vennootschappen. Onder verwijzing naar haar vroegere adviezen 2009/8 - De boekhoudkundige verwerking van splitsingen en 2009/11 - De boekhoudkundige verwerking van partiële splitsingen, herinnert de Commissie aan haar standpunt dat ervoor gezorgd moet worden om bij de overdracht van het boekhoudkundig eigen vermogen zoveel mogelijk de regels te volgen inzake de overdracht van fiscaal eigen vermogen (Advies 2022/01, nr.17).

- De algemene fiscale regel staat in artikel 213, eerste alinea WIB1992. Bij het bepalen van het gestorte kapitaal en van de voorheen gereserveerde winst die in geval van splitsing bij elk van de overnemende of verkrijgende vennootschappen in aanmerking worden genomen, en bij het bepalen van de in artikel 211, § 2 WIB1992 vermelde vermindering voor het geval van onvolledige vergoeding in aandelen, worden die vennootschappen geacht het gestorte kapitaal, de belaste reserves en de vrijgestelde reserves van de gesplitste vennootschap evenredig met de fiscale nettowaarde van de door deze laatste aan elk van hen gedane inbreng te hebben overgenomen of verkregen. De toewijzing van de herwaarderingsmeerwaarden en de gespreid te belasten meerwaarden wordt in feite geregeld door administratieve onderrichtingen (Adm.Comm.I.B., nr.211/55-56).

- Een bijzondere regel geldt wanneer de fiscale nettowaarde van de gesplitste vennootschap negatief is. Het eerste onderdeel van die regel staat in de laatste zin van artikel 184ter, § 3, tweede alinea WIB1992: in dit geval moet deze waarde worden teruggebracht naar nul (Advies 2022/01, nr.19, al.1). Het tweede onderdeel van die regel staat in artikel 213, tweede alinea WIB1992: indien de fiscale nettowaarde van de gesplitste vennootschap gelijk is aan nul, wordt voor de verdeling van haar gestorte kapitaal en reserves rekening gehouden met de fiscale nettowaarde van de actiefbestanddelen (en niet van de inbreng) overgedragen door deze vennootschap naar ieder van de overnemende of verkrijgende vennootschappen (Advies 2022/01, nr.19, al.1).

- Deze fiscale regels zijn eveneens van toepassing op partiële splitsingen (art.213, al.3 WIB1992) (Ontwerpadvies, nr.19, al.2).

De Commissie is van mening dat de verdeling van het boekhoudkundig eigen vermogen van de (partieel) gesplitste vennootschap eveneens moet worden afgestemd op de verdeling van het fiscaal eigen vermogen indien het boekhoudkundig eigen vermogen negatief is. Het gevolg daarvan is dubbel.

1) Indien het fiscaal eigen vermogen van de (partieel) gesplitste vennootschap positief is, wordt het boekhoudkundig eigen vermogen van deze vennootschap verdeeld onder de verkrijgende vennootschappen in verhouding tot de fiscale nettowaarde van de inbreng.

2) Indien het fiscaal eigen vermogen van de (partieel) gesplitste vennootschap nul of negatief is, wordt het boekhoudkundig eigen vermogen van deze vennootschap verdeeld onder de verkrijgende vennootschappen in verhouding tot de fiscale nettowaarde van de actiefbestanddelen overgedragen door de gesplitste vennootschap aan elk van de verkrijgende vennootschappen.

De Commissie geeft daarvan dan twee cijfervoorbeelden, één van een gewone splitsing en één van een partiële splitsing. Het heeft geen zin die hier te hernemen. Maar het lijkt ons niet onnutig om, bij het bekijken van de aantallen aandelen, ruilwaarden en overdrachten van de activa, die in het voorbeeld over de gewone splitsing zijn vastgesteld, het vennootschapsrechtelijke principe in herinnering te brengen dat de aandeelhouders van de gesplitste vennootschap hun rechten in beginsel voortzetten in alle verkrijgende vennootschappen (art.12:67, § 6 en 12:83, § 6 WVv) (K. GEENS, "Fusie en splitsing als constitutieve rechtshandelingen", in De nieuwe fusiewetgeving 1993, Kalmthout, Biblo, 1994, p.24). De Commissie maakt daar trouwens zelf allusie op (Advies 2022/01, voetnoot 27). Dat inzicht kan misverstanden voorkomen. Voor de rest vergt het voorbeeld van de gewone splitsing geen commentaar. Daarna volgt nog een voorbeeld van een partiële splitsing. Het geeft een beeld van de complexiteit van de verhouding met de fiscale aangifte (positieve en negatieve belaste reserves). Dit is voer voor de specialisten en practici van de boekhoudkundige en fiscale techniek.

BOEKHOUDKUNDIGE VERWERKING VAN SPLITSINGEN

4. In het kielzog van haar recente advies over de boekhoudkundige verwerking van fusies van vennootschappen (advies 2021/10; zie daarover: S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.902, nr.6 voor het ontwerpadvies en supra, nr.2 voor het definitieve advies) heeft de Commissie voor Boekhoudkundige Normen nu ook een ontwerpadvies over splitsingen uitgebracht (Ontwerpadvies van 22 september 2021 - Boekhoudkundige verwerking van splitsingen van vennootschappen). Het is een bijzonder lijvig document met talrijke

cijfervoorbeelden, waarvan wij onmogelijk alle finesses kunnen hernemen en behandelen. Wat de algemene uitgangspunten betreft, zoals de definitie van de splitsing met het begrip van de fractiewaarde en het boekhoudkundige continuïteitsbeginsel, zien we dat dit ontwerpadvies sterk geïnspireerd is op het advies 2021/10 over de fusies. Maar de eigenheid van de boekhoudkundige verwerking van een splitsing komt vooral tot uiting op het vlak van de verdeling van het eigen vermogen, waarbij fiscale regels een belangrijke rol spelen. Daarover gaat dan ook het grootste deel van het ontwerpadvies.

De aanleiding tot het ontwerpadvies is weer de invoering van het nieuwe WVV, met zijn schrapping van het kapitaalebep in besloten en coöperatieve vennootschappen. Het toepassingsgebied van het ontwerpadvies blijft beperkt tot splitsing van vennootschappen naar Belgisch recht, met rechtspersoonlijkheid, die belastingneutraal wordt uitgevoerd (Ontwerpadvies, nr.2). Splitsingen van verenigingen en stichtingen, partiële splitsingen, grensoverschrijdende splitsingen en splitsingen van vennootschappen met een boekhoudkundig negatief nettoactief zullen het voorwerp uitmaken van afzonderlijke (ontwerp)adviezen. Over het laatstgenoemde onderwerp is er trouwens reeds een ontwerpadvies uitgebracht (zie daarover: supra, nr.3).

1. Definitie van de splitsing en fractiewaarde

Zoals fusies worden splitsingen vennootschapsrechtelijk beheerst door het juridische continuïteitsbeginsel: de verkrijgende vennootschappen worden geacht de rechtspersoonlijkheid van de gesplitste vennootschap voort te zetten (Ontwerpadvies, nr.9).

Zoals in het advies 2021/10 over de fusies, besteedt de Commissie in het kader van de wettelijke definitie van splitsingen (art.12:4-12:6 en 12:8 WVV) ruime aandacht aan het begrip fractiewaarde van aandelen (Ontwerpadvies, nr.5-10). Wat de Commissie hierover zegt, is exact hetzelfde als wat zij in het advies 2021/10 over de fusies heeft gezegd. In onze bespreking van het advies 2021/10 hebben wij erop gewezen dat de formuleringen van de Commissie toch niet zeer klaar waren. Wij kunnen thans volledig verwijzen naar die bespreking (Cf. supra, nr.2).

2. Boekhoudkundig continuïteitsbeginsel

Algemeen

In de wetgevende teksten wordt de boekhoudkundige verwerking van splitsingen geregeld door de artikelen 3:19, § 1, tweede alinea, 3:56 en 3:78 KBWVV. Wanneer de splitsing voldoet aan de definities van de artikelen 12:4, 12:5 en 12:6 WVV, moet zij verplicht worden

geboekt volgens het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel (art.3:56, § 2 KBWVV).

Dit betekent, in de wat vereenvoudigde formulering die de Commissie ervan geeft, dat alle actief- en passiefbestanddelen die door de gesplitste vennootschap aan de verkrijgende vennootschappen van de splitsing worden overgedragen, inclusief de verschillende eigenvermogensbestanddelen, afschrijvingen, waardeverminderingen en aangelegde voorzieningen, rechten en verplichtingen alsook opbrengsten en kosten van het boekjaar, moeten worden geboekt tegen de waarde waartegen zij op de datum dat de splitsing boekhoudkundig van kracht werd, waren opgenomen in de jaarrekening van de gesplitste vennootschap (Ontwerpadvies, nr.11, al.1).

Daaruit volgt dat de eigenvermogensbestanddelen van de gesplitste vennootschap, alsook de opbrengsten en de kosten van het lopende boekjaar, in principe worden opgeteld bij deze van de verkrijgende vennootschappen (Ibidem, nr.11, al.2).

De Commissie geeft ook wat uitleg bij de tekst van artikel 3:56, § 2, tweede alinea KBWVV, die eigen is aan de boekhoudkundige verwerking van splitsingen. Rekening houdend met het gegeven dat de universele overdracht van het vermogen bij een splitsing uitgevoerd wordt ten behoeve van meerdere vennootschappen, is het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel in hoofde van de verkrijgende vennootschappen enkel van toepassing op de overgedragen activa en passiva, rechten en verplichtingen, alsook op het overgedragen deel van het eigen vermogen van de gesplitste vennootschap (Ontwerpadvies, nr.14).

Onderscheid kapitaalhoudende en kapitaallose vennootschappen

Bij de overdracht van de balansposten van de gesplitste vennootschap aan de verkrijgende vennootschappen, moet worden nagegaan of de verkrijgende vennootschappen al dan niet over een kapitaal beschikken (Ontwerpadvies, nr.12, al.1).

- Indien een kapitaalhoudende of kapitaallose vennootschap gesplitst wordt ten behoeve van één of meerdere bestaande vennootschappen van dezelfde soort, worden de verschillende posten van het eigen vermogen (kapitaal/inbreng, herwaarderingsmeerwaarden, reserves, overgedragen resultaat en kapitaalsubsidies) bij elkaar opgeteld en ondergebracht bij dezelfde balansposten van de verkrijgende vennootschappen (Ibidem, nr.12, al.2).

- Bij splitsing van een kapitaalhoudende vennootschap ten behoeve van één of meerdere bestaande kapitaallose vennootschappen, worden het kapitaal en de wettelijke reserves van de eerste vennootschap

omgezet in beschikbare of onbeschikbare inbreng conform de beslissing die de algemene vergadering die tot de splitsing beslist, neemt, terwijl de rubrieken die volgen, gewoon worden opgeteld (Ibidem, nr.12, al.3). De Commissie verwijst in dit verband naar haar advies 2019/14 - Van een kapitaalhoudende BVBA naar een kapitaallose BV (Ibidem, voetnoot 12) (zie daarover: S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2019 - april 2020)", T.R.V.-R.P.S., 2020, p.1012-1014).

Merken we hierbij op dat, wanneer deze splitsing gebeurt ten behoeve van een bestaande kapitaallose vennootschap, de algemene vergadering van deze verkrijgende vennootschap een gelijkkluidende beslissing zal moeten nemen over de al of niet beschikbaarheid (art.12:69, al.2 WVV).

- Wanneer een bestaande kapitaalhoudende vennootschap een deel van het vermogen van een kapitaallose vennootschap overneemt, wordt de inbreng van deze kapitaallose vennootschap niet noodzakelijk omgezet in kapitaal. De inbreng kan ook worden opgenomen op de balans onder de rubriek Andere bij de inbreng buiten kapitaal. In de splitsingsakte moet worden bepaald naar welke balanspost de inbreng van de overgenomen vennootschap moet worden overgedragen (Ontwerpadvies, nr.12, al.4).

Uitzonderingen

De Commissie signaleert dat het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel een aantal uitzonderingen inhoudt. Deze uitzonderingen hebben betrekking op de situatie waarin de nominale waarde van de aandelen of de fractiewaarde per aandeel van één van de verkrijgende vennootschappen wordt behouden, de situatie waarin de gesplitste vennootschap eigen aandelen aanhoudt, de situatie waarin een opleg in geld wordt betaald bovenop de aandelenruil, en de situatie waarin één van de verkrijgende vennootschappen aandelen aanhoudt van de gesplitste vennootschap (Ontwerpadvies, nr.12, al.5).

De Commissie heeft het hier over artikel 3:77 KBWVV, waarnaar artikel 3:78 KBWVV met betrekking tot de splitsing verwijst. Zij gaat op deze uitzonderingen niet nader in, maar verwijst naar haar uitvoerige behandeling ervan in advies 2021/10 over de fusies, waarvan de oplossingen mutatis mutandis ook voor splitsingen gelden (Ibidem, voetnoot 13). Alleen de situatie waarin een verkrijgende vennootschap aandeelhouder is van de gesplitste vennootschap, wordt verder in het ontwerpadvies behandeld met een cijfervoorbeeld (Ibidem, nr.56-62).

3. Verdeling van het eigen vermogen

In vergelijking met de fusie bestaat de eigenheid van de splitsing erin dat de activa en passiva van de gesplitste vennootschap moeten worden verdeeld over de verkrijgende vennootschappen. Dit verdelingsprobleem rijst in het bijzonder met betrekking tot het eigen vermogen, omdat de meeste eigenvermogensbestanddelen in het geheel geen verband houden met welbepaalde activa, laat staan dat ze zich ermee zouden identificeren.

Geen vennootschapsrechtelijke regeling

Blijkens het WVV vermelden de bestuursorganen van de vennootschappen die aan de splitsing deelnemen, in het splitsingsvoorstel de nauwkeurige beschrijving en verdeling van de aan elke verkrijgende of nieuwe vennootschap over te dragen delen van de activa en passiva van het vermogen (art.12:59, al.2, 9° en 12:75, al.2, 9° WVV). De Commissie wijst erop dat zij daar vrij over beslissen en dat de wet geen verdelingssleutel geeft, waarmee de verhouding kan worden bepaald van elk eigenvermogensbestanddeel dat aan de verkrijgende vennootschappen werd toegekend. Alleen de totale waarde van het eigen vermogen dat aan elk van de verkrijgende vennootschappen werd overgedragen, kan worden vastgesteld: deze waarde is over het algemeen gelijk aan het verschil tussen de activa en passiva, dat aan elk van de verkrijgende vennootschappen werd overgedragen (Ontwerpadvies, nr.15).

Fiscale inspiratie

Anders is het in het fiscaal recht. Artikel 213 WIB1992 verduidelijkt dat, in geval van belastingneutrale splitsingen, de overdracht van het fiscaal gestort kapitaal, de belaste reserves en de vrijgestelde reserves van de gesplitste vennootschap aan de verkrijgende vennootschappen evenredig gebeurt met de fiscale nettowaarden van de in de verkrijgende vennootschappen gedane inbreng (Ibidem, nr.16).

Naar de mening van de Commissie is de afstemming van de overdracht van het boekhoudkundig eigen vermogen op de overdracht van het fiscaal eigen vermogen de meest geschikte oplossing (Ibidem, nr.17, al.1). Zij herinnert er wel aan dat deze verschillende bestanddelen van het eigen vermogen niet noodzakelijk overeenstemmen.

- Zo kan het boekhoudkundig kapitaal of de boekhoudkundige inbreng gedeeltelijk samengesteld zijn uit de incorporatie van (beschikbare of belastingvrije) reserves die niet kunnen worden beschouwd als fiscaal gestort kapitaal zoals gedefinieerd in artikel 184 WIB1992 (Ibidem, nr.17, al.2).

- Evenzo bestaan niet alle belaste reserves noodzakelijkerwijs vanuit boekhoudkundig oogpunt (Ibidem, nr.17, al.3). Daar geeft de

Commissie geen voorbeelden van.

- Ook de onzichtbare reserves die voortvloeien uit een onderwaardering van het actief of een overwaardering van het passief, bestaan boekhoudkundig niet (Ibidem, nr.17, al.3). Dat is trouwens de reden waarom de Commissie de verdeling daarvan niet behandelt in haar ontwerpadvies (Ibidem, voetnoot 19).

- Omgekeerd worden bepaalde belastingvrije reserves niet in aanmerking genomen bij de berekening van de fiscale nettowaarde van een bestanddeel (Ibidem, nr.17, al.4).

Onder verwijzing naar de Administratieve Commentaar op het WIB1992 geeft de Commissie daarbij de voorbeelden van de vrijgestelde uitgedrukte meerwaarden (art.44, § 1, 1° WIB1992) en van de vrijgestelde inbrengmeerwaarden bij inbreng van takken van werkzaamheid of de algemeenheid van goederen (art.46, § 1, al.1, 2° WIB1992). Deze meerwaarden moeten worden toegewezen aan de verkrijgende vennootschap waarin de bestanddelen werden ingebracht, waarop die meerwaarden betrekking hebben (Ontwerpadvies, nr.18, al.3). Daarentegen moeten meerwaarden en reserves die wel in aanmerking komen bij de bepaling van de fiscale nettowaarde, in beginsel worden verdeeld in verhouding tot die fiscale nettowaarde van de aan elk van de verkrijgende vennootschappen gedane inbreng (Ibidem, nr.18, al.5). Ook daarvan geeft de Commissie onder verwijzing naar de Administratieve Commentaar voorbeelden, zoals de gespreid te belasten meerwaarden (art.47 WIB1992). Zij weidt daar allemaal over uit (Ibidem, nr.18, al.6-9). Zo bepaalt de Administratieve Commentaar toch dat het vrijgestelde gedeelte van de gespreid te belasten meerwaarden bij voorrang kan worden toegewezen aan de verkrijgende vennootschap aan wie de herbelegde activa worden overgedragen of indien de herbelegging nog niet heeft plaatsgevonden en één van de verkrijgende vennootschappen werd aangewezen om de herbelegging te doen (Adm.Comm.I.B., nr.211/56). Aangezien dat allemaal meer fiscaal recht is dan boekhoudrecht en de Commissie - uiteraard - ook niets toevoegt aan de Administratieve Commentaar, kunnen we daar niet op ingaan.

Samenvattend advies

Uiteindelijk is de Commissie van mening dat de toewijzing van het eigen vermogen aan de verkrijgende vennootschappen van de splitsing als volgt moet worden voltrokken (Ontwerpadvies, nr.20).

- Het kapitaal of de inbreng van de gesplitste vennootschap, met uitzondering van de hierin opgenomen reserves, wordt overgedragen aan de verkrijgende vennootschappen in dezelfde verhouding als het fiscaal gestort kapitaal.

- Wanneer de beschikbare reserves van de gesplitste vennootschap overeenstemmen met de belaste reserves, worden de beschikbare reserves overgedragen aan de verkrijgende vennootschappen in dezelfde verhouding als de belaste reserves.

- De belastingvrije reserves worden bij voorrang overgedragen aan de verkrijgende vennootschap waaraan de aan die belastingvrije reserves verbonden activa werden toegekend, met dien verstande dat het toegekende bedrag niet groter mag zijn dan het bedrag dat wordt bekomen [terminologie van Ontwerpadvies, nr.45 (SVC)] door de verhouding tussen het ingebracht fiscaal nettoactief en het totaal fiscaal nettoactief toe te passen op het totaal van die belastingvrije reserves.

- De belastingvrije reserves die niet aan een actief zijn verbonden, maar onderworpen zijn aan de onaantastbaarheidsvoorwaarde, en die op een afzonderlijke passiefrekening worden aangehouden in hoofde van de verkrijgende vennootschap die geacht wordt deze reserves te hebben verworven overeenkomstig artikel 213 WIB1992, worden overgedragen in verhouding tot de fiscale nettowaarde van de aan de verkrijgende vennootschappen overgedragen inbreng.

De Commissie is zich ervan bewust dat de naleving van deze regels niet altijd mogelijk zal zijn, in het bijzonder wegens het vereiste minimumkapitaal in NV's (Ontwerpadvies, nr.21). Daar zal zij verder in het ontwerpadvies een cijfervoorbeeld van geven (Ibidem, nr.63-68).

4. Bijzonderheden

* De onderlinge verhoudingen tussen de gesplitste en de verkrijgende vennootschappen (schulden en vorderingen, kosten en opbrengsten, rechten en verplichtingen) doven vanzelf uit door vermenging (Ontwerpadvies, nr.22).

* De Commissie behandelt ook de boekhoudkundige verwerking van de zekerheid die schuldeisers in het kader van een splitsing kunnen eisen, en van de eventuele hoofdelijke aansprakelijkheid (art.12:15 WVV). Dat is allemaal een kwestie van verplichtingen buiten balans en vrij eenvoudig (Ontwerpadvies, nr.23).

* De Commissie is ook van mening dat een splitsing tot zulkdanige veranderingen kan leiden, dat zich een wijziging van de waarderingsregels opdringt (Ontwerpadvies, nr.24).

5. Boekhoudkundige verwerking bij de aandeelhouders

De aandeelhouders van de gesplitste vennootschap zetten hun rechten

in beginsel voort in al de verkrijgende vennootschappen naar evenredigheid met hun rechten op het kapitaal van de te splitsen vennootschap of, als de vennootschap geen kapitaal heeft, naar evenredigheid met hun aandeel in het eigen vermogen. Een disproportionele aandelenruil vergt een unanieme beslissing van de algemene vergadering van de te splitsen vennootschap (art.12:67, § 6 en 12:83, § 6 WVV) (K. GEENS, "Fusie en splitsing als constitutieve rechtshandelingen", in De nieuwe fusiewetgeving 1993, Kalmthout, Biblo, 1994, p.24).

In hoofde van de vennootschap die aandeelhouder is, wordt de aandelenruil geboekt met toepassing van het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel vastgelegd in artikel 3:19, § 1, tweede alinea KBWVV. De totale waarde van de deelneming die werd verworven in de verkrijgende vennootschappen, zal gelijk zijn aan de waarde waartegen de aandelen van de gesplitste vennootschap werden ingeschreven in de jaarrekening van de aandeelhouder op de datum waarop de splitsing boekhoudkundig van kracht werd (Ontwerpadvies, nr.29).

De verdeling van de boekwaarde van de deelnemingen of aandelen in de gesplitste vennootschap over de verschillende verkregen deelnemingen of aandelen in de verkrijgende vennootschappen vindt plaats pro rata de reële waarde van de toegewezen vermogens (art.3:19, § 2, al.2 in fine KBWVV). Dat strookt met de fiscale regeling (art.45, § 1, al.3 WIB1992) (Ontwerpadvies, voetnoot 33, waarin evenwel ten onrechte wordt verwezen naar het KBWIB1992).

6. Voorbeelden

De Commissie licht haar adviezen toe met verschillende cijfervoorbeelden. Die zijn gefocust op herwaarderingsmeerwaarden, gespreid te belasten meerwaarden en kapitaalsubsidies, gespreid te belasten meerwaarden en een andere soort vrijgestelde reserves, liquidatiereserves, de hypothese dat één van de verkrijgende vennootschappen aandeelhouder is van de gesplitste vennootschap, en de invloed van het vereiste tot behoud van een minimumkapitaal.

Op deze cijfervoorbeelden kunnen we onmogelijk ingaan. De concrete boekhoudkundige verwerking van een splitsing is beslist geen sinecure. Het volgen van deze voorbeelden vergt inspanning, maar is uiteindelijk wel verhelderend. We zouden de aandacht alleen willen vestigen op enkele bijzonderheden die ons zijn opgevallen en die misschien toch voor verbetering vatbaar zijn, die een mooie illustratie van de theoretische regels zijn, of die iets nieuws bevatten ten aanzien van het hierboven besproken theoretische gedeelte van het ontwerpadvies.

* Op verschillende plaatsen spreekt de Commissie van vrijgestelde

reserves die zich reeds bevinden onder de post Uitgestelde belastingen (Ontwerpadvies, nr.39, al.2 en nr.44, al.2). Die formulering doet toch zeer onwennig aan, want uitgestelde belastingen zijn geen reserves. In het balansschema zitten zij onder de post VII.B bij de Voorzieningen en uitgestelde belastingen. Misschien moet de Commissie deze formuleringen nog eens van naderbij bekijken.

* Een mooie illustratie van de regel dat de belastingvrije reserves bij voorrang worden overgedragen aan de verkrijgende vennootschap aan wie de daaraan verbonden activa werden toegekend, vinden we in het voorbeeld over gespreid te belasten meerwaarden en een andere soort vrijgestelde reserves. Aangezien de gespreid te belasten meerwaarden herbelegd zijn, moeten zij bij voorrang worden toegewezen aan de vennootschap die de herbelegde activa toebedeeld kreeg (Ontwerpadvies, nr.45).

* In het voorbeeld over de hypothese dat één van de verkrijgende vennootschappen aandeelhouder is van de gesplitste vennootschap, wordt het verband gelegd met de fiscale problematiek van de in artikel 211, § 2 WIB1992 bedoelde vermindering van het gestorte kapitaal en de gereserveerde winst indien de inbreng anders wordt vergoed dan met nieuw uitgegeven aandelen (Ontwerpadvies, nr.60).

* In het voorbeeld over de invloed van het vereiste tot behoud van een minimumkapitaal werkt de Commissie de reeds eerder in het ontwerpadvies uitgedrukte mening uit dat het mogelijk moet zijn om af te wijken van de boekhoudkundige verdeling die zou voortvloeien uit de toepassing van het fiscaal recht, wanneer dat gebeurt om in een NV het minimumkapitaal te bereiken (Ontwerpadvies, nr.66-67). Om dan het verschil tussen het fiscaal kapitaal en het boekhoudkundig kapitaal buiten de boekhouding, d.w.z. in de fiscale geschriften (SVC), te corrigeren, suggereert de Commissie om te werken met de negatieve belaste reserve [fiscaal kapitaal groter dan boekhoudkundig kapitaal (SVC)] en de belaste reserve [boekhoudkundig kapitaal groter dan fiscaal kapitaal (SVC)] (Ibidem, nr.68, al.1 en 2). In dat laatste geval acht zij het niet nodig om afzonderlijke subrekeningen van de rekening Kapitaal te creëren, aangezien de onaantastbaarheidsvoorwaarde niet moet worden nageleefd bij de belaste reserves (Ibidem, nr.68, al.3).

BOEKHOUDKUNDIGE VERWERKING VAN DE GROEPSBIJDRAGE

5. Twee jaar geleden heeft de Commissie voor Boekhoudkundige Normen een advies uitgebracht over de boekhoudkundige verwerking van de fiscale groepsbijdrageregeling (Advies 2019/06; zie daarover: S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2018 - april 2019)", T.R.V.-R.P.S., 2019, p.735-738 en "Kroniek boekhoudrecht (mei 2019

- april 2020)", T.R.V.-R.P.S., 2020, p.1008-1009). Nu heeft de Commissie ter aanvulling daarvan een advies uitgebracht over een bijzondere situatie die in het advies 2019/06 niet werd behandeld [Advies 2021/17 van 8 december 2021 – Boekhoudkundige verwerking van de vergoeding voor de groepsbijdrage in hoofde van de overdragende vennootschap bij gebrek aan Belgische belastingen op het resultaat op rekening 4500 (addendum bij advies 2019/06)]. Het gaat om de situatie waarin de groepsvennootschap die een groepsbijdrage wil toekennen aan een andere, verlieslatende, groepsvennootschap, zelf geen belasting verschuldigd is, in het bijzonder omdat zij zelf nog recupereerbare vroegere fiscale verliezen heeft.

Herinneren wij eraan dat het fiscale stelsel van de groepsbijdrage (art.205/5 WIB1992) er in zeer grote lijnen op neerkomt dat een winstgevende groepsvennootschap op grond van een overeenkomst een deel van haar winst overdraagt aan een verlieslatende groepsvennootschap, die dat bedrag in haar belastbare grondslag opneemt en er haar verlies mee verrekent. De winstgevende vennootschap mag het overgedragen bedrag aftrekken van haar belastbare winst. De wet organiseert m.a.w. zelf een toegelaten winstverschuiving. De regeling impliceert geen storting van middelen aan de verlieslatende groepsvennootschap of kwijtschelding of overname van haar schulden. Zij vindt enkel plaats in de fiscale geschriften en resulteert alleen maar in een overdracht van het verlies, zij het dat de wet ook nog een vergoeding voorschrijft voor die overdracht.

Herinneren wij er voor de goede orde ook aan dat het de winstgevende groepsvennootschap is, die het voordeel van de groepsbijdrageregeling geniet en dus de vergoeding moet betalen: zij vermindert haar belastbare winst met het bedrag van de groepsbijdrage en betaalt dus minder belasting; de verlieslatende vennootschap verrekent formeel haar verliezen wel met het bedrag van de toegekende groepsbijdrage, maar is die verliezen dus kwijt voor het geval zij zelf later weer winstgevend zou worden.

Wanneer de Commissie dus spreekt over de boekhoudkundige verwerking van de vergoeding in hoofde van de "overdragende vennootschap", dan bedoelt zij daarmee de winstgevende groepsvennootschap die een deel van haar winst overdraagt aan de verlieslatende groepsvennootschap.

Bestaande regeling van advies 2019/06

De Commissie herinnert eraan dat het bestaande advies 2019/06 in hoofde van de winstgevende groepsvennootschap die een deel van haar winst overdraagt aan de verlieslatende groepsvennootschap en dus de vergoeding zal moeten betalen, de volgende boekhoudkundige verwerking vooropstelt (Ontwerpadvies, nr.2, al.1).

- Op balansdatum van boekjaar N wordt de geraamde belastingschuld geboekt door debitering van rekening 6702 Geraamde belastingen, met als tegenpost rekening 4500 Belgische winstbelastingen.
- In het volgende boekjaar (N + 1), bij het sluiten van de groepsbijdrageovereenkomst, wordt rekening 4500 Belgische winstbelastingen gedebiteerd, met als tegenpost de boeking van een schuld (rekening 489 Diverse schulden) aan de verlieslatende groepsvennootschap met wie de groepsbijdrageovereenkomst werd gesloten.

Bijzondere situatie

Deze boekhoudkundige verwerking kan niet worden toegepast indien rekening 4500 Belgische winstbelastingen niet voldoende werd gecrediteerd op balansdatum van boekjaar N. Dit kan zich voordoen wanneer winstgevende groepsvennootschap die een deel van haar winst overdraagt aan de verlieslatende groepsvennootschap, winst boekt maar tegelijk recupereerbare fiscale verliezen heeft (Advies 2021/17, nr.2, al.2).

De Commissie is van mening dat de winstgevende groepsvennootschap die een deel van haar winst overdraagt aan de verlieslatende groepsvennootschap en dus de vergoeding zal moeten betalen, bij het afsluiten van de groepsbijdrageovereenkomst rekening 6710 Verschuldigde of gestorte belastingsupplementen moet debiteren en rekening 489 Diverse schulden moet crediteren ten belope van het bedrag van de belasting die wordt uitgespaard (Advies 2021/17, nr.4).

Voorbeeld

Groepsvennootschap A heeft in het boekjaar N een fiscaal verlies geleden van 100.000 EUR. Groepsvennootschap B heeft in hetzelfde boekjaar N een fiscale winst behaald van 80.000 EUR, vóór toepassing van een groepsbijdrage, maar zij heeft nog verrekenbare vroegere verliezen van 120.000 EUR. Voor het boekjaar N heeft groepsvennootschap B dus geen geraamde belasting. Toch sluit zij met A een groepsbijdrageovereenkomst voor een bedrag van 80.000 EUR.

De belastingbesparing die B realiseert naar aanleiding van deze groepsbijdrage, wordt geraamd op 20.000 EUR ($80.000 \times 25\%$), rekening houdend met een tarief van vennootschapsbelasting van 25%. B moet aan A bijgevolg een vergoeding betalen van 20.000 EUR (Ontwerpadvies, nr.5).

Men ziet dat de Commissie ervan uitgaat dat B in deze omstandigheden een belastingbesparing realiseert, ook al is dat wegens het bestaan van haar vroegere verliezen maar op termijn.

In hoofde van de betaler van de vergoeding

De boekhoudkundige verwerking van de vergoeding in hoofde van B, die ze moet betalen, is de volgende.

- Bij de eindejaarsverrichtingen op 31/12/N

B boekt geen geraamde belasting op rekening 6702 en bijgevolg is er ook geen tegenboeking op rekening 4500.

- Bij het sluiten van de groepsbijdrageovereenkomst in boekjaar N + 1

6710	Verschuldigde of gestorte		
	belastingsupplementen	20.000	
	aan 489 Overige schulden		20.000

In hoofde van de ontvanger van de vergoeding

De boekhoudkundige verwerking van de vergoeding in hoofde van A, die ze zal ontvangen, is de volgende.

- Bij de eindejaarsverrichtingen op 31/12/N

Er vindt geen boeking plaats.

- Bij het sluiten van de groepsbijdrageovereenkomst in boekjaar N + 1

2810	Vordering op rekening	20.000	
	aan Andere niet-recurrente		
	bedrijfsopbrengsten		20.000

Het komt ons voor dat deze boekhoudkundige verwerkingswijze, althans in hoofde van de vennootschap die de vergoeding moet betalen, nogal onwennig aandoet. Is rekening 6710 een geschikte rekening ? Zou een andere kostenrekening niet beter zijn ? We voelen ons alleszins niet zeker van een beter alternatief. Het is ongewoon dat een vennootschap die haar winst kan neutraliseren door de aftrek van haar eigen vorige verliezen, er toch voor kiest een groepsbijdrage toe te kennen aan een verlieslatende groepsvennootschap. Gelet op het weinig gebruikelijke karakter van de beoogde situatie is het boekhoudkundig wellicht roeien met de riemen die men heeft.

BOEKHOUDKUNDIGE VERWERKING VAN INTERESTEN EN ANDERE BEDRAGEN BIJ BETALINGSACHTERSTAND

6. De Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft een interessant ontwerpadvies uitgebracht over de boekhoudkundige verwerking van interesten en andere bedragen verschuldigd wegens betalingsachterstand, in het bijzonder kredietbeperkingstoelagen (Ontwerpadvies van 2 juni 2021 - Boekhoudkundige verwerking van interesten en andere bedragen verschuldigd wegens betalingsachterstand). Het is bedoeld tot vervanging van het vroegere advies 137/7 - Interessen op vorderingen, dat gedeeltelijk hetzelfde onderwerp behandelde. Het nieuwe ontwerpadvies is veel uitgebreider dan het oude advies 137/7 en is dus veel meer dan een loutere update.

De Commissie geeft eerst een kort overzicht van de bedragen die krachtens de wet of een overeenkomst kunnen worden gevorderd bij betalingsachterstand. In de verhouding tussen ondernemingen en consumenten verwijst zij naar artikel 1153 B.W. In de verhouding tussen ondernemingen onderling verwijst zij naar de wet van 2 augustus 2002 betreffende de bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties. Kort samengevat, voorzien beide regelingen in de vergoeding van de betalingsachterstand via verwijlinteresten, zij het tegen een verschillende interestvoet en met verschillende modaliteiten. Tevens kan de wet of de overeenkomst bepalen dat er bovenop de interesten nog een forfaitaire vergoeding voor invorderingskosten of een ander bijkomend bedrag verschuldigd is. Naar gemeen recht is dat dan een strafbeding (art.1231 B.W.). In het kader van transacties tussen ondernemingen is er een specifieke wettelijke regeling, met een minimale forfaitaire vergoeding van 40 euro (art.6 Wet van 2 augustus 2002). Een bijzondere vorm van zulke bedingen zijn de facturen met een kredietbeperkingtoeslag.

a. Verwijlinteresten en forfaitaire vergoedingen voor invorderingskosten

De boekhoudkundige verwerking van verwijlinteresten en forfaitaire vergoedingen voor invorderingskosten moet gebeuren overeenkomstig de regels van advies 2012/17 - Erkenning van opbrengsten en kosten en het voorzichtigheidsbeginsel (Ontwerpadvies, nr.13, al.1).

Geen automatische boeking

Ook al zou de wet of de overeenkomst voorzien in de verschuldigdheid van interesten van rechtswege en zonder ingebrekestelling, acht de Commissie het niet aangewezen om automatisch een opbrengst, respectievelijk kost, te boeken van zodra de betalingstermijn verstreken is. Het is immers niet ongewoon dat leveranciers daar om commerciële redenen van afzien (Ontwerpadvies, nr.13, al.2). Overigens zijn schulden burgerrechtelijk in beginsel haalbaar en niet draagbaar (art.1247, al.2 B.W.) (Ontwerpadvies, voetnoot 13).

Het komt het bestuursorgaan van de onderneming toe het ogenblik in te schatten, waarop zal vaststaan dat de bedragen inderdaad verschuldigd zijn (Ibidem, nr.13, al.3).

Verwerking bij de schuldenaar

Vanaf het ogenblik waarop deze bedragen moeten worden opgenomen in de boekhouding, moet de schuldenaar een schuld boeken op rekening 440 Leveranciers, met als tegenboeking de inresultaatneming op rekening 6500 Rente, commissies en kosten verbonden aan schulden of op rekening 668 Andere niet-recurrente financiële kosten (Ontwerpadvies, nr.14).

Verwerking bij de leverancier

Vanaf het ogenblik waarop deze bedragen moeten worden opgenomen in de boekhouding, moet de leverancier de interestvordering boeken op rekening 400 Handelsdebiteuren, met als tegenboeking de inresultaatneming op rekening 751 Opbrengsten uit vlottende activa of op rekening 769 Andere niet-recurrente financiële opbrengsten (Ontwerpadvies, nr.15, al.3).

In dit verband herinnert de Commissie aan artikel 3:11, tweede alinea KBWVV, volgens welk opbrengsten niet in de boekhouding mogen worden opgenomen wanneer de effectieve inning ervan onzeker is. Vermits betalingsachterstand veelal een veeg teken is voor de betaalkracht van de schuldenaar, vereist de boeking en inresultaatneming van bedragen verschuldigd wegens betalingsachterstand altijd grote omzichtigheid (Ibidem, nr.15, al.1).

Wij hebben er in andere publicaties al vaak op gewezen dat de in artikel 3:11, tweede alinea KBWVV geformuleerde regel van de niet-boeking van opbrengsten waarvan de effectieve inning onzeker is, strikt genomen niet doorwerkt op fiscaal gebied. Winsten van nijverheids-, handels- en landbouwondernemingen, die worden opgeleverd door een schuldvordering, zijn in beginsel aan de inkomstenbelasting onderworpen voor het jaar tijdens welk deze schuldvordering is ontstaan (Cass., 22 maart 1955, Arr.Verbr., 1955, 624), mits zij op dat ogenblik een zeker en vaststaand karakter heeft (Cass., 29 mei 1958, Arr.Verbr., 1958, 778). Het feit dat de betaling van de vordering slechts eventueel is, kan de uitsluiting ervan uit de belastbare basis niet rechtvaardigen (Cass., 9 november 1954, Arr.Verbr., 1955, 156). Maar op het gebied van de waardevermindering is er sedert het aanslagjaar 1996 wel een toenadering tussen het fiscaal recht en het boekhoudrecht. Weliswaar laat het Hof van Cassatie slechts toe dat een schuldvordering pas uit de belastbare basis wordt uitgesloten wanneer haar verlies of oninbaarheid definitief vaststaat (Cass.,

9 november 1954, Arr.Verbr., 1955, 156). Tevens neemt het aan dat dit geen kwestie is van waardering met oprechtheid, voorzichtigheid en goede trouw (Cass., 21 februari 1956, Arr.Verbr., 1956, (507), 509). Maar artikel 48, eerste alinea WIB1992 laat toch aftrekbare waardeverminderingen op dubieuze debiteuren toe binnen de grenzen en onder de voorwaarden die de Koning bepaalt. De artificiële grenzen die de Koning gedurende jaren heeft bepaald, werden met ingang van het aanslagjaar 1996 afgeschaft, zodat waardeverminderingen op dubieuze debiteuren thans ook op fiscaal gebied volgens de boekhoudrechtelijke criteria mogen worden beoordeeld (S. VAN CROMBRUGGE, Beginnelsen van de vennootschapsbelasting, Antwerpen, Biblo, 2014, nr.142), althans voor schuldvorderingen die binnen het toepassingsgebied vallen van artikel 48 WIB1992 en artikel 22 KBWIB1992 (Cass., 13 mei 2002, T.F.R., 2002, 1115).

Vermits men fiscaal met de waardeverminderingen van artikel 48, eerste alinea WIB1992 uiteindelijk bij de waardering op balansdatum tot hetzelfde resultaat kan komen als met de in artikel 3:11, tweede alinea KBWVV geformuleerde regel van niet-boeking ab initio van opbrengsten waarvan de effectieve inning onzeker is, lijkt het onwaarschijnlijk dat een taxatieambtenaar over een dergelijke niet-boeking ab initio zou vallen.

b. Facturen met een kredietbeperkingstoeslag

De kredietbeperkingstoeslag wordt door de Commissie als volgt omschreven. Het is een toeslag die, overeenkomstig een contract, door een schuldenaar verschuldigd is ingeval hij een factuur betaalt na een bepaalde datum, met dien verstande dat deze datum niet noodzakelijk overeenstemt met de eindvervaldag van de betaling. Een kredietbeperkingstoeslag wordt dus gebruikt om klanten aan te sporen tot spoedige betaling (Ontwerpadvies, nr.12, al.2). Er zijn twee mogelijkheden.

- Ofwel stemt de vervaldag van de kredietbeperkingstoeslag overeen met de uiterste betaaldatum. Dan heeft men naar ons gevoelen te maken met een gewoon strafbeding (art.1231 B.W.).
- Ofwel stemt de vervaldag van de kredietbeperkingstoeslag niet overeen met de uiterste betaaldatum, maar ligt die ervóór. Dan is het een origineel contractueel middel om een klant ertoe aan te zetten vroeger te betalen dan hij moet.

Voor de Commissie worden de moeilijkheden bij de boekhoudkundige verwerking van facturen met een kredietbeperkingstoeslag veroorzaakt doordat de toeslag over het algemeen inbegrepen is in het totaalbedrag van de factuur. Zij geeft daar een voorbeeld van, dat ze dan verder uitwerkt (Ontwerpadvies, nr.12 en 19). Een leverancier verkoopt goederen voor een prijs van 400 EUR + 84 EUR

BTW. Op de factuur wordt meteen een kredietbeperkingstoeslag van 10 EUR aangerekend. Daarop is geen BTW verschuldigd, omdat de kredietbeperkingstoeslag wordt geassimileerd aan verwijlinterest (art.28, 3° WBTW) (Ontwerpadvies, voetnoot 12). Het totaalbedrag van de factuur is bijgevolg 494 EUR. De Commissie schetst dan de boekhoudkundige verwerking in de twee vermelde mogelijkheden.

1. Indien de vervaldag van de kredietbeperkingstoeslag overeenstemt met de uiterste betaaldatum, moet de boekhoudkundige verwerking van de kredietbeperkingstoeslag volgens de Commissie worden gelijkgesteld met deze van de forfaitaire vergoedingen voor betalingsachterstand, die hierboven werd uiteengezet onder littera a (Ontwerpadvies, nr.19).

Deze mening van de Commissie lijkt ons volkomen verantwoord. Zoals reeds vermeld, komt de kredietbeperkingstoeslag ons in dit geval voor als een gewoon strafbeding.

In het gegeven voorbeeld heeft de klant 30 dagen tijd om te betalen. Betaalt hij later, dan is de kredietbeperkingstoeslag van 10 EUR verschuldigd. Dan voert de klant de volgende boekingen uit.

Bij ontvangst van de factuur

60	Handelsgoederen, grond- en hulpstoffen	400	
411	Terug te vorderen BTW	84	
	aan 440 Leveranciers		484

In geval van betaling binnen 30 dagen

440	Leveranciers	484	
	aan 550 Kredietinstellingen:r-c		484

In geval van betaling na 30 dagen, op het ogenblik dat de klant zeker is dat hij de kredietbeperkingstoeslag zal moeten betalen

6500	Rente, commissies en kosten		
	verbonden aan schulden	10	
	aan 440 Leveranciers		10

Ogenblik van de betaling na 30 dagen

440	Leveranciers	494	
	aan 550 Kredietinstellingen:r-c		494

2. Indien de vervaldatum van de kredietbeperkingstoeslag vóór de uiterste betaaldatum valt, moet de boekhoudkundige verwerking van de kredietbeperkingstoeslag volgens de Commissie worden gelijkgesteld met deze van een financiële korting.

Dit betekent dat het totaalbedrag van de factuur, met inbegrip dus van de kredietbeperkingstoeslag, bij ontvangst van die factuur in de boekhouding moet worden opgenomen. Bij betaling van de factuur vóór de vervaldatum van de kredietbeperkingstoeslag zal de leverancier een kost moeten boeken op rekening 657 tot 658 Diverse financiële kosten en zal de klant een opbrengst boeken op rekening 756 tot 759 Diverse financiële opbrengsten (Ontwerpadvies, nr.20).

Ook deze mening van de Commissie lijkt ons volkomen verantwoord. Zoals reeds vermeld, komt de kredietbeperkingstoeslag ons in dit geval voor als een contractuele techniek om de klant ertoe aan te zetten vroeger te betalen dan hij moet.

In het gegeven voorbeeld heeft de klant 60 dagen tijd om te betalen. Maar er is overeengekomen dat, wanneer hij na 30 dagen nog niet betaald heeft, de kredietbeperkingstoeslag van 10 EUR verschuldigd is. Dan voert de klant de volgende boekingen uit.

Bij ontvangst van de factuur

60	Handelsgoederen, grond- en hulpstoffen	410	
411	Terug te vorderen BTW	84	
	aan 440 Leveranciers		494

In geval van betaling binnen 30 dagen

440	Leveranciers	494	
	aan 550 Kredietinstellingen:r-c		484
	756 tot 759 Diverse financiële opbrengsten		10

In geval van betaling na 30 dagen

440	Leveranciers	494	
	aan Kredietinstellingen:r-c		494

BOEKHOUDKUNDIGE VERWERKING VAN WIJZIGING VAN REFERENTIESTELSEL

7. De Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft een wat moeilijk te plaatsen ontwerpadvies uitgebracht over de wijziging van het boekhoudkundig referentiestelsel (Ontwerpadvies van 21 april 2021 - Gevolgen van een wijziging van het boekhoudkundig referentiestelsel bij de waardering van bepaalde actiefbestanddelen). Het gaat over de hypothese dat een vennootschap, een VZW, een IVZW of een stichting voor de eerste keer haar statutaire jaarrekening opstelt overeenkomstig het boekhoudkundig referentiestelsel (framework) dat van toepassing is in België (Ontwerpadvies, nr.1). Eenvoudiger uitgedrukt: het gaat

over de overgang van een jaarrekening volgens buitenlandse of internationale normen naar een jaarrekening volgens Belgisch boekhoudrecht.

Meer bepaald gaat het ontwerpadvies over de boekhoudkundige verwerking van eventuele verschillen in de waarderingsregels voor materiële vaste activa tussen de referentiestelsels IFRS en Belgisch boekhoudrecht (Ontwerpadvies, nr.2). Dat IAS/IFRS vooral relevant zijn voor geconsolideerde jaarrekeningen en dat het ontwerpadvies niettemin enkel gewijd is aan de statutaire jaarrekening (Ontwerpadvies, nr.4), noopt de Commissie ertoe te verduidelijken dat de statutaire jaarrekening van bepaalde vennootschappen uit bepaalde sectoren verplicht moet worden opgesteld volgens het IFRS-referentiestelsel. Zij verwijst daarbij in het bijzonder naar openbare gereguleerde vastgoedvennootschappen (Ontwerpadvies, voetnoot 1). Het ziet er dus naar uit dat de concrete relevantie van dit ontwerpadvies heel beperkt is.

Dit ontwerpadvies is wat moeilijk te plaatsen. De Commissie heeft in het verleden reeds adviezen uitgebracht over de boekhoudkundige gevolgen van een overgang van buitenlands naar Belgisch boekhoudrecht, in het bijzonder bij zetelverplaatsing (Advies 2011/2 - Zetelverplaatsing naar België van een vennootschap opgericht naar buitenlands recht: gevolgen voor het voeren van de boekhouding en het opstellen van de jaarrekening; Advies 2018/03 - Zetelverplaatsing naar België (inbound) - Verschil in waarderingsregels ten opzichte van het boekhoudkundig referentiestelsel van de Staat van herkomst; zie daarover: S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2010 - april 2011)", T.R.V., 2011, p.236-238 en "Kroniek boekhoudrecht (mei 2017 - april 2018)", T.R.V.-R.P.S., 2018, p.714-717). In vergelijking met die uitstekende adviezen is het nieuwe ontwerpadvies maar een rommelig document, dat aan die oudere adviezen toch niet veel lijkt toe te voegen.

Algemene beginselen van het Belgisch boekhoudrecht

De Commissie begint met enkele elementaire algemene beginselen van het Belgisch boekhoudrecht in herinnering te brengen. Niets nieuws.

- De beginbalans van een boekjaar moet in beginsel overeenstemmen met de eindbalans van het voorafgaande boekjaar.
- Continuïteitsonderstelling en consistentie van de waarderingsregels.
- Waardering tegen aanschaffingswaarde onder aftrek van afschrijvingen en waardeverminderingen.
- De twee alternatieve methoden voor de opstelling en waardering van de openingsbalans van VZW's, IVZW's en stichtingen die voor de

eerste keer titels 1 en 3 van boek 3 van het KBWVV toepassen.

Basisprincipe: boekhoudkundig continuïteitsbeginsel

Voor de behandeling van de gevolgen van een wijziging van het boekhoudkundig referentiestelsel vertrekt de Commissie van het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel, dat zij omschrijft door aanhaling van de desbetreffende tekst van Advies 2018/03 over de zetelverplaatsing.

Het beginsel van de boekhoudkundige continuïteit is toepasbaar [op een zetelverplaatsing voltrokken met juridische continuïteit], zelfs indien er zich waarderingsverschillen voordoen, die voortvloeien uit een verschil in waarderingsregels tussen de Staat van herkomst en België. Als de toestand bij de aanvang en de toestand bij de afsluiting van het boekjaar hierdoor eventueel moeilijk vergelijkbaar zijn, moet hiervan melding worden gemaakt in de toelichting bij de jaarrekening (Ontwerpadvies, nr.8).

Weer niets nieuws.

Aanpassing cijfers vorig boekjaar

Onder de hoofding "Uitzondering in geval van afwijkende waarderingsregels die leiden tot schending van het Belgisch boekhoudrecht" behandelt de Commissie de vraag of in de eerste jaarrekening na de wijziging van het boekhoudkundig referentiestelsel vergelijkende cijfers moeten worden opgenomen en, zo ja, of die cijfers moeten worden aangepast met het oog op hun vergelijkbaarheid in de tijd.

De behandeling daarvan onder die hoofding is niet passend. Het probleem van de vergelijkende cijfers rijst niet alleen wanneer de vroeger toegepaste waarderingsregels niet in overeenstemming zijn met het Belgisch boekhoudrecht. Het is algemeen. In haar definitieve advies zou de Commissie hier beter een afzonderlijk punt van maken.

Ten gronde wordt de opgeworpen vraag dan weer behandeld door aanhaling van de desbetreffende teksten van Advies 2018/03 over de zetelverplaatsing (Ontwerpadvies, nr.13). Samengevat komt het erop neer dat de Commissie het hoogst aangewezen acht de vergelijkende cijfers van het vorige boekjaar aan te passen. Die aanpassing moet zo gebeuren dat daaruit blijkt hoe de vermogenstoestand en de resultaten van de onderneming er zouden hebben uitgezien indien de wijziging van het boekhoudkundig referentiestelsel zich reeds had voorgedaan in het vorige boekjaar.

Alweer niets nieuws.

Uitzondering op het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel

Naar de mening van de Commissie lijdt het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel uitzondering in geval van afwijkende waarderingsregels die leiden tot schending van het Belgisch boekhoudrecht (Ontwerpadvies, nr.10). Die uitzondering is weliswaar slechts verantwoord onder twee cumulatieve voorwaarden:

- de afwijkende waarderingsregels hebben betrekking op verrichtingen die volgens het Belgisch boekhoudrecht de balans gedurende meerdere boekjaren kunnen beïnvloeden en die dus moeten worden uitgedrukt in de boekhouding overeenkomstig de Belgische regelgeving, zelfs al werden zijn gerealiseerd vóór de wijziging van het boekhoudkundig referentiestelsel [de Commissie zegt: "vóór de zetelverplaatsing" (SVC)];
- de overdracht van deze verrichtingen in boekhoudkundige continuïteit zou, bij de wijziging van het boekhoudkundig referentiestelsel [de Commissie zegt: "bij de zetelverplaatsing" (SVC)], er toe leiden dat de waardering die moet worden opgenomen in de openingsbalans, in strijd is met de waarderingsregels van het Belgisch boekhoudrecht (Ontwerpadvies, nr.14).

Dat stemt allemaal overeen met wat in het advies 2018/03 over de zetelverplaatsing staat. Weer niets nieuws dus.

Herwerkingen bij deze uitzondering

* Daarna uit de Commissie haar mening dat de daaropvolgende boekhoudkundige herwerkingen rechtstreeks moeten worden uitgevoerd door, desgevallend, debet of credit van:

- het kapitaal of de inbreng buiten kapitaal voor kapitaallose vennootschappen, de uitgiftepremies, de belastingvrije reserves en/of de beschikbare reserves, naar de keuze van de vennootschap;
- het vermogen van de vereniging of stichting en/of de belastingvrije reserves, naar de keuze van de vereniging of stichting (Ontwerpadvies, nr.15, al.1).

De Commissie wijst erop dat deze herwerking grote gevolgen kan hebben voor het eigen vermogen van de vennootschap en er desgevallend kan voor zorgen dat de beschikbare reserves negatief worden (Ontwerpadvies, voetnoot 15). De herwerking kan ook een impact hebben op de uitkeerbare winst: wanneer een actief onder IFRS wordt gewaardeerd tegen werkelijke waarde, wordt het op elke balansdatum tegen de werkelijke waarde gewaardeerd en wordt elke wijziging van deze werkelijke waarde rechtstreeks op de resultatenrekening geboekt (Ibidem, voetnoot 15).

Naar de mening van de Commissie lijkt het aangewezen dat de daaropvolgende boekhoudkundige herwerking niet wordt uitgevoerd door het debiteren of crediteren van de overgedragen winst of het overgedragen verlies, aangezien de wijziging van het referentiestelsel geen aanleiding geeft tot een resultaat in het Belgisch boekhoudrecht (Ibidem, voetnoot 15).

De keuze van de vennootschap voor kapitaal of de inbreng buiten kapitaal in geval van kapitaallose vennootschappen, uitgiftepremies of reserves zal in het bijzonder afhangen van het fiscaal statuut van de gebruikte rekeningen. En in functie van de gemaakte keuze zal de vennootschap desgevallend een statutenwijziging moeten doorvoeren (Ibidem, voetnoot 15).

Dit alles vindt men ook in het advies 2018/03 over de zetelverplaatsing, met uitzondering van de uitweiding over de impact op de uitkeerbare winst. Dat is het enige nieuwe. Het komt ons trouwens voor dat de Commissie daar wat nader had mogen op ingaan. Wat is het gevolg van de vaststelling dat een vennootschap misschien gedurende jaren dividenden heeft uitgekeerd op basis van fairvaluewaarderingen, terwijl die naar Belgisch recht niet hadden kunnen worden uitgekeerd en dus naar Belgische inzichten misschien hebben geleid tot een toestand van kapitaalaantasting ? Welke herwerkingen moet men dan doen ? De reserves afboeken ? Het kapitaal verminderen ? Of de gedane zaken laten zoals ze zijn ? Daar geeft de Commissie geen enkele aanwijzing voor.

* Indien het waarderingsverschil te wijten is aan een herwaarderingsmeerwaarde (bv. als gevolg van waardering tegen fair value, zoals in sommige gevallen binnen het IFRS-referentiestelsel is toegestaan), geboekt overeenkomstig het buitenlands boekhoudrecht, en die niet mag worden gehandhaafd overeenkomstig het Belgisch boekhoudrecht (art.3:35, § 1 KBWVV), zal de vennootschap de boekhoudkundige herwerking uitvoeren door de rekening 12 Herwaarderingsmeerwaarden te debiteren ten belope van het nog niet afgeschreven gedeelte en/of, indien de herwaarderingsmeerwaarde in het kapitaal, of in de inbreng bij kapitaallose vennootschappen, werd geïncorporeerd, door de rekening 10 Kapitaal of rekening 11 Inbreng buiten kapitaal te debiteren ten belope van het nog niet afgeschreven gedeelte. Dit laatste impliceert in de kapitaalhoudende vennootschappen wel een kapitaalvermindering bij statutenwijziging (Ontwerpadvies, nr.15, al.2).

Dit stemt weer overeen met wat reeds in het advies 2018/03 over de zetelverplaatsing stond.

* De Commissie geeft ten slotte voorbeelden van herwerkingen die zich opdringen wanneer de handhaving van een onder het vroegere

referentiestelsel gedane waardering een schending van het Belgisch boekhoudrecht zou opleveren. Het eerste voorbeeld is een overname van een voorbeeld dat reeds in het advies 2018/03 over de zetelverplaatsing stond. Het is perfect duidelijk. Van het tweede voorbeeld kunnen we alleen zeggen dat het moeilijk te begrijpen is.

Materiële vaste activa in de openingsbalans

De Commissie wijdt nog een afzonderlijk onderdeel van het ontwerpadvies aan de boekhoudkundige verwerking van materiële vaste activa in de openingsbalans.

Zij is van mening dat de materiële vaste activa overeenkomstig het Belgisch boekhoudrecht moeten worden opgenomen in de eerste openingsbalans tegen aanschaffingswaarde verminderd met de conform het Belgisch boekhoudrecht toe te passen afschrijvingen en waardeverminderingen. Deze materiële vaste activa kunnen evenwel geherwaardeerd worden om ze desgewenst beter te laten aansluiten bij de waardering binnen de laatst opgestelde jaarrekening conform het IFRS-referentiestelsel, voor zover een dergelijke herwaardering in lijn is met de Belgische wettelijke bepalingen (Ontwerpadvies, nr.16, al.1). De rest wat de Commissie hierover nog zegt, is banaal.

Besluit

Aan de waarde en de wenselijkheid van dit ontwerpadvies kan men ernstig twijfelen. Het meeste wat erin staat, staat al in het advies 2018/03 over de zetelverplaatsing. Bovendien is het ontwerpadvies wat rommelig en duidelijk van mindere kwaliteit dan het advies 2018/03 over de zetelverplaatsing. En waar het ontwerpadvies dan toch een nieuw probleem aanraakt, zoals dat van de uitkeerbare winst, laat het de zaken algeheel in het ongewisse.

VERSLAGGEVING BIJ ONTBINDING EN VEREFFENING

8. De Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft haar definitieve advies gepubliceerd over de verslaggeving bij ontbinding en vereffening van vennootschappen met volkomen rechtspersoonlijkheid onder het nieuwe WVV (Advies 2022/04 van 31 maart 2022 - Verslaggeving bij ontbinding en vereffening van BV, CV, NV, SE en SCE). In vergelijking met het eraan voorafgaande ontwerpadvies, dat reeds in de vorige kroniek werd besproken (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.912-915), is de titel veranderd. De Commissie spreekt niet meer over vennootschappen met volkomen rechtspersoonlijkheid, maar geeft er een uitdrukkelijke opsomming van: BV, CV, NV, SE en SCE. Inhoudelijk verandert dat niets: het zijn en blijven de vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid van de vennoten.

Bij de bespreking van het ontwerpadvies hebben wij erop gewezen dat het weinig nieuws bood. Het was een systematisering van de wetgeving, met hier en daar wat verduidelijkende vaststellingen en interpretaties van de Commissie. Dat is met het definitieve advies nog altijd zo. De meeste wijzigingen tegenover het ontwerpadvies zijn eerder cosmetisch en zorgen gewoon voor een betere of meer bij de wetteksten aansluitende formulering. Toch is er ook één punt waar de Commissie klaarblijkelijk van mening is veranderd, nl. het vraagstuk van de allerlaatste jaarrekening bij de sluiting van de vereffening.

Kleine wijzigingen

* De Commissie herinnert er nu uitdrukkelijk aan dat een vrijwillige ontbinding een statutenwijziging vereist (art.2:71, § 1 WVV), maar maakt voorbehoud voor de vrijwillige ontbinding in het kader van de alarmbelprocedure (art.7:228, al.4 WVV) (Advies 2022/04, voetnoot 5). Zij signaleert nu ook dat de beslissing tot ontbinding bij authentieke akte moet worden opgesteld (art.2:71, § 6 WVV) (Advies 2022/04, voetnoot 7). Meer dan een kwestie van volledigheid is dat allemaal niet.

* In het ontwerpadvies stond te lezen dat de verplichting voor het bestuursorgaan om het voorstel tot vrijwillige ontbinding toe te lichten in een verslag (art.2:71, § 2, al.1 WVV), niet geldt voor vennootschappen onder firma en commanditaire vennootschappen. Dat komt in het definitieve advies niet meer voor. Niet dat het onjuist zou geweest zijn. Maar het advies gaat nu eenmaal niet over die vennootschappen.

* De opname in het vennootschapsdossier van de staat van activa en passiva, die bij het voornoemde verslag moet worden gevoegd, wordt wat beter geformuleerd (Advies 2022/04, nr.6).

* In de drie vormen van ontbinding geldt dat de ontbinding de afsluiting van het boekjaar tot gevolg heeft (art.2:70, al.2 WVV). Wat dat impliceert, wordt in het definitieve advies veel korter weergegeven dan in het ontwerpadvies. Nu heet het dat dit in concreto betekent dat er in hoofde van de vennootschap een jaarrekening moet worden opgesteld voor het boekjaar dat met de datum van de ontbinding van de vennootschap eindigt. De Commissie raadt het bestuursorgaan aan om voor het desbetreffende boekjaar een jaarrekening op te stellen met het oog op het verkrijgen van een kwijting door de algemene vergadering (Advies 2022/04, nr.9, 13 en 16). De Commissie herneemt deze formulering ook in het voorbeeld op het einde van het definitieve advies. Merken we nog op dat voetnoot 18 klaarblijkelijk niet op haar plaats staat. Daarin wordt verduidelijkt dat de datum waarop het boekjaar van de vrijwillig ontbonden vennootschap wordt

afgesloten, de datum van de authentieke akte tot ontbinding van de vennootschap is.

Deze herformulering betekent naar ons gevoelen geenszins dat de regels die wat uitvoeriger in het ontwerpadvies waren weergegeven, verkeerd waren. Het is in beginsel inderdaad het bestuursorgaan, dat die jaarrekening moet opmaken, voorleggen aan de algemene vergadering en openbaar maken: al heeft de ontbinding van rechtswege een einde gemaakt aan het mandaat van de bestuurders of zaakvoerders, zij zijn ingevolge de artikelen 1991, tweede alinea, 2007 en 2010 B.W. nog gehouden hun vroegere opdracht te voltooien en rekenschap te geven (J. VAN RYN en J. HEENEN, Principes de droit commercial, II, Brussel, Bruylant, 1957, nr.1074). Voorts zal de algemene vergadering nog altijd moeten oordelen over de bestemming van het resultaat dat blijkt uit de opgemaakte resultatenrekening.

* Met betrekking tot vereffening na gerechtelijke ontbinding is de Commissie in haar definitieve advies wat vollediger bij het beschrijven van de verslaggevingsplichten van de aangestelde vereffenaar: vanaf het tweede jaar van de vereffening wordt de omstandige staat van de toestand van de vereffening slechts om het jaar aan de griffie overgezonden en bij het vennootschapsdossier gevoegd (art.2:96, al.3 WVV) (Advies 2022/04, nr.24). Meer dan een kwestie van volledigheid is dat weer niet.

* Met betrekking tot de vereffeningsrekeningen die bij de beëindiging van de vereffening op de zetel van de vennootschap moeten worden neergelegd (art.2:100 WVV) of aan de rechtbank moeten worden voorgelegd (art.2:101 WVV), acht de Commissie het aangewezen dat deze rekeningen minstens een overzicht bevatten van de verrichtingen tot tegeldemaking van de activa, de bestemming die aan de opbrengst van die tegeldemaking is gegeven, de mate waarin en de wijze waarop de schuldeisers [de Commissie zegt ten onrechte: schuldenaars (SVC)] zijn betaald, alsook de wijze waarop de uitkeringen of toebedelingen van activa aan de aandeelhouders zijn gebeurd. De Commissie is ook van mening dat de vereffeningsrekeningen o.a. de historiek van de betalingen bevatten, alsook de gevolgde rangregeling (Advies 2022/04, nr.26, al.1). Zij kondigt ook aan dat zij het begrip vereffeningsrekeningen in de zin van artikel 2:100 WVV in een apart advies zal bespreken (Advies 2022/04, voetnoot 55).

Allerlaatste jaarrekening

In de fase van de sluiting van de vereffening gaf de Commissie in het ontwerpadvies als haar mening te kennen dat de verslaggeving over de vereffeningsrekeningen gepaard moest gaan met het opstellen van de jaarrekening van het boekjaar waarin de vereffening werd gesloten. Deze jaarrekening moest niet meer openbaar gemaakt worden

bij de Nationale Bank, aangezien de verplichting tot openbaarmaking volgens de Commissie overeenkomstig artikel 2:99 WvV enkel bestond zolang de vereffening niet kon worden voltooid. De Commissie uitte deze mening zowel terzake van de sluiting van de vereffening na vrijwillige ontbinding als na ontbinding van rechtswege en gerechtelijke ontbinding.

In het definitieve advies vindt men van die mening geen spoor meer. De Commissie denkt er nu klaarblijkelijk anders over. Wellicht gaat zij er nu van uit dat haar oorspronkelijke mening niet op voldoende duidelijke wetteksten steunde en dat een allerlaatste jaarrekening over het boekjaar dat eindigt met de sluiting van de vereffening, geen zin meer heeft. De vereffeningssrekeningen volstaan nu.

VERSLAGGEVING BIJ ONTBINDING EN VEREFFENING IN EEN AKTE

9. De Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft haar definitieve advies over de jaarrekeningrechtelijke gevolgen van ontbinding en sluiting van de vereffening van een vennootschap in één akte gepubliceerd (Advies 2022/06 van 23 februari 2022 - Verslaggeving bij onmiddellijke sluiting van de vereffening van een vennootschap). Het eraan voorafgaande ontwerpadvies hebben wij in de vorige kroniek besproken (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.915-917). Het definitieve advies verschilt daar zeer weinig van. De meeste wijzigingen zijn cosmetisch. Ten gronde is alleen de opvatting omtrent de openbaarmaking van de laatste jaarrekening veranderd en zijn er enkele weglatingen die maar moeilijk verklaarbaar zijn.

Vormelijke wijzigingen

De titel van het definitieve advies luidt licht anders dan die van het ontwerpadvies. Die wijziging heeft geen enkele invloed op de inhoud. Vervolgens zijn er enkele herformuleringen die ten gronde evenmin iets veranderen (Advies 2022/06, nr.1, 2, 3, 5 in fine, 6, 7, 9, 10, 12 en 14). Een verbetering is dat de Commissie met haar nieuwe formuleringen nu op verschillende plaatsen uitdrukkelijk verduidelijkt over welke periode en over welke jaarrekening zij het heeft: het laatste boekjaar vóór het boekjaar dat eindigt met de ontbinding en vereffening in één akte (Advies 2022/06, nr.8), en het boekjaar dat loopt van het begin van het gestarte boekjaar tot de datum van de ontbinding en vereffening in één akte (Advies 2022/06, nr.6, 1e streepje) of, eenvoudiger, het boekjaar dat eindigt met de ontbinding en vereffening in één akte (Advies 2022/06, nr.10).

Inhoudelijke wijzigingen

* In het definitieve advies zijn er enkele moeilijk te duiden weglatingen.

- Zo kon men in het ontwerpadvies lezen dat de Commissie in het algemeen van oordeel was dat de procedure van ontbinding en sluiting van de vereffening in één akte niet meer - maar ook niet minder - waarborgen aan de vennootschapsschuldeisers moest bieden dan de gewone procedure van ontbinding, vereffening en sluiting van de vereffening. Die passage is nu verdwenen. Ze leek ons nochtans helemaal niet onjuist. Misschien is deze weglating te verklaren als een tegemoetkoming aan de toenemende bezorgdheid van sommige leden van de Commissie om zo weinig mogelijk uitspraken te doen, die eerder met het strikte vennootschapsrecht of aansprakelijkheidsrecht te maken hebben dan met het boekhoudrecht en de boekhoudleer. We hebben er al vroeger op gewezen dat we die bezorgdheid niet delen: de Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft toch veel praktische ervaring, waarvan het publiek en de wetenschappelijke wereld alleen maar kunnen profiteren.

- In het ontwerpadvies sprak de Commissie over de commissaris, indien er een is. Dat laatste voorbehoud is nu weggefallen (Advies 2022/06, nr.10). Strikt genomen was het nochtans gerechtvaardigd. Met dien verstande dat het bestuursorgaan een bedrijfsrevisor of een externe accountant moet aanstellen wanneer er geen commissaris is (art.2:71, § 2, al.3 WVV).

- In het afrondende voorbeeld vermeldde het ontwerpadvies dat de algemene vergadering die de jaarrekening goedkeurt over het boekjaar dat eindigt met de ontbinding en vereffening in één akte (en die daarnaast ook beslist tot de ontbinding en de sluiting van de vereffening in één akte), kwijting verleent aan het bestuursorgaan. Die passage is verdwenen. Het lijkt ons nochtans geen onjuiste opvatting. Bij ontbinding en vereffening in één akte zijn er geen vereffenaars. Het bestuursorgaan blijft tot de laatste dag in functie. Kwijting door de algemene vergadering aan dat bestuursorgaan lijkt ons derhalve de normale gang van zaken te zijn.

* In het ontwerpadvies had de Commissie, onder verwijzing naar artikel 2:99 WVV, de mening vooropgesteld dat de jaarrekening over het boekjaar dat eindigt met de ontbinding en vereffening in één akte, niet moest worden openbaar gemaakt bij de Nationale Bank van België, aangezien deze verplichting in beginsel slechts van toepassing is zolang de vereffening niet kon worden voltooid.

Dat leek ons verkeerd (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.917). Artikel 2:99 WVV gaat over de jaarrekeningen die tijdens de vereffeningperiode worden opgesteld door de vereffenaars. Dat komt hier gewoon niet ter sprake: in geval van ontbinding en vereffening in één akte is er geen

vereffeningsperiode en zijn er geen vereffenaars (art.2:80, al.1, 1° WVV). Het kwam ons derhalve voor dat de jaarrekening over het boekjaar dat wordt afgesloten door de ontbinding, wel degelijk moet worden neergelegd bij de Nationale Bank (art.3:10 WVV).

Klaarblijkelijk heeft de Commissie haar vergissing ingezien. Nu zegt het definitieve advies eenvoudig dat deze jaarrekening moet openbaar gemaakt worden bij de Nationale Bank van België overeenkomstig artikel 3:10 WVV (Advies 2022/06, nr.11). Ook het afrondende voorbeeld is in die zin aangepast ((Advies 2022/06, nr.14, bij noot 51).

III. DE ENKELVOUDIGE JAARREKENING

VORM EN INHOUD - VERRICHTINGEN VAN TUSSENPERSONEN

10. Het College van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft weer een Individuele beslissing inzake boekhoudrecht genomen over de boekhoudkundige verwerkingen en voorstellingen van een commissionair (IBB 2021/06 van 7 oktober 2021 - Commissionair - Tussenpersoon - Geïndividualiseerde rekeningen). Deze beslissing sluit nauw aan bij een vorige beslissing (IBB 2020/002), die wij in de vorige kroniek hebben besproken (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.921, nr.14). Wellicht is de aanvraag tot de nieuwe beslissing uitgegaan van dezelfde aanvrager.

Een vennootschap X verricht diensten in eigen naam maar voor rekening van vennootschap M. Die diensten omvatten de verwerking van roerende goederen, die nooit eigendom worden van X. X maakt aan M de vergoeding over, die zij van derden voor deze diensten verkrijgt, na aftrek van haar commissie. Voor de financiering van de roerende goederen stelt M aan X fondsen ter beschikking op een geïndividualiseerde cliëntenrekening die door X in eigen naam maar voor rekening van M werd geopend, klaarblijkelijk bij een bank.

Moeten die roerende goederen en cliëntenrekening worden opgenomen in de balans van X ? X is van mening van niet. En het College van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen deelt die mening.

Beslissing

Het College beslist dat de roerende goederen noch de tegoeden op de geïndividualiseerde cliëntenrekeningen moeten worden vermeld op de balans van X, aangezien deze geen deel uitmaken van het vermogen van X en in geen geval als onderpand kunnen dienen voor de schuldeisers van X.

- Tussen X en M bestaat een commissieovereenkomst. De roerende goederen blijven eigendom van M. De rechten van X blijven beperkt tot die van een bewaarder.

Wel moet er melding van gemaakt worden in de toelichting bij de niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen.

- Wat betreft de geïndividualiseerde cliëntenrekeningen die X in eigen naam maar voor rekening van M bij een bank geopend heeft, is enkel M eigenaar van de tegoeden die op deze rekeningen staan. Het zakenrechtelijke statuut van deze rekeningen is hetzelfde als dat van de roerende goederen die X onder zich houdt. De identificeerbare vordering op de bank bij wie de rekening wordt aangehouden, is de volle eigendom van M (de begunstigde). De sommen die op deze rekening worden aangehouden, behoren niet tot het vermogen van X. X is in essentie een lasthebber. Daaruit volgt dat enkel M en niet X de gevolgen van een eventueel faillissement van de derde-contractpartij zal ondergaan.

Zoals in onze bespreking van IBB 2020/002, kunnen wij alleen herhalen dat deze oplossingen overeenstemmen met de juridische principes die het commissiecontract beheersen. Samengevat komen de relevante principes hierop neer. Een commissionair is een tussenpersoon die handelt in eigen naam, maar voor rekening van een opdrachtgever of committent (L. FREDERICQ, Traité de droit commercial belge, I, Gent, Rombaut-Fecheyr, 1946, nr.160, a en nr.162). De rechtshandelingen van een commissionair worden onder partijen bij het commissiecontract geacht uit te gaan van de committent zelf: in de verhouding tot de committent wordt de commissionair slechts geacht een lasthebber te zijn (L. FREDERICQ, Traité, I, nr.177). Zelfs in geval van faillissement van de commissionair heeft de committent onder de voorwaarden van artikel XX.196, eerste alinea WER het recht de roerende goederen die hij aan de commissionair heeft overgemaakt voor verkoop of bewerking, terug te vorderen (zie over de voorganger van die wetsbepaling: L. en S. FREDERICQ, Handboek van Belgisch handelsrecht, IV, Brussel, Bruylant, 1981, nr.2555 e.v., alsook L. FREDERICQ, Traité, I, nr.191).

VORM EN INHOUD - RESULTAATVERWERKING - SCHEIDINGSAANDEEL BIJ UITTREDING OF UITSLUITING

11. De Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft haar definitieve advies over de boekhoudkundige verwerking van uittreding en uitsluiting ten laste van het vennootschapsvermogen in de BV en de CV uitgebracht (Advies 2022/02 van 19 januari 2022 - Uittreding en uitsluiting lastens het vennootschapsvermogen bij de BV en CV - Scheidingsaandeel). Het eraan voorafgaande ontwerpadvies werd in

vorige kroniek kort besproken (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.924, nr.16). Wij hebben er toen op gewezen dat daarin op boekhoudrechtelijk vlak niet veel te lezen stond. Het document was grotendeels gewijd aan de vennootschapsrechtelijke regeling. Wij hebben daar toen alleen het essentiële vennootschapsrechtelijke principe dat de boekhoudkundige verwerking bepaalt, van behandeld.

Het definitieve advies verschilt heel weinig van het ontwerpadvies, en al helemaal niet wat de boekhoudkundige verwerking betreft. Alleen in het vennootschapsrechtelijke deel zijn er enkele correcties. Daar hebben we weer elders over geschreven (S. VAN CROMBRUGGE, "Uittreding en uitsluiting in de BV en de CV: definitief CBN-advies", Balans, nr.889 van 28 februari 2022, p.5-6).

VORM EN INHOUD - WAARDERING - CRYPTOMUNTEN ALS BETAALMIDDEL

12. De Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft haar definitieve advies over cryptomunten gebruikt als betaalmiddel gepubliceerd (Advies 2021/16 van 20 oktober 2021 - Waarderen en boeken van cryptomunten gebruikt als betaalmiddel). Het eraan voorafgaande ontwerpadvies hebben wij in de vorige kroniek uitvoerig besproken (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.927, nr.20). Dit definitieve advies verschilt niet wezenlijk van het ontwerpadvies. De meeste wijzigingen zijn cosmetische taalkundige aanpassingen.

- De Commissie zegt nu uitdrukkelijk dat zij zich niet uitspreekt over de fiscale aspecten van cryptomunten. In haar voetnoten verwijst zij overigens naar rechtsleer daarover (K. HELLINCKX, A. BERGMANS en K. VAN ENDE, "Het fiscale lot van cryptomunten", A.F.T., 2019/5, p.9).

- Een paar zinnen zijn weggefallen. In het ontwerpadvies stond te lezen dat de vordering op een tegenpartij die, tegen de levering van een hoeveelheid cryptomunten, op zijn beurt bereid is goederen te leveren of diensten te verlenen, een unilaterale verhouding is, mede door het peer to peer aspect van de werking van cryptomunten. Die zin wordt in het definitieve advies niet hernomen. Het was trouwens volstrekt niet duidelijk wat de Commissie met dat unilaterale karakter bedoelde. Klaarblijkelijk toch niets dat van belang was.

- De Commissie blijft bij haar mening dat een cryptomunt gebruikt als betaalmiddel het best wordt geboekt onder de Overige vorderingen op het actief van de balans (Advies 2021/16, nr.9). Zij gaat nu wat nader in op de waardering van die vordering. Zij herneemt haar verwijzing naar artikel 3:46 KBWVV, waarvan zij in haar ontwerpadvies had nagelaten de tweede zin aan te halen. Die tweede

zin bepaalt dat op de vorderingen terugbetaalbaar op meer dan een jaar en op ten hoogste een jaar eveneens waardeverminderingen mogen worden toegepast wanneer hun realisatiewaarde op de datum van de jaarafsluiting lager is dan hun boekwaarde vastgesteld overeenkomstig artikel 3:45 KBWVV.

De Commissie wijst er nu op dat er in het specifieke geval van cryptomunten gebruikt als betaalmiddel, in principe overeenkomstig het voorzichtigheidsbeginsel waardeverminderingen moeten (onderlijning CBN) worden uitgedrukt wanneer de realisatiewaarde van een cryptomunt op balansdatum lager ligt dan de boekwaarde ervan (Advies 2021/16, nr.10). De Commissie merkt wel nog op dat een cryptomunt gebruikt als betaalmiddel niet altijd tegen slotkoers zal gewaardeerd worden op balansdatum. Indien er bijvoorbeeld een termijncontract in cryptomunten is gesloten, met een vervaldag die niet samenvalt met de balansdatum, zal er geen waardevermindering kunnen worden geboekt (Advies 2021/16, voetnoot 4).

Anderzijds is de herwaardering van de vorderingen niet toegestaan wanneer de prijs van de cryptomunt hoger ligt dan de boekwaarde: vorderingen komen niet in aanmerking voor het uitdrukken van herwaarderingsmeerwaarden (art.3:35, § 1 KBWVV) (Advies 2021/16, nr.10).

Ten slotte merkt de Commissie nog op dat ook terzake van cryptomunten de waardeverminderingen niet mogen worden gehandhaafd in de mate waarin ze op het einde van het boekjaar hoger zijn dan wat vereist is volgens een actuele beoordeling van de minderwaarden waarvoor ze werden gevormd (art.3:27 KBWVV) (Advies 2021/16, nr.11).

VORM EN INHOUD – WAARDERING – VOORZIENINGEN VOOR RISICO'S EN KOSTEN

13. Het College van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft een Individuele Beslissing inzake Boekhoudrecht gepubliceerd over de vraag of een onderneming die haar activiteiten inzake delfstoffenwinning wil uitbreiden, een voorziening kan aanleggen voor de toekomstige kosten die met deze uitbreiding gepaard zullen gaan (IBB 2022/01 van 23 februari 2022 - Voorzieningen).

De betrokken vennootschap heeft bij de bevoegde autoriteiten een dossier ingediend om een vergunning tot uitbreiding van haar site te verkrijgen. Deze autoriteiten beslissen een milieueffectenrapport te laten opstellen. Dat zal ongeveer twee jaar in beslag nemen.

Inmiddels onderhandelt de vennootschap met eigenaars van terreinen, om deze terreinen in concessie te nemen. Zij overweegt voorzieningen te boeken voor de toekomstige kosten van de aanleg van de

faciliteiten die nodig zijn voor de uitbreiding van de activiteiten, en voor stedenbouwkundige verplichtingen.

Het College is, zonder enige uitleg, van mening dat de voorgenomen voorzieningen niet toegestaan zijn. Het oordeelt dat de voorzieningen pas kunnen worden geboekt zodra de vennootschap van de bevoegde autoriteiten haar uitbreidingsvergunning heeft verkregen.

Beoordeling

Deze beslissing is zeer kort en gaat niet in op wat wij als de kern van het probleem beschouwen. Het inkomstenbelastingrecht (art.48, al.1 WIB1992), waarin het concept van de voorzieningen in wezen dezelfde betekenis heeft als in het boekhoudrecht (art.3:28 KBWVV) (S. VAN CROMBRUGGE, Beginnelsen van de vennootschapsbelasting, Antwerpen, Biblo, 2014, nr.138), leert dat voorzieningen niet kunnen worden aangelegd voor investeringen en beleggingen. Uitgaven voor investeringen en beleggingen, die een werkelijke tegenwaarde in het beroepsvermogen brengen, zijn immers niet aftrekbaar als beroepskosten.

Maar wanneer kan men stellen dat uitgaven een werkelijke tegenwaarde in het beroepsvermogen brengen ? Zo heeft de rechtspraak ooit beslist dat studiekosten met het oog op de oprichting van een nieuw zakenkantoor moesten worden beschouwd als sommen gebruikt voor de uitbreiding van de onderneming (Brussel, 13 mei 1968, Bull.Bel., 1969, 544). Niet aftrekbaar en dus ook niet vatbaar voor voorziening.

Dit is een delicate feitenkwestie. Het College van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen gaat er in deze zaak klaarblijkelijk van uit dat de toekomstige kosten die met de uitbreiding gepaard zullen gaan (aanleg van faciliteiten en vervulling van stedenbouwkundige verplichtingen), vatbaar zullen zijn voor het aanleggen van voorzieningen op het ogenblik dat de vennootschap haar overheidsvergunning tot uitbreiding verkrijgt. Maar zullen die kosten op dat ogenblik niet moeten worden beschouwd als investeringen ? Het feitenrelaas in IBB 2022/01 laat niet toe daar een uitspraak over te doen.

WAARDERING - INBRENGWAARDE - OMZETTING VAN SCHULDVORDERING IN KAPITAAL

14. De fiscale Dienst voor Voorafgaande Beslissingen sluit zich aan bij het standpunt van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen en van de recente rechtspraak over de waardering bij inbreng van een schuldvordering op een vennootschap in moeilijkheden in die

vennootschap (Voorafgaande beslissing nr.2021.0022 van 4 mei 2021) (zie voor een overzicht van de standpunten: S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2018 - april 2019)", T.R.V.-R.P.S., 2019, p.759-762).

De Dienst onderzoekt de geoorloofdheid van inbreng tegen nominale waarde van een schuldvordering op de inbrenggenieter, wanneer deze laatste in financiële moeilijkheden verkeert. Hij steunt daarbij op de standpunten van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen en van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren, alsook op recente rechtspraak.

- De Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft bij de boekhoudkundige verwerking van de omzetting van een schuldvordering in kapitaal besloten dat deze omzetting zowel tegen nominale waarde als tegen economische waarde kan gebeuren (CBN-advies 2011/9).
- Dit standpunt werd bevestigd door de Raad van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren (advies 2012/01): een inbreng van een schuldvordering moet volgens de Raad bij de inbrenggenietende vennootschap gewaardeerd worden tegen haar nominale waarde, gezien het schuldbevrijdend karakter van de inbreng en de afwezigheid van andere toepasselijke wetgeving.
- De Dienst roept ook een recent arrest van het Hof van Cassatie in, waarin beslist werd dat uit het geheel van de wetsbepalingen inzake boekhoudrecht volgt dat wanneer de inbreng van een schuldvordering in hoofde van een inbrenggenietende vennootschap wordt gewaardeerd tegen de nominale waarde van de schuldvordering, de in ruil ontvangen aandelen in hoofde van de inbrengende vennootschap eveneens tegen de nominale waarde van de schuldvordering moeten worden gewaardeerd (Cass., 11 juni 2020, F.19.0081.N; zie: Fiscoloog, nr.1662 van 24 juni 2020, p.10).

De Dienst besluit dat de voorgenomen inbreng van de schuldvordering tegen nominale waarde in het kapitaal van NV X wettelijk geoorloofd en gebruikelijk is. Bovendien heeft deze inbreng tegen nominale waarde de volgende boekhoudkundige gevolgen:

- in hoofde van de inbrenggenietende vennootschap verhogen het kapitaal en het eigen vermogen als gevolg van de inbreng met het bedrag van de ingebrachte schuldvordering;
- de schuld van de inbrenggenietende vennootschap ten opzichte van de inbrenger zal ten belope van hetzelfde bedrag vervallen als gevolg van een compensatie op balansniveau; daardoor ontstaat er in hoofde van de inbrenggenietende vennootschap geen boekhoudkundig en ook geen fiscaal resultaat.

WAARDERING - FINANCIËLE VASTE ACTIVA - AANPASSING VAN DE PRIJS VAN EEN DEELNEMING OF SCHADEVERGOEDING

15. Het College van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft een Individuele beslissing inzake boekhoudrecht genomen over een heel specifieke situatie die zich had voorgedaan in het kader van een aandelenkoop waarvan de prijs was aangepast (IBB 2021/007 van 9 november 2021 – Aanpassing van de aanschaffingsprijs van aandelen in het kader van een rechterlijke beslissing). Het gaat om de vraag of een bijkomende vergoeding die de koper van de aandelen na een gerechtelijke procedure verkrijgt van een derde op grond van diens persoonlijke aansprakelijkheid bij de aandelenkoop, eveneens als een herziening van de aanschaffingsprijs van de aandelen kan worden beschouwd. Het College beantwoordt die vraag ontkennend.

Feiten

Vennootschap A verwerft de aandelen van een hele groep van vennootschappen B. Vóór de verwerving heeft zij haar advocaat een juridische audit van de vennootschappen van groep B laten uitvoeren. Het due diligenceverslag van de advocaat vermeldde geen enkel voorbehoud en kwam tot het besluit dat groep B alle toepasselijke wetten en regelgevingen had nageleefd.

Na de verwerving moest vennootschap A geleidelijk aan vaststellen dat de activiteiten van groep B te lijden hadden onder grote juridische fouten en onregelmatigheden. Zij kwam tot het besluit dat de verworven groep minder waard was dan de betaalde prijs.

Koper en verkoper voerden vervolgens onderhandelingen die, op grond van een waarborgclausule in de koopovereenkomst, uiteindelijk uitliepen op een dading, waarbij de koper al zijn vorderingen liet vallen in ruil voor een vermindering van de aanschaffingsprijs van de aandelen door de verkoper. Over de boekhoudkundige verwerking van die prijsvermindering bestond klaarblijkelijk geen twijfel: daarover gaat IBB 2021/007 niet.

Waar het wel over gaat, is een verdere uitloper van de zaak. De koper vond dat zijn advocaat bij de juridische audit van de te verwerven vennootschappen geen behoorlijk werk had verricht en stelde hem aansprakelijk voor de geleden schade. Dit resulteerde in een gerechtelijke procedure, waarin de advocaat inderdaad tot schadeloosstelling werd veroordeeld.

En dan komt het boekhoudrechtelijke probleem tevoorschijn. De koper is van mening dat de schadeloosstelling die zijn advocaat hem verschuldigd is, bestaat uit een vergoeding voor de te hoge prijs die voor de verwerving van de aandelen werd betaald. Hij vindt dat die vergoeding boekhoudkundig moet worden behandeld als een prijsherziening van het initieel betaalde aankoopbedrag.

Beslissing

Het College van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen is het daar niet mee eens. De vergoeding die de advocaat aan de koper van de aandelen zou betalen, kan niet worden beschouwd als een herziening van de aanschaffingsprijs van de aandelen. De vergoeding zou daarentegen moeten worden opgenomen onder de opbrengsten in de resultatenrekening. De vergoeding zou in casu niet worden betaald door de verkoper van de aandelen op basis van de koopovereenkomst, maar door de advocaat van de koper uit hoofde van zijn aansprakelijkheid als raadsman van de koper. Het College brengt dan ook een negatief advies uit.

Situering

In deze IBB 2021/007 wordt naar geen enkele rechtsbron verwezen. Hierboven werd reeds vermeld dat over de boekhoudkundige verwerking van een prijsvermindering die tussen koper en verkoper wordt overeengekomen, klaarblijkelijk geen twijfel bestond. Wellicht is het nuttig de principes daaromtrent in herinnering te brengen.

De boekhoudkundige verwerking van aanpassingen aan de prijs van aandelen op grond van waarborgverbintenissen van de verkoper maakt het voorwerp uit van een al eerder advies van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen betreffende de aanpassing van de aan- of verkoopprijs van een deelneming (Advies 126/15, Bull.C.B.N., nr.45 van februari 1999, p.10). De Commissie viseert daarin enerzijds het geval van een prijsherziening en anderzijds het geval van een vergoeding.

- Wanneer de uitvoering van de waarborgverbintenis resulteert in een prijsherziening, moet in de rekeningen van de koper een overeenstemmende aanpassing van de aanschaffingswaarde van de deelneming worden doorgevoerd. In de rekeningen van de verkoper moet een verhoging van de gerealiseerde meerwaarde, respectievelijk vermindering van de gerealiseerde minderwaarde, of een verhoging van de gerealiseerde minderwaarde, respectievelijk vermindering van de gerealiseerde meerwaarde, worden geregistreerd.

- Wanneer de verkoopprijs van de aandelen onder andere is bepaald onder verwijzing naar de door de verkoper en/of koper gegeven waarborgen, moet ook de betaling van een vergoeding die, krachtens de overeenkomst, aan de ene of de andere partij verschuldigd is, op dezelfde wijze worden behandeld als een prijsherziening. Daar heeft de fiscale rechtspraak inmiddels al toepassing van gemaakt (Rb. Leuven, 15 maart 2013, F.J.F., 2015, nr.2015/103).

Wij hebben er destijds bij onze bespreking van dit advies op gewezen dat de assimilatie van de betaling van een vergoeding aan een

prijsherziening geen absolute regel is en dat alles afhangt van wat de partijen zijn overeengekomen: het staat de partijen vrij om werkelijk een schadevergoeding die niet als prijsherziening wordt beschouwd, te bedingen. En zulke schadevergoeding moet men dan verwerken als kost, respectievelijk opbrengst. Op fiscaal gebied is die kost aftrekbaar en is die opbrengst belastbaar (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 1997-februari 1999)", T.R.V., 1999, p.181). Men vindt inmiddels in de fiscale rechtspraak al een treffend voorbeeld van een geval waarin er in werkelijkheid onder partijen geen prijsherziening was overeengekomen, maar er een loutere schadevergoeding werd betaald. (Antwerpen, 17 december 2013, Fiscoloog, nr.1378 van 19 maart 2014, 10; zie daarover S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2013 - april 2014)", T.R.V., 2014, p.708-710).

In het licht hiervan lijkt het ons a fortiori volkomen verantwoord dat het College van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen in zijn IBB 2021/007 van oordeel is dat een bijkomende vergoeding die de koper van de aandelen na een gerechtelijke procedure verkrijgt van een derde op grond van diens persoonlijke aansprakelijkheid bij de aandelenkoop, niet als een herziening van de aanschaffingsprijs van de aandelen kan worden beschouwd.

HERWAARDERINGSMEERWAARDEN - KAPITAALVERMINDERING NA INCORPORATIE IN KAPITAAL

16. De Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft de definitieve versie gepubliceerd van haar advies over de invloed van het WVV en het KBWVV op enkele vraagstukken met betrekking tot herwaarderingsmeerwaarden, zowel voor kapitaalhoudende als kapitaallose vennootschappen, in het bijzonder de omzetting van herwaarderingsmeerwaarden in kapitaal, respectievelijk inbreng, de mogelijkheid of onmogelijkheid van een daaropvolgende kapitaalvermindering, respectievelijk vermindering van de inbreng, en de invloed op de uitkeerbare winst, respectievelijk de uitkering van het vermogen (Advies 2021/13 van 10 februari 2021 - Herwaarderingsmeerwaarden bij vennootschappen: gevolgen van de wijzigingen aangebracht door het WVV en KBWVV). Ter herinnering: het gaat om een update van de vroegere adviezen 2011/14 - Herwaarderingsmeerwaarden en 2016/23 - Herwaarderingsmeerwaarden: gevolgen van de wijzigingen aan artikel 57 KBWVenn door het koninklijk besluit van 18 december 2015 (Advies 2021/13, nr.3).

Het ontwerpadvies dat hieraan voorafging, hebben wij in de vorige kroniek uitvoerig besproken (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.932, nr.25). Het definitieve advies verschilt daar inhoudelijk niet van. We kunnen dus nog altijd verwijzen naar onze bespreking van het

ontwerpadvies.

Meer dan een paar nieuwe preciseringen en wat terminologische aanpassingen zijn er niet te signaleren.

* De Commissie zegt nu uitdrukkelijk dat het vroegere advies 2016/23 na de publicatie van het nieuwe advies 2021/13 zal worden opgeheven (Advies 2021/13, nr.3).

* In haar commentaar op artikel 7:208 WVV zegt de Commissie nu uitdrukkelijk dat deze wettekst impliceert dat de techniek om eerst een herwaarderingsmeerwaarde te incorporeren in het kapitaal, om deze meteen daarna middels een kapitaalvermindering te gebruiken om verliezen aan te zuiveren, nu ook vanuit het WVV zelf niet meer mogelijk is (Advies 2021/13, nr.13). Voorheen, sedert het K.B. van 18 december 2015, was dat verbod alleen bij koninklijk besluit bepaald. Voegen we daar, om misverstanden te vermijden, onmiddellijk aan toe dat artikel 7:208 WVV evenmin nog toelaat de in het kapitaal geïncorporeerde herwaarderingsmeerwaarde via een kapitaalvermindering aan de aandeelhouders terug te betalen.

Voor de rest zijn al de wijzigingen cosmetisch.

IV. DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

CONSOLIDATIE BIJ HORIZONTALE GROEPEN (CONSORTIA)

17. Vier jaar geleden heeft de Commissie voor Boekhoudkundige Normen een uitgebreid advies 2017/06 gepubliceerd over de consolidatie bij horizontale groepen (zie daarover: S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2016 - april 2017)", T.R.V.-R.P.S., 2017, p.887-890). Naar aanleiding van de invoering van het WVV en het KBWVV heeft zij daarover nu een al even uitgebreid ontwerp van update uitgebracht [Ontwerpadvies van 18 november 2020 - Consolidatie bij de horizontale groep (consortium)]. Op twee punten na brengt dit ontwerpadvies inhoudelijk geen wijzigingen aan aan het oude advies 2017/06. Zelfs de voorbeelden en de cijfervoorbeelden zijn inhoudelijk dezelfde gebleven. We kunnen dan ook bijna volledig verwijzen naar onze vroegere besprekingen.

* Het nieuwe ontwerpadvies verwijst naar de artikelen van het WVV en het KBWVV en past zijn terminologie daaraan aan. Zo spreekt het ontwerpadvies nu systematisch over percentages van de stemrechten verbonden aan de aandelen, waar het oude advies 2017/06 het altijd had over het bezit van percentages van de aandelen zelf. Er wordt uiteraard ook aangesloten bij nieuwe formuleringen van de wetgevende en reglementaire teksten (zie bv. Ontwerpadvies, nr.64). Ook wordt rekening gehouden met het bestaan van de kapitaallose

vennootschappen: de bedragen van de posten Onbeschikbare inbreng, Beschikbare inbreng en Kapitaal worden in de geconsolideerde jaarrekening op aparte posten van de rubriek Inbreng vermeld (Ontwerpadvies, nr.50). Het valt trouwens op dat bijna alle voorbeelden nu expliciet vermelden dat ze gaan over kapitaalhoudende vennootschappen.

* Een ingrijpende wijziging is dat de Commissie nu uitdrukkelijk opmerkt dat een microvennootschap deel kan uitmaken van een consortium (Ontwerpadvies, nr.35). Deze gewijzigde opvatting heeft ze trouwens reeds in haar recente ontwerpadvies over de groottecriteria geformuleerd en nader uitgelegd (Ontwerpadvies van 18 november 2020 - Beoordeling van de groottecriteria overeenkomstig artikelen 1:24 en 1:25 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen, nr.17, al.3).

* Een tweede wijziging in vergelijking met het oude advies 2017/06 is een toevoeging. Zij betreft de belangen van derden.

Het principe is nog steeds dat geen belangen van derden voorkomen in een geconsolideerde jaarrekening van een zuiver consortium (Ontwerpadvies, nr.60), d.w.z. een consortium waarvan geen van de leden zelf deelnemingen bezit (Ontwerpadvies, nr.51), behoudens de belangen van derden die zouden zijn ontstaan op het niveau van de verticale consolidatie door een vennootschap die deel uitmaakt van het consortium (Ontwerpadvies, nr.60, in fine).

De Commissie behandelt nu ook het geval waarin één van de vennootschappen die een consortium vormen, de exclusieve controle uitoefent over een andere vennootschap waarin een ander lid van het consortium een minderheidsdeelneming aanhoudt. In dat geval is de Commissie van oordeel dat het aangewezen is dat de eerstgenoemde vennootschap niet overgaat tot de tussenstap van verticale consolidatie (art.3:24, al.1, in fine WVV) (Ontwerpadvies, nr.62). De Commissie geeft daar een cijfervoorbeeld van. Dat voorbeeld leert dat de Financiële vaste activa van de twee betrokken consortiumleden dan gewoon samengeteld worden weergegeven in de geconsolideerde jaarrekening. De Commissie legt niet uit waarop zij deze mening baseert. Dat zou ze in haar definitieve advies beter wel doen. Haar mening lijkt op gespannen voet te staan met artikel 3:24, eerste alinea WVV, dat de verplichting oplegt ook de dochterondernemingen van de consortiumleden in de geconsolideerde jaarrekening van het consortium op te nemen.

* Herinneren wij er ten slotte aan dat in het oude advies 2017/06 een zeer moeilijk te begrijpen passage voorkwam over de problematiek van de verschillende balansdata van de vennootschappen die een consortium vormen. Die passage komt ongewijzigd terug in het nieuwe ontwerpadvies (Ontwerpadvies, nr.43). Men krijgt er nog altijd een

punthoofd van.

VERMOGENSMUTATIEMETHODE

18. De Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft in twee versies ontwerpadviezen gepubliceerd over de vermogensmutatiemethode, één van de drie consolidatiemethoden waarin het boekhoudrecht voorziet (Ontwerpadvies van 8 december 2021 - De vermogensmutatiemethode en daaraan voorafgaand Ontwerpadvies van 24 maart 2021 - De vermogensmutatiemethode). Hierna zullen we het uiteraard enkel hebben over de tweede versie (zie voor een bespreking van de eerste versie: S. VAN CROMBRUGGE, "Enkele preciseringen van de CBN over de vermogensmutatiemethode", Balans, nr.880 van 15 oktober 2021, p.5-8). Dit ontwerpadvies is geen spectaculair document. De Commissie beperkt zich er grotendeels toe de reglementaire teksten weer te geven, zonder daar zelf veel interpretaties aan toe te voegen. Wel wordt een groot deel van het ontwerpadvies in beslag genomen door cijfervoorbeelden. Maar ook die voorbeelden betekenen weinig meerwaarde voor de reglementaire teksten.

Het heeft geen zin dat wij op onze beurt al die reglementaire teksten zouden hernemen. Wij zullen ons ertoe beperken in deze bespreking de hoofdlijnen van de vermogensmutatiemethode weer te geven en op zoek te gaan naar interpretaties, verduidelijkingen of rake formuleringen die de Commissie hier en daar toch geeft. Het resultaat van die zoektocht kan geen systematische uiteenzetting opleveren. Het zal een wat disparate verzameling van losse opmerkingen zijn. Uiteraard zal het onvermijdelijk zijn daarbij ook de reglementaire teksten te citeren, waarover de Commissie iets meer te zeggen heeft.

a. Principe en toepassingsgebied

In de geconsolideerde jaarrekening worden de deelnemingen in geassocieerde vennootschappen zoals gedefinieerd in artikel 1:21 WVV, gewaardeerd en wordt het aandeel in het resultaat van deze vennootschappen vastgesteld met toepassing van van de vermogensmutatiemethode (art.3:124, al.1, 3° KBWVV). Onder geassocieerde vennootschap wordt verstaan, elke andere vennootschap dan een dochtervennootschap of een gemeenschappelijke dochtervennootschap, waarin een andere vennootschap een deelneming bezit en waarin zij een invloed van betekenis uitoefent op de oriëntatie van het beleid (art.1:21, al.1 WVV). De wet voert een weerlegbaar vermoeden in (20 % van de stemrechten) en houdt daarbij ook rekening met de bevoegdheden van dochtervennootschappen en tussenpersonen (art.1:21, al.2 WVV).

De Commissie benadrukt dat de vermogensmutatiemethode enkel

toepasselijk is wanneer en überhaupt een geconsolideerde jaarrekening wordt opgesteld. Dat is enkel het geval voor een moedervennootschap die, alleen of gezamenlijk, één of meer dochterondernemingen controleert (art.3:23, al.1 WVV). Wanneer een vennootschap uitsluitend deelnemingen bezit in geassocieerde vennootschappen, is zij niet verplicht een geconsolideerde jaarrekening op te stellen (Ontwerpadvies van 8 december 2021, nr.9). Dan kan er ook geen vermogensmutatiemethode worden toegepast.

De Commissie geeft vervolgens een schets van de verschillende gevallen waarin de vermogensmutatiemethode, buiten dat van de geassocieerde vennootschappen, moet of mag worden toegepast (Ontwerpadvies van 8 december 2021, nr.6 en 7). Daarmee gaat zij niet verder dan de loutere weergave van de reglementaire teksten.

b. Toepassing van de methode

De Commissie benadrukt dat de toepassing van de vermogensmutatiemethode geen aanleiding geeft tot een vrijstelling van subconsolidatie (art.3:26-3:28 WVV). De opname van een vennootschap via de vermogensmutatiemethode is m.a.w. geen reden voor die vennootschap om te genieten van de vrijstelling van subconsolidatie (Ontwerpadvies van 8 december 2021, nr.11).

Dit betreft de hypothese waarin een vennootschap die via de vermogensmutatiemethode wordt opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van een andere vennootschap, zelf één of meer dochtervennootschappen heeft en dus een moedervennootschap is. Dan moet zij nog altijd haar eigen geconsolideerde jaarrekening opstellen.

b.1. Eerste consolidatie

* De vermogensmutatiemethode houdt bij de eerste consolidatie in dat de door de moedervennootschap aangehouden deelnemingen naar aanleiding van de opstelling van de geconsolideerde jaarrekening opnieuw worden gewaardeerd (Ontwerpadvies van 8 december 2021, nr.12): de historische aanschaffingswaarde van de deelnemingen wordt hierdoor telkens vervangen door het bedrag dat overeenkomt met het deel van het eigen vermogen van de betrokken vennootschap, inclusief het resultaat over het boekjaar, dat deze deelneming belichaamt (art.3:142, § 1, al.1 KBWVV). Het eigen vermogen van de betrokken vennootschap bestaat uit het verschil tussen de boekwaarde van de activa en de boekwaarde van de voorzieningen en schulden van deze vennootschap; het omvat het resultaat van het boekjaar op datum van verwerving, behalve in zover hierop vóór de verwerving een interim-dividend is toegekend (art.3:142, § 2 KBWVV).

Naar de mening van de Commissie geldt die laatste uitzondering voor het interim-dividend (art.5:141, al.2, 6:114, al.2 en 7:213 WVV) praktisch ook bij de toepassing van een tussentijds dividend (Cass., 23 januari 2003, T.R.V., 2003, 541) vóór de verwerving (Ontwerpadvies van 8 december 2021, nr.12, in fine).

De Commissie wijst er ook nog op dat de rekeningen van de geassocieerde vennootschap bij de vermogensmutatiemethode niet in deze van de consoliderende vennootschap worden geïntegreerd. Het gaat bijgevolg niet om een consolidatiemethode in de strikte betekenis van het woord, maar eerder om een bijzondere waarderingsmethode die tot doel heeft een actuele, economische waarde te geven aan de deelneming binnen de geconsolideerde jaarrekening (Ontwerpadvies van 8 december 2021, nr.14).

* De Commissie geeft met een voorbeeld wat duiding over de verwerking van het verschil tussen de [historische (SVC)] boekwaarde van de deelneming en de hiermee overeenstemmende fractie van het eigen vermogen. Voor zover dat verschil kan worden toegerekend aan identificeerbare actief- of passiefbestanddelen van de betrokken vennootschap, met een grotere of kleinere waarde dan waartegen zij in de boekhouding van de betrokken vennootschap staan geboekt, wordt dit verschil toegerekend aan de waarde waartegen deze deelneming in de geconsolideerde jaarrekening wordt geboekt (art.3:142, § 3 KBWVV). Het resterende verschil wordt in de post "Consolidatieverschillen" van de geconsolideerde balans opgenomen, aan actiefzijde bij een positief verschil, aan passiefzijde bij een negatief verschil (art.3:142, § 4 KBWVV).

De boekwaarde van de deelneming bedraagt 100. De fractie van het eigen vermogen, dat zij belichaamt, is 80. Het verschil van 20 kan ten belope van 5 worden toegerekend aan terreinen die in werkelijkheid een grotere waarde hebben dan hun boekwaarde. De deelneming wordt dan in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen voor een bedrag van 80 +5. Het resterende verschil van 15 is dan een positief consolidatieverschil (Ontwerpadvies van 8 december 2021, nr.16).

De Commissie expliciteert vervolgens de verdere verwerking van de resterende (niet-toerekenbare) positieve en negatieve consolidatieverschillen. In de reglementaire teksten wordt dat enkel geregeld door een verwijzing naar de artikelen 3:131 en 3:132 KBWVV (art.3:142, § 5 KBWVV).

- Positieve consolidatieverschillen worden afgeschreven ten laste van de geconsolideerde resultatenrekening. Worden ze afgeschreven over meer dan vijf jaar, dan moet dat gemotiveerd worden in de toelichting. Op deze verschillen worden aanvullende of

niet-recurrente afschrijvingen toegepast wanneer het, ingevolge wijzigingen in de economische omstandigheden, niet langer economisch verantwoord is ze tegen die waarde te handhaven in de geconsolideerde balans. De afschrijvingen worden in de resultatenrekening geboekt in een afzonderlijke post van de bedrijfskosten of van de financiële kosten (Ontwerpadvies van 8 december 2021, nr.17).

- Negatieve consolidatieverschillen worden in beginsel niet in de geconsolideerde resultatenrekening opgenomen. Wanneer evenwel het negatieve consolidatieverschil te verklaren valt door een op de datum van verwerving van de deelneming of een nabij zijnde datum verwachte ongunstige ontwikkeling van de resultaten van de geassocieerde vennootschap of uit kosten die zij naar verwachting zal veroorzaken, wordt het in de geconsolideerde resultatenrekening opgenomen voor zover en op het ogenblik dat deze vooruitzichten werkelijkheid worden. De Commissie voegt daar nog aan toe dat negatieve consolidatieverschillen, bij gebreke van zulke verwachtingen, worden bijgeschreven bij het eigen vermogen van de geconsolideerde jaarrekening (Ontwerpadvies van 8 december 2021, nr.18).

b.2. Latere consolidaties

Op dit punt doet de Commissie nauwelijks iets anders dan de reglementaire teksten hernemen. Daar valt dus niets over te zeggen.

De Commissie vermeldt enkel nog dat de vermogensmutatiemethode vaak omschreven wordt als one-line consolidation, daar slechts één bedrag op één lijn gerapporteerd wordt in de geconsolideerde balans van de consoliderende vennootschap. Ook met betrekking tot het resultaat van de vennootschap waarop de vermogensmutatiemethode wordt toegepast, wordt slechts één bedrag, op één lijn, gerapporteerd in de geconsolideerde resultatenrekening (Ontwerpadvies van 8 december 2021, nr.21).

Negatief eigen vermogen

Waar we op het punt van de latere consolidaties wel iets nieuws vinden in het ontwerpadvies, is in Hypothese 3 van het cijfervoorbeeld dat de Commissie in punt III van haar ontwerpadvies geeft.

Het eerste basisprincipe van de latere consolidaties door middel van de vermogensmutatiemethode bestaat erin dat de waarde waartegen de deelneming in de geconsolideerde jaarrekening is opgenomen, naar gelang van het geval wordt verhoogd of verminderd met het bedrag van de tijdens het boekjaar of het gedeelte van het boekjaar opgetreden verandering in het deel van het eigen vermogen van de betrokken vennootschap, dat deze deelneming belichaamt (art.3:143, al.1

KBWVV). Het tweede basisprincipe bestaat erin dat het aandeel in het resultaat van de betrokken vennootschap, dat aan de deelneming kan worden toegerekend, wordt vermeld in de geconsolideerde resultatenrekening onder een afzonderlijke post (art.3:145, § 1 KBWVV).

In Hypothese 3 van het cijfervoorbeeld wordt het geval behandeld, waarin de geassocieerde vennootschap tijdens het boekjaar zoveel verlies heeft geleden dat haar eigen vermogen negatief is geworden.

- Alsdan wordt de deelneming in de geconsolideerde balans opgenomen voor een bedrag van 0 EUR.
- Ook het aandeel in het verlies van de geassocieerde vennootschap kan in de geconsolideerde resultatenrekening slechts worden opgenomen ten belope van maximaal de waarde waarvoor de deelneming in de geassocieerde vennootschap bij de eerste consolidatie [of bij een vorige consolidatie (SVC)] werd opgenomen.

De Commissie licht dit als volgt nader toe. Indien het aandeel van de onderneming die de aandelen aanhoudt, in het negatief eigen vermogen van een onderneming op wier aandelen de vermogensmutatiemethode is toegepast, meer bedraagt dan de boekwaarde van de deelneming, wordt deze deelneming opgenomen tegen waarde nul. De onderneming die de aandelen aanhoudt, stopt m.a.w. met het boeken van het aandeel in de verliezen (Ontwerpadvies van 8 december 2021, voetnoot 40). Het wil ons voorkomen dat deze opvatting met betrekking tot geassocieerde ondernemingen die de rechtsvorm hebben van een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, precies door die beperkte aansprakelijkheid kan worden verantwoord: de consoliderende vennootschap kan in beginsel niet worden aangesproken voor de schulden van de geassocieerde vennootschap. Consolidatie steunt op een boekhoudkundige personificatie van de vennootschapsgroep, geen juridische personificatie; zij weerspiegelt een economische realiteit, geen juridische realiteit; zij doet geen afbreuk aan het basisprincipe van het Belgisch recht dat juridisch zelfstandige groepsvennootschappen met volkomen rechtspersoonlijkheid niet aansprakelijk zijn voor elkaars schulden (S. VAN CROMBRUGGE, De juridische en fiscale eenheidsbehandeling van vennootschapsgroepen, Antwerpen, Kluwer, 1984, nr.192).

Dat inzicht wordt bevestigd door wat de Commissie daarna nog zegt. Indien de onderneming die de aandelen aanhoudt, evenwel verplicht is of de intentie heeft om zich niet financieel los te koppelen van haar deelneming, wordt het negatieve gedeelte van het eigen vermogen opgenomen op de geconsolideerde balans onder de rubriek Voorzieningen (Ontwerpadvies van 8 december 2021, voetnoot 40, al.1, laatste zin). Met een verplichting om zich niet financieel los te koppelen, kunnen we denken aan een geassocieerde vennootschap met

onbeperkte aansprakelijkheid of aan een borgstelling. Met een intentie om zich niet financieel los te koppelen, kunnen we denken aan een of andere vorm van patronaatsverklaring die de vennootschap wil honoreren, of gewoon aan de intentie om de geassocieerde vennootschap te saneren door haar verliezen ten laste te nemen.

c. Boekhoudkundige verwerking van directe mutaties binnen het eigen vermogen van de geassocieerde vennootschap

Deze problematiek doet zich voor bij de latere consolidaties na de eerste consolidatie met toepassing van de vermogensmutatiemethode. Dat blijkt trouwens reeds uit het eerste deel van het ontwerpadvies (Ontwerpadvies van 8 december 2021, nr.20). Bij de latere consolidaties moet de waarde waartegen de deelneming in de geconsolideerde jaarrekening, overeenkomstig artikel 3:142, § 1 en 2 KBWVV, is opgenomen, naar gelang van het geval, verhoogd of verminderd worden met het bedrag van de tijdens het boekjaar of het gedeelte van het boekjaar opgetreden verandering in het deel van het eigen vermogen van de betrokken vennootschap, dat deze deelneming belichaamt (art.3:143, al.1 KBWVV).

De Commissie benadrukt dat niet enkel het resultaat van het boekjaar van de vennootschap waarop de vermogensmutatiemethode is toegepast, een mutatie binnen het eigen vermogen van die vennootschap met zich kan meebrengen (Ontwerpadvies van 8 december 2021, nr.22, al.1). De tekst van artikel 64, eerste alinea van het vroegere K.B. van 6 maart 1990 op de geconsolideerde jaarrekening van de ondernemingen kon dat doen denken. De tekst van artikel 3:143, eerste alinea KBWVV, zoals hij teruggaat op artikel 37 van het K.B. van 18 december 2015, houdt uitdrukkelijk rekening met direct-to-equity mutaties, d.w.z. mutaties die onmiddellijk worden overgedragen naar het eigen vermogen (Ibidem, nr.22, al.1). Die tekst bepaalt dat het bedoelde eigen vermogen, naast het resultaat van het boekjaar, met uitsluiting evenwel van het gedeelte hiervan dat bij bestemming anderszins dan als dividend wordt toegekend, tevens omvat: de uitdrukking van een herwaarderingsmeerwaarde, de verkrijging van een kapitaalsubsidie, de overboeking van een gerealiseerde meerwaarde naar de belastingvrije reserves en de boeking van een uitgiftepremie naar aanleiding van de uitgifte van een converteerbare obligatielening (art.3:143, al.1 KBWVV).

De Commissie wijst erop dat de verhoging van de post Vennootschappen waarop de vermogensmutatie is toegepast in dit geval niet in verband staat met de verhoging van het aandeel in het resultaat van de vennootschap waarop de vermogensmutatiemethode is toegepast. Dit vloeit voort uit artikel 3:146 KBWVV, waarin bepaald wordt dat het aandeel in de herwaarderingsmeerwaarde en de andere direct-to-equity mutaties direct moet worden opgenomen onder de geconsolideerde reserves (Ontwerpadvies van 8 december 2021, nr.22,

al.2).

In haar aanhaling van de tekst van artikel 3:146 KBWVV verduidelijkt de Commissie nog dat de uitgifte van een converteerbare obligatielening, naar aanleiding waarvan een uitgiftepremie wordt geboekt, een uitgifte van de consoliderende vennootschap is (Ibidem, nr.22, al.2, citaat van de reglementaire tekst). De tekst van artikel 3:146 KBWVV spreekt van de "betrokken" vennootschap.

Op het einde van het ontwerpadvies geeft de Commissie een concreet cijfervoorbeeld van de verwerking van een herwaarderingsmeerwaarde die een geassocieerde vennootschap in haar enkelvoudige cijfers heeft geboekt (Ibidem, nr.31). Dat voorbeeld is duidelijk en voegt niets toe aan de theoretische uiteenzetting.

d. Boekhoudkundige verwerking van intragroepsverkopen

Ook in de vermogensmutatiemethode moeten de resultaten uit intragroepsverrichtingen uit het geconsolideerde resultaat worden geëlimineerd, voor zover althans de daartoe noodzakelijke gegevens bekend of toegankelijk zijn.

In dit verband doet de Commissie niets anders dan de relevante teksten van artikel 3:145 KBWVV parafraseren (Ontwerpadvies van 8 december 2021, nr.23).

Uit de cijfervoorbeelden die de Commissie wat verder geeft, blijkt dat in de geconsolideerde balans de post Vennootschappen waarop de vermogensmutatie is toegepast wordt gebruikt als tegenrekening van deze weglatingen (Ibidem, nr.27 en 29).

e. Boekhoudkundige verwerking van intragroepsdividenden

De waarde van de deelneming in de vennootschap waarop de vermogensmutatiemethode wordt toegepast, wordt in de geconsolideerde jaarrekening ook verminderd met het bedrag van de dividenden met betrekking tot deze deelneming (art.3:143, al.2 KBWVV).

De Commissie voegt daar een zinnetje aan toe, waarin zij een verband legt met artikel 3:136, 4° KBWVV (Ontwerpadvies van 8 december 2021, nr.24, al.2). De waarde van die toevoeging ontgaat ons geheel. Ze zou in het definitieve advies beter weggelaten worden.

Ook hiervan geeft de Commissie wat verder een cijfervoorbeeld (Ibidem, nr.30). Het voegt niets toe en vergt geen commentaar.

V. SPECIALE STELSLS

VERENIGINGEN EN STICHTINGEN MET DUBBELE BOEKHOUDING - NEGATIEVE FONDSEN

19. De Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft haar definitieve advies over de boekhoudkundige verwerking van de compensatie van negatieve fondsen in verenigingen en stichtingen gepubliceerd (Advies 2021/15 van 22 september 2021 - Verenigingen en stichtingen: compensatie van negatieve fondsen). Het eraan voorafgaande ontwerpadvies, dat een wat ruimere titel droeg, hebben wij in de vorige kroniek besproken (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.939, nr.29). Het was nogal een rommelig document, waar men heel wat belangrijke zaken in de voetnoten moest gaan zoeken. Het definitieve advies is in dat opzicht veel verbeterd. De formuleringen zijn veel adequater en compacter geworden. Daardoor krijgt men in eerste instantie de indruk dat het definitieve advies verschilt van het ontwerpadvies. Maar inhoudelijk is dat niet zo: dezelfde principes, regels en toepassingen worden gewoon beter en korter verwoord. Er wordt wel wat weggelaten en wat toegevoegd. De terminologie van sommige journaalposten wordt licht aangepast. In één voorbeeld worden cijfers aangepast (Advies 2021/15, nr.17, voorbeeld 6). Maar essentieel is dat allemaal niet.

Geven wij een overzicht van de meest opvallende, zij het bescheiden, verschillen tussen het definitieve advies en het ontwerpadvies.

* Zoals reeds vermeld, is de titel van het document veranderd. Het definitieve advies gaat blijkens de titel over "compensatie van negatieve fondsen". De Commissie zegt in de tekst ook uitdrukkelijk dat het advies gaat over de boekhoudkundige verwerking van deze compensatie (Advies 2021/15, nr.3). Het ontwerpadvies ging blijkens de titel over "negatieve fondsen" tout court. Maar inhoudelijk maakt dat geen verschil uit. Ook het definitieve advies behandelt nog steeds het concept van de negatieve fondsen en de verschillende hypothesen waarin ze voorkomen.

* Het ontwerpadvies opende meteen met de precisering dat het enkel gold voor verenigingen en stichtingen die een dubbele boekhouding voeren. Die openingszin komt in het definitieve advies niet meer voor. Maar het is nog wel zo. Verschillende passages van het definitieve advies laten er geen twijfel over bestaan dat het advies enkel betrekking heeft op verenigingen en stichtingen die een dubbele boekhouding voeren (Advies 2021/15, nr.1, 3 en 14). Eigenlijk is dat een evidentie.

* In het begin van het ontwerpadvies werd gezegd dat naar de mening van de Commissie bij de mogelijkheid om negatieve fondsen te compenseren met het positieve resultaat, zowel het positieve

resultaat van het boekjaar als het overgedragen positieve resultaat werden bedoeld. In het definitieve advies staat dat niet meer in het begin van het document, maar veel verder, waar specifiek de compensatie wordt behandeld (Advies 2021/15, nr.15).

* In het ontwerpadvies stond in voetnoot dat negatieve fondsen uitsluitend kunnen voorkomen naar aanleiding van het opstellen van de openingsbalans. Dat wordt in het definitieve advies niet meer herhaald. Maar in feite is dat in de regel inderdaad zo (Advies 2021/15, nr.4, in fine). Een uitzondering zou misschien kunnen zijn het geval vernieling, diefstal of wegschenking van activa, terwijl er op het passief schulden staan: dan moet de rekening 10 Fondsen van de vereniging of stichting het evenwicht op de balans herstellen en zal zij een negatief saldo vertonen. Het ontwerpadvies leek deze hypothese te beperken tot het opmaken van de openingsbalans. Het definitieve advies daarentegen spreekt in deze hypothese van geen openingsbalans meer (Advies 2021/15, nr.11). Maar deze interpretatie komt ons niet overtuigend voor: de vernieling, diefstal of wegschenking van activa in de loop van een boekjaar levert een verlies van dat boekjaar op, dat dan op de gewone balans eerder tot uitdrukking moet worden gebracht door een overgedragen verlies.

* Eén van de situaties waarin negatieve fondsen kunnen ontstaan, is die waarin een vereniging of stichting, bij de eerste toepassing van titels 1 en 3 van boek 3 van het KBWVV (art.3:47, § 1 en 3:51, § 1 WVV), naar de mening van haar bestuursorgaan geen boekhouding voert, die ten minste overeenstemt met deze die de genoemde titels van boek 3 van het KBWVV vereisen (art.3:175, § 3 KBWVV).

Bij de behandeling van die situatie kan men uit het voorbeeld dat de Commissie in haar definitieve advies geeft, nu vrij duidelijk afleiden dat de niet-opname in de balans en de enkele vermelding in de toelichting van activa waarvan het bestuursorgaan geen betrouwbare werkelijke waarde, marktwaarde of gebruikswaarde kent, alleen maar verantwoord zijn wanneer het bestuursorgaan ook de aanschaffingswaarde niet kent (Advies 2021/15, nr.10). Eigenlijk is dat gezond verstand: men kan een actiefbestanddeel met een gekende aanschaffingswaarde toch niet uit de balans weglaten onder voorwendsel dat de werkelijke waarde, marktwaarde of gebruikswaarde niet betrouwbaar gekend zijn.

* Het definitieve advies vermeldt een bijkomende situatie waarin negatieve fondsen kunnen ontstaan: omzetting van een vennootschap in een VZW of IVZW.

Een vennootschap met rechtspersoonlijkheid kan worden omgezet in een VZW of IVZW (art.14:31 e.v. WVV). Deze omzetting kan negatieve startfondsen voor de VZW of IVZW tot gevolg hebben. Dit is bv. het

geval wanneer een vennootschap onder firma die voordien een vereenvoudigde boekhouding voerde, wordt omgezet in een VZW die een dubbele boekhouding zal voeren. Worden in de openingsbalans niet alle activa geboekt (bv. wegens niet waardeerbaar), daar waar er wel financiële verplichtingen op de passiefzijde moeten worden uitgedrukt, dan zal een negatief startfonds ontstaan.

* De mogelijkheid tot compensatie van negatieve fondsen met een positief resultaat van een VZW, IVZW of stichting wordt in het definitieve advies veel compacter verwoord dan in het ontwerpadvies. Nu heet het dat het bestuursorgaan op grond van artikel 3:171, § 2, I KBWVV kan beslissen om gerealiseerde (overgedragen) middelen permanent als vaste financiering aan te wenden door boekhoudtechnisch, naar aanleiding van de resultaatverwerking, negatieve fondsen te compenseren met een positief resultaat (Advies 2021/15, nr.15).

* Ten slotte behandelt het definitieve advies ook de vraag naar de mogelijkheid om negatieve fondsen te compenseren met bestemde fondsen.

Het KBWVV spreekt zich niet uit over de mogelijkheid om in aanwezigheid van bestemde fondsen, via een onttrekking aan deze bestemde fondsen, een negatief startfonds aan te zuiveren. De Commissie is van oordeel dat zulke compensatie ertoe kan bijdragen dat de jaarrekening een getrouwer beeld geeft van het vermogen, de financiële positie en het resultaat van de vereniging of stichting. Maar in tegenstelling tot compensatie met een overgedragen positief resultaat, zal deze mutatie niet moeten verlopen via de resultaatverwerking, maar via een rechtstreekse overboeking tussen de bestemde fondsen en de negatieve fondsen van de vereniging of stichting (Advies 2021/15, nr.18).

OPENINGSBALANS VAN BESTAANDE VERENIGINGEN EN STICHTINGEN MET DUBBELE BOEKHOUDING

20. Bestaande VZW's, IVZW's en stichtingen die voor het eerst een dubbele boekhouding gaan voeren of moeten voeren in overeenstemming met titels 1 en 3 van boek 3 van het KBWVV, zien zich geplaagd voor het probleem hoe zij hun openingsbalans moeten opstellen. Dit vraagstuk wordt geregeld door artikel 3:175 KBWVV, waaraan reeds bij de invoering in 2019 enige aandacht werd besteed (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2018 - april 2019)", T.R.V.-R.P.S., 2019, p.770-771, nr.68). Daarover heeft de Commissie voor Boekhoudkundige Normen nu rijkelijk laat, bijna een jaar nadat ze het heeft uitgebracht, een ontwerpadvies gepubliceerd (Ontwerpadvies van 21 oktober 2020 - Artikel 3:175 KBWVV: openingsbalans van bestaande VZW's, IVZW's en stichtingen die een

dubbele boekhouding voeren).

I. VZW's, IVZW's en stichtingen

Enkel VZW's, IVZW's en stichtingen met dubbele boekhouding

Artikel 3:175 KBWVV bepaalt de manier waarop VZW's, IVZW's en stichtingen die aan het begin van het boekjaar over een vermogen beschikken, hun openingsbalans moeten opstellen op de eerste dag van het eerste boekjaar waarvoor de bepalingen van titel 1 en titel 3 van boek 3 van het KBWVV voor de eerste keer van toepassing zijn (Ontwerpadvies, nr.1). Hiermee worden de regels bedoeld, die betrekking hebben op het voeren van een dubbele boekhouding; de bepalingen van titel 1 betreffen de gemeenschappelijke bepalingen voor vennootschappen met rechtspersoonlijkheid, VZW's, IVZW's en stichtingen; de bepalingen van titel 3 betreffen de bepalingen die betrekking hebben op de jaarrekening van VZW's, IVZW's en stichtingen die een dubbele boekhouding voeren (Ontwerpadvies, voetnoot 2); dat zijn de andere VZW's, IVZW's en stichtingen dan die welke bedoeld worden in de artikelen 3:47, § 2 en 3:51, § 2 WVV, ook aangeduid als grote VZW's, IVZW's en stichtingen.

Enkel bestaande VZW's, IVZW's en stichtingen

Artikel 3:175 KBWVV is blijkens zijn § 1 enkel van toepassing op VZW's, IVZW's en stichtingen die aan het begin van het boekjaar over een vermogen beschikken. De Commissie leidt daaruit af dat nieuw opgerichte VZW's, IVZW's en stichtingen niet worden beoogd, omdat zij niet over een vermogen beschikken aan het begin van het boekjaar, evenmin als feitelijke verenigingen die besluiten de rechtsvorm van een VZW, IVZW of stichting aan te nemen: ook zij worden geacht niet over een vermogen te beschikken aan het begin van het boekjaar (Ontwerpadvies, voetnoot 1).

Onderscheid volgens de vroegere boekhouding

Artikel 3:175 KBWVV maakt een onderscheid tussen VZW's, IVZW's en stichtingen die reeds een boekhouding voeren, die ten minste overeenstemt met deze zoals bepaald in titel 1 en titel 3 van boek 3 van het KBWVV (art.3:175, § 2 KBWVV), en VZW's, IVZW's en stichtingen die geen dergelijke boekhouding voeren (art.3:175, § 3 KBWVV) (Ontwerpadvies, nr.3).

Algemeen principe

In beide gevallen en dus ongeacht welk soort boekhouding voorheen gevoerd werd, moeten de opnemingen, verificaties, onderzoeken en waarderingen die nodig zijn om de openingsbalans op te stellen, met omzichtigheid, oprechtheid en goede trouw gebeuren (art.3:175, § 1

KBWVV).

a. VZW's, IVZW's en stichtingen die reeds een boekhouding voeren, die ten minste beantwoordt aan titels 1 en 3

Deze hypothese wordt geregeld door artikel 3:175, § 2 KBWVV. In deze hypothese stemt de openingsbalans van het eerste boekjaar waarvoor de bepalingen van titel 1 en titel 3 van boek 3 van het KBWVV gelden, overeen met de afsluitingsbalans van het vorige boekjaar (art.3:175, § 2, al.1 KBWVV).

De Commissie wijst erop dat het bestuursorgaan van de VZW, IVZW of stichting moet oordelen of de boekhouding die reeds gevoerd wordt, ten minste overeenstemt van de bepalingen van het KBWVV inzake dubbele boekhouding (Ontwerpadvies, nr.5, al.1). Zij verwijst daarbij naar haar Aanbevelingen inzake de gelijkwaardigheid van boekhoud- en jaarrekeningregels opgelegd door sectorale regelgevingen met de gemeenrechtelijke boekhoud- en jaarrekeningregels voor VZW's, IVZW's en stichtingen (Ibidem, voetnoot 3).

Toepassingsgebied

De Commissie wijst er ook op dat deze hypothese in het bijzonder betrekking heeft op:

- de VZW's, IVZW's en stichtingen die onder het toepassingsgebied vielen van het K.B. van 19 december 2003: die moesten al een dubbele boekhouding voeren;
- de VZW's, IVZW's en stichtingen die niet onder het toepassingsgebied vielen van het K.B. van 19 december 2003, maar die al een boekhouding voerden, die, naar het oordeel van hun bestuursorgaan, ten minste overeenstemde met deze die het K.B. van 19 december 2003 vereiste (Ontwerpadvies, nr.5, al.2).

Aanpassing waarderingsregels

Indien een VZW, IVZW of stichting waarderingsregels toepast, die niet overeenstemmen met de regels die titel 1 en titel 3 van boek 3 van het KBWVV opleggen, moet zij deze regels aanpassen, met vermelding daarvan en inschatting van de gevolgen in de toelichting (art.3:175, § 2, al.2 en 3 KBWVV).

In haar bespreking van deze reglementaire tekst brengt de Commissie de noodzakelijke aanpassing van waarderingsregels in verband met de inwerkingtreding van het KBWVV voor VZW's, IVZW's en stichtingen (Ontwerpadvies, nr.7, al.1). Die inwerkingtreding is voor bestaande rechtspersonen gesitueerd op 1 januari 2020, behoudens opt-in tot vroegere toepassing, zij het ten vroegste 1 mei 2019 (art.9:12, al.1

KBWVV en art.39, § 1 Wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen).

De Commissie geeft als voorbeeld de nieuwe regel die het KBWVV heeft ingevoerd inzake de waardering van schenkingen en legaten bestemd voor verenigingen. Deze nieuwe regel bepaalt dat de schenkingen en legaten worden gewaardeerd tegen aanschaffingswaarde, met als uitzondering dat het bestuursorgaan kan beslissen deze te waarderen tegen werkelijke waarde, marktwaarde of gebruikswaarde (art.3:160, al.2 KBWVV). Vroeger werden schenkingen en legaten noodzakelijkerwijs gewaardeerd tegen werkelijke waarde, marktwaarde of gebruikswaarde (art.8 K.B. van 19 december 2003). Alle schenkingen en legaten ontvangen vanaf [de Commissie zegt: op (SVC)] 1 januari 2020, of vroeger in geval van opt-in, worden onderworpen aan deze nieuwe waarderingsregel (Ontwerpadvies, nr.7, al.2). Alle schenkingen en legaten die werden verkregen vóór de inwerkingtreding van het KBWVV blijven onderworpen aan de oude regel (Ibidem, nr.7, al.3): de waarde van de vóór 1 januari 2020 of vóór de opt-indatum verkregen schenkingen of legaten kan niet worden gecorrigeerd opdat ze zouden worden geboekt overeenkomstig artikel 3:160, tweede alinea KBWVV) (Ibidem, nr.7, Voorbeeld 3, al.2).

b. VZW's, IVZW's en stichtingen die geen boekhouding voeren, die ten minste beantwoordt aan titels 1 en 3

Deze hypothese wordt geregeld door artikel 3:175, § 3 KBWVV.

Toepassingsgebied

De Commissie begint met het toepassingsgebied van deze hypothese toe te lichten. Bedoeld worden:

- VZW's en IVZW's [en stichtingen (SVC)] die een vereenvoudigde boekhouding voerden overeenkomstig het K.B. van 26 juni 2003, maar die op balansdatum van het laatst afgesloten boekjaar meer dan één van de in artikel 3:47, § 2 WVV [en 3:51, § 2 WVV (SVC)] bepaalde criteria overschrijden om een vereenvoudigde boekhouding te mogen voeren;
- VZW's, IVZW's en stichtingen die voldoen aan de in artikel 3:47, § 2 WVV [en 3:51, § 2 WVV (SVC)] bepaalde criteria, maar die beslissen om voor de eerste keer een dubbele boekhouding te voeren;
- alle VZW's, IVZW's en stichtingen die geen boekhouding voeren, die ten minste overeenstemt met deze zoals vereist in titel 1 en titel 3 van boek 3 van het KBWVV en die nu een boekhouding moeten voeren zoals aldaar bepaald, waaronder in het bijzonder bestaande beroepsverenigingen (Ontwerpadvies, nr.8).

Wat deze laatste categorie betreft, zouden wij er het geval willen

aan toevoegen, dat theoretisch het meest voor de hand liggende geval is: VZW's, IVZW's en stichtingen die voldeden aan de in artikel 3:47, § 2 of 3:51, § 2 WvV bepaalde criteria en dus een vereenvoudigde boekhouding voerden (art.III.85, § 2 en 3 WvR), maar die op balansdatum van het laatst afgesloten boekjaar meer dan één van de in artikel 3:47, § 2 of 3:51, § 2 WvV bepaalde criteria overschrijden en dus vanaf het volgende boekjaar geen vereenvoudigde boekhouding meer mogen voeren, maar titel 1 en titel 3 van boek 3 van het KBWvV moeten toepassen.

Opstelling van de openingsbalans

Als de VZW, IVZW of stichting, naar de mening van haar bestuursorgaan, geen boekhouding voert, die ten minste overeenstemt met deze die titel 1 en titel 3 van boek 3 van het KBWvV vereisen, worden de actiefbestanddelen voor de opstelling van de openingsbalans van het eerste boekjaar waarvoor die bepalingen gelden, gewaardeerd tegen de aanschaffingswaarde, verminderd met de afschrijvingen of waardeverminderingen [toevoeging van de CBN (Ontwerpadvies, nr.11, eerste streepje)] die zouden zijn geboekt alsof de bepalingen van titel 1 en titel 3 van boek 3 van het KBWvV van bij het begin zouden zijn toegepast, of tegen de waarde nul indien de aanschaffingswaarde niet wordt teruggevonden (art.3:175, § 3, al.1 KBWvV). De toevoeging door de Commissie van de vermindering van de aanschaffingswaarde met waardeverminderingen kwam ook al voor in het ontwerpadvies over negatieve fondsen (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.941). Zij steunt trouwens op het Verslag aan de Koning bij het KBWvV (B.S., 30 april 2019, ed.2, p.42258).

Maar het bestuursorgaan kan ook beslissen om deze activa te waarderen tegen werkelijke waarde, marktwaarde of gebruikswaarde, waarbij het verschil tussen deze waarde en de wedersamengestelde waarde wordt geboekt op een afzonderlijke subrekening van het betrokken actief, met als tegenpost een opbrengstrekening of een rekening van het eigen vermogen (art.3:175, § 3, al.2 KBWvV). De Commissie voegt er, onder verwijzing naar het Verslag aan de Koning bij het KBWvV (B.S., 30 april 2019, ed.2, p.42258), aan toe dat wanneer de aanschaffingswaarde niet kan worden teruggevonden, dit verschil zal overeenstemmen met de werkelijke waarde, marktwaarde of gebruikswaarde, naargelang het geval (Ontwerpadvies, nr.12, al.2). Dat is nogal evident. De Commissie wijst er ook nog op dat de mogelijkheid tot boeking van het verschil op een rekening van het eigen vermogen ervoor zorgt dat de fiscale onaantastbaarheidsvoorwaarde (art.190 WIB1992) kan worden nageleefd ingeval de VZW, IVZW of stichting aan de vennootschapsbelasting zou onderworpen zijn (Ontwerpadvies, voetnoot 18). Ook dat gaat terug op het Verslag aan de Koning bij het KBWvV (B.S., 30 april 2019, ed.2, p.42257). Gaat het om een vast

actief met beperkte gebruiksduur, dan moet de werkelijke waarde, marktwaarde of gebruikswaarde worden afgeschreven over de residuele gebruiksduur (art.3:175, § 3, al.2 KBWVV).

Bij ontstentenis van betrouwbare werkelijke waarde, marktwaarde of gebruikswaarde, worden de activa in de toelichting bij de jaarrekening opgenomen, met de vermelding dat er geen betrouwbare werkelijke waarde, marktwaarde of gebruikswaarde aan kan worden gekoppeld (art.175, § 3, al.3 KBWVV).

In een voorbeeld geeft de Commissie de journaalposten weer, die moeten of kunnen worden gebruikt bij waardering tegen werkelijke waarde, marktwaarde of gebruikswaarde. Die weergave is door haar compactheid verwarrend. De Commissie zou in haar definitieve advies beter de verschillende mogelijkheden afzonderlijk uiteentrekken.

II. Beroepsverenigingen

Het ontwerpadvies gaat ook over beroepsverenigingen, die als afzonderlijke rechtsvormen zijn geschrapt door het WVV (Ontwerpadvies, nr.14-18). Daar zullen we in deze bespreking niet op ingaan, omdat zij voor het brede publiek veel minder belangrijk zijn.

Afgezien van het feit dat de inwerkingtreding van het WVV voor de bestaande beroepsverenigingen wat ingewikkelder is, zijn de boekhoudkundige principes van de overgang naar VZW's overigens dezelfde als voor de bestaande VZW's, IVZW's en stichtingen die een vereenvoudigde boekhouding voerden (art.3:175, § 3 KBWVV).

III. Geen vergelijkende cijfers

Volgens een algemeen principe dat ingevolge titel 1 van boek 3 van het KBWVV gemeenschappelijk is voor vennootschappen met rechtspersoonlijkheid, VZW's, IVZW's en stichtingen, wordt bij elke rubriek of onderrubriek van de balans en de resultatenrekening het bedrag van de overeenkomstige post van het voorgaande boekjaar vermeld (art.3:59, al.1 KBWVV).

Onder verwijzing naar artikel 3:59, vierde alinea KBWVV, wijst de Commissie erop dat het voor VZW's, IVZW's en stichtingen die de bepalingen van [titel 1 en titel 3 van boek 3 van (SVC)] het KBWVV voor de eerste keer toepassen, daarentegen niet vereist is in de eerste jaarrekening vergelijkende cijfers te publiceren met betrekking tot de resultatenrekening en de toelichting van het voorgaande boekjaar (Ontwerpadvies, nr.19, al.1). De cijfers van de openingsbalans, vastgesteld in overeenstemming met artikel 3:175 KBWVV, zullen daarentegen worden beschouwd als de cijfers van de balans van het vorige boekjaar (Ibidem, nr.19, al.2).

FUSIES VAN VERENIGINGEN EN STICHTINGEN

21. De vroegere wet van 27 juni 1921 kende met betrekking tot de herstructurering van verenigingen en stichtingen enkel een regeling voor de inbreng om niet van de algemeenheid van de goederen of van een bedrijfstak (art.58 Wet van 27 juni 1921). Men noemde dit een pseudofusie. Het nieuwe WVV kent daarentegen, naast nog steeds een regeling van de pseudofusies (art.13:10 WVV), ook een regeling van de echte juridische fusies en splitsingen (art.13:1 tot 13:9 WVV).

Over die nieuwe regeling, althans met betrekking tot fusies tussen rechtspersonen die onder het Belgisch recht vallen, heeft de Commissie voor Boekhoudkundige Normen nu een ontwerpadvies uitgebracht (Ontwerpadvies van 2 februari 2022 - Boekhoudkundige verwerking van fusies tussen verenigingen en stichtingen). Het is een bijzonder nuttig document. De nieuwe wettelijke regeling werkt regelmatig met expliciete of impliciete verwijzingen en is soms moeilijk te volgen. Het ontwerpadvies van de Commissie biedt op vele punten mooie systematiseringen. Natuurlijk zijn er ook veel blote herhalingen van wat in het WVV staat.

a. Definitie van de fusie

Artikel 13:1, § 1 WVV laat VZW's, IVZW's en stichtingen toe om via een fusie herstructureren door te voeren (Ontwerpadvies, nr.5), en wel, in afwijking van de artikelen 2:109 tot 2:141 WVV, door ontbinding zonder vereffening. Dat laatste is het grote verschil met de pseudofusie (Ontwerpadvies, nr.7).

Uit artikel 13:1, § 1 WVV leidt de Commissie af dat deze fusie gekenmerkt wordt door de ontbinding zonder vereffening van de rechtspersoon, teneinde zijn gehele vermogen in te brengen in een rechtspersoon die zijn belangeloos doel verderzet (Ontwerpadvies, nr.5).

De gevolgen van de fusie die conform de wet wordt doorgevoerd, zijn dat (1°) het gehele vermogen van de ontbonden rechtspersoon overgaat op de verkrijgende rechtspersoon; (2°) de ontbonden rechtspersoon van rechtswege ophoudt te bestaan, behoudens een beperkt voortbestaan in het kader van een vordering tot nietigverklaring; (3°) de leden van de ontbonden vereniging hun hoedanigheid verliezen, behoudens andersluidende bepaling in het verrichtingsvoorstel (art.13:1, § 2, al.1 WVV).

De Commissie beklemtoont dat de inbreng van het gehele vermogen in de context van een fusie die beantwoordt aan de gegeven

omschrijving, noodzakelijkerwijs om niet gebeurt: er is geen vergoeding met maatschappelijke rechten, die in verenigingen en stichtingen niet bestaan, noch in geld (Ontwerpadvies, nr.6).

b. Toepassingsgebied

- Een VZW of IVZW kan worden ontbonden om haar gehele vermogen in te brengen in een andere VZW of IVZW, in een stichting, een universiteit of een publiekrechtelijke rechtspersoon, die het belangeloos doel ervan of een doel dat daar zo nauw mogelijk bij aansluit, moet nastreven (art.13:2, § 1 WVV). De Commissie wijst erop dat de verscheidenheid aan mogelijke verkrijgende rechtspersonen in dit geval vrij groot is (Ontwerpadvies, nr.8).
- Daarentegen kan, bij ontbinding, het gehele vermogen van een private stichting enkel worden ingebracht in een andere private stichting, een andere stichting van openbaar nut, een universiteit of een publiekrechtelijke rechtspersoon, teneinde een niet-gepersonaliseerd fonds erin op te richten om het belangeloos doel ervan na te streven (art.13:2, § 2, al.1 WVV).
- Op haar beurt kan een stichting van openbaar nut slechts overgaan tot een fusie ten behoeve van een andere stichting van openbaar nut, een universiteit of een publiekrechtelijke rechtspersoon, teneinde een niet-gepersonaliseerd fonds erin op te richten om het belangeloos doel ervan na te streven (art.13:2, § 2, al.2 WVV).

c. Boekhoudkundig continuïteitsbeginsel

Principe

Fusies tussen verenigingen en stichtingen worden voltrokken in boekhoudkundige continuïteit. Artikel 3:56 KBWVV is immers zonder onderscheid van toepassing op vennootschappen en op verenigingen en stichtingen (Ontwerpadvies, nr.9).

Bij een fusie door overneming of door oprichting van VZW's, IVZW's of stichtingen, bedoeld in artikel 13:1 WVV, worden alle actief- en passiefbestanddelen van de overgenomen VZW, IVZW of stichting, inclusief de verschillende bestanddelen van het eigen vermogen, de afschrijvingen, waardeverminderingen en gevormde voorzieningen, de rechten en verplichtingen, alsook de opbrengsten en kosten van het boekjaar, opgenomen in de boekhouding van de overnemende VZW, IVZW of stichting tegen de waarde waarvoor zij in de boekhouding van de overgenomen VZW, IVZW of stichting voorkwamen op de datum vanaf wanneer de handelingen van de overgenomen VZW, IVZW of stichting boekhoudkundig geacht worden te zijn verricht voor rekening van de overnemende VZW, IVZW of stichting (art.3:56, § 1, al.1 KBWVV).

* De Commissie wijst erop dat het begrip "eigen vermogen" in de Franse versie van het schema van de jaarrekening voor verenigingen

en stichtingen niet bestaat. Daarom meent zij te moeten verduidelijken dat het de bestanddelen van het eigen vermogen zijn, die bij een fusie tussen verenigingen en stichtingen in boekhoudkundige continuïteit worden overgedragen. Zij zal in dat opzicht aan de regering een wijziging van het KBWVV voorstellen (Ontwerpadvies, nr.10).

* Concreet houdt het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel in dat de rubrieken van de balans en de resultatenrekening van de betrokken verenigingen en stichtingen worden opgeteld wanneer zij een dubbele boekhouding voeren.

* Het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel is van toepassing wanneer de verrichting voldoet aan de definitie van artikel 13:1, § 1 WVV. De Commissie is van mening dat de naleving van die definitie niet veel voorstelt: behoudens bij fusies tussen verenigingen en/of stichtingen die hun boekhouding volgens verschillende regels voeren (vereenvoudigde tgo. dubbele boekhouding), zal het niet vaak voorkomen dat van de definitie van artikel 13:1, § 1 WVV wordt afgeweken. De Commissie verwacht bijgevolg dat het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel systematisch van toepassing zal zijn. Tenzij het bestuursorgaan beslist de activa en passiva individueel in te brengen, in welk geval de regels met betrekking tot de overdracht van elk actief- en passiefbestanddeel van de ontbonden vereniging of stichting van toepassing zijn (Ontwerpadvies, nr.13). In laatstbedoelde hypothese is het wel zonneklaar dat er van een juridische fusie in het geheel geen sprake is.

* De Commissie geeft een cijfervoorbeeld van de toepassing van het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel op fusies van verenigingen en stichtingen (Ontwerpadvies, nr.14). Het is perfect duidelijk en behoeft geen commentaar.

Datum waarop de fusie boekhoudkundig van kracht wordt

De Commissie moet vaststellen dat artikel 13:3, § 1, tweede alinea WVV, dat gaat over het verrichtingsvoorstel, geen verplichting oplegt om de datum te vermelden, waarop de fusie tussen verenigingen of stichtingen boekhoudkundig van kracht wordt (Ontwerpadvies, nr.15, al.1). De voorbereidende werkzaamheden van het WVV beperken zich ertoe te zeggen dat die datum zou kunnen worden vermeld (Parl.St., Kamer, 2017-2018, DOC 54, nr.3119/001, p.322).

De Commissie betreurt dit. De datum waarop de verrichting boekhoudkundig van kracht wordt, is essentieel voor de toepassing van het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel: aan de hand van deze datum kan de waarde worden bepaald, waartegen de vermogensbestanddelen van de ontbonden vereniging of stichting worden overgedragen, alsook vanaf wanneer de verrichtingen van de

ontbonden vereniging of stichting moeten worden opgenomen in de rekeningen van de overnemende vereniging of stichting (Ontwerpadvies, nr.15, al.2). Bovendien stelt de Commissie vast dat de vermelding van de datum waarop de verrichting boekhoudkundig van kracht wordt, wel verplicht is in het kader van de pseudofusie (Ontwerpadvies, nr.15, al.3). Dat vloeit voort uit de combinatie van de artikelen 13:10, eerste alinea, 12:1, § 1, tweede alinea, 12:103 en 12:93, § 2, eerste alinea, 3° WVV.

De Commissie acht het dan ook aangewezen om de datum waarop de fusie boekhoudkundig van kracht wordt, te vermelden in het verrichtingsvoorstel bij een fusie tussen verenigingen en stichtingen (Ontwerpadvies, nr.15, al.3).

Vereenvoudigde tegenover dubbele boekhouding

Een fusie kan plaatsvinden tussen enerzijds een vereniging of stichting die een vereenvoudigde boekhouding voert en de jaarrekening overeenkomstig het vereenvoudigd schema opmaakt (art.III.85, § 2 WER dat verwijst naar art.3:47, § 2 en 3:51, § 2 WVV), en anderzijds een vereniging of stichting die haar boekhouding voert overeenkomstig de bepalingen van titels 1 en 3 van boek 3 KBWVV (Ontwerpadvies, nr.17).

1. De eerste hypothese is die waarin een vereniging of stichting die voldoet aan de criteria van de artikelen 3:47, § 2 en 3:51, § 2 WVV en dus een vereenvoudigde boekhouding kan voeren, wordt ontbonden ten behoeve van een vereniging of stichting die een dubbele boekhouding voert.

In die hypothese moet een onderscheid worden gemaakt naargelang de eerstgenoemde vereniging of stichting zich overeenkomstig artikel 3:185 KBWVV al dan niet vrijwillig onderwerpt aan de verplichtingen die gelden voor de verenigingen en stichtingen die niet voldoen aan de voorwaarden van artikel III.85, § 2 WER. In bevestigend geval wordt de regelgeving van artikel 3:175, § 2 KBWVV toegepast. In ontkennend geval wordt de regelgeving van artikel 3:175, § 3 KBWVV toegepast (Ontwerpadvies, nr.18, al.1).

1.a. Een eerste subhypothese houdt derhalve in dat de ontbonden vereniging of stichting al een boekhouding voert, die naar de mening van haar bestuursorgaan ten minste overeenstemt met deze zoals vereist door de bepalingen van titels 1 en 3 van boek 3 KBWVV. In dat geval worden de overgedragen activa en passiva in de rekeningen van de verkrijgende vereniging of stichting opgenomen tegen de waarde waarvoor zij in de boekhouding van de ontbonden vereniging of stichting voorkwamen (art.3:56 en 3:175, § 2 KBWVV) (Ontwerpadvies, nr.18, al.2). Ook de verschillende eigenvermogensbestanddelen van de ontbonden vereniging of

stichting worden in de rekeningen van de verkrijgende vereniging of stichting opgenomen (Ontwerpadvies, nr.18, al.2).

In deze subhypothese wordt m.a.w. zonder meer het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel toegepast.

Het kan ook voorkomen dat de ontbonden vereniging of stichting haar vermogen waardeert overeenkomstig de waarderingsregels van de bepalingen van titels 1 en 3 van boek 3 KBWVV, zonder dat zij evenwel een boekhouding voert, die overeenstemt met deze zoals vereist door de voormelde bepalingen. In dit geval is de Commissie van mening dat het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel om praktische redenen kan worden toegepast (Ontwerpadvies, nr.18, al.3).

1.b. Een tweede subhypothese houdt in dat de ontbonden vereniging of stichting geen boekhouding voert, die naar de mening van haar bestuursorgaan ten minste overeenstemt met deze zoals vereist door de bepalingen van titels 1 en 3 van boek 3 KBWVV, en haar vermogen niet waardeert overeenkomstig de waarderingsregels zoals bepaald in voormelde bepalingen. In dat geval worden de overgedragen activa en passiva bij de verkrijgende vereniging of stichting gewaardeerd tegen aanschaffingswaarde, verminderd met de afschrijvingen die zouden zijn geboekt wanneer de voornoemde bepalingen van bij het begin zouden zijn toegepast, of tegen de waarde nul, indien de aanschaffingswaarde niet kan worden teruggevonden. Het bestuursorgaan kan evenwel beslissen om deze activa te waarderen tegen werkelijke waarde, marktwaarde of gebruikswaarde die de activa op het ogenblik van de overdracht hebben. Bij gebrek aan een betrouwbare werkelijke waarde, marktwaarde of gebruikswaarde worden de activa in de toelichting bij de jaarrekening van de verkrijgende vereniging of stichting opgenomen, aangevuld met de vermelding dat er geen betrouwbare werkelijke waarde, marktwaarde of gebruikswaarde aan kan worden gekoppeld (art.3:175, § 3 KBWVV) (Ontwerpadvies, nr.18, al.4).

Over de opname in de balans van de verkrijgende vereniging of stichting van het eigen vermogen van de ontbonden vereniging of stichting, spreekt de Commissie in deze subhypothese niet. Dat zou ze in haar definitieve advies beter wel doen. Wat eerder in haar ontwerpadvies heeft de Commissie er immers op gezinspeeld dat het boekhoudkundig continuïteitsprincipe mogelijks niet toepasselijk is bij fusies tussen verenigingen en stichtingen die hun boekhouding volgens verschillende regels voeren (vereenvoudigde tgo. dubbele boekhouding) (Ontwerpadvies, nr.13).

2. De tweede hypothese is die waarin een vereniging of stichting die een vereenvoudigde boekhouding voert, een vereniging of stichting overneemt, die meer dan één van de criteria van de artikelen 3:47, § 2 of 3:51, § 2 WVV overschrijdt [en dus een dubbele boekhouding

voert (SVC)].

In die hypothese zal de verkrijgende vereniging of stichting doorgaans zelf ook de criteria van de artikelen 3:47, § 2 of 3:51, § 2 WVV gaan overschrijden en zal zij niet langer een vereenvoudigde boekhouding kunnen voeren (Ontwerpadvies, nr.19).

Eventuele aanpassing van de waarderingsregels van de verkrijgende entiteit

De fusie kan, ondanks de toepassing van het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel, in hoofde van de verkrijgende vereniging of stichting aanleiding geven tot een aanpassing van de waarderingsregels die van toepassing zijn op bepaalde eigenvermogensbestanddelen van de ontbonden vereniging of stichting.

De Commissie geeft het voorbeeld van een vereniging of stichting die overeenkomstig artikel 3:159 KBWVV beslist om de materiële vaste activa waarvan de functionaliteit constant is, niet af te schrijven en de onderhouds- en vervangingskosten die daaraan verbonden zijn, op zich te nemen. Wanneer de vereniging of stichting die gebruik maakt van deze mogelijkheid, in het kader van een fusie haar volledige vermogen inbrengt in een andere vereniging of stichting, zal de verkrijgende vereniging of stichting deze waarderingsregel slechts kunnen behouden indien zij eveneens voldoet aan de vereisten van artikel 3:159 KBWVV. Indien er in hoofde van de verkrijgende vereniging of stichting geen sprake is van een constante functionaliteit, zullen op de oorspronkelijke aanschaffingswaarde van dit actief aanvullende of niet-recurrente afschrijvingen of herwaarderingsmeerwaarden worden geboekt, mits althans voldaan is aan de door artikel 3:35 KBWVV gestelde voorwaarden om dergelijke meerwaarden te boeken (Ontwerpadvies, nr.20).

Overdracht van het vermogen

De Commissie besteedt vervolgens aandacht aan de overdracht van de eigenvermogensbestanddelen op grond van het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel.

- Het Beginvermogen van de ontbonden vereniging of stichting, dat is opgenomen op rekening 100, wordt op grond van het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel over het algemeen als dusdanig opgenomen door de verkrijgende vereniging of stichting (Ontwerpadvies, nr.21).

Dat beginvermogen is het vermogen van de vereniging of stichting op de eerste dag van het eerste boekjaar waarvoor de bepalingen van het KBWVV gelden (art.3:171, § 2, I, al.1 KBWVV) (Ontwerpadvies, voetnoot 23).

- Onder de Permanente financiering van de ontbonden vereniging of stichting (rekening 101) kunnen bepaalde schenkingen, legaten of subsidies opgenomen zijn, die gepaard gaan met speciale voorwaarden vanwege de schenker, erflater of subsidiërende overheid. Wanneer de verkrijgende vereniging of stichting niet langer voldoet aan deze voorwaarden, zal zij voor de terugbetaling van de schenking, het legaat of de subsidie in kwestie een voorziening of een schuld moeten boeken. Hetzelfde geldt voor schenkingen, legaten of subsidies waarvan de overdracht aanleiding geeft tot een terugnemingsrecht van de schenker, erflater of subsidiërende overheid (Ontwerpadvies, nr.22).

De permanente financiering stemt overeen met de schenkingen, legaten en subsidies die uitsluitend bestemd zijn om duurzaam bij te dragen tot de activiteit van de vereniging of stichting (art.3:171, § 2, I, al.1 KBWVV) (Ontwerpadvies, voetnoot 25). De Commissie herinnert er ook aan dat ontvangen subsidies in bepaalde gevallen kunnen worden geboekt onder Ontvangen vooruitbetalingen op bestellingen, met name bij de toekenning van een onderzoeksfonds met exclusief gebruiksrecht ten behoeve van de opdrachtgever. Zij verwijst in dat verband naar verschillende vroegere adviezen (Ontwerpadvies, voetnoot 24).

- Met Bestemde fondsen (rekening 13) die in het kader van een fusie worden overgedragen, worden de fondsen bedoeld, die in hoofde van de ontbonden vereniging of stichting bij beslissing van de algemene vergadering van de vereniging of van het bestuursorgaan van de stichting zijn bestemd (CBN-Advies 2011/7 - Bestemde fondsen). Na de fusie moet bij de verkrijgende vereniging of stichting worden nagegaan of de nieuwe situatie strookt met de initiële bestemmingsbeslissing. Het zou kunnen dat bepaalde bestemde fondsen ten gevolge van de fusie zonder voorwerp zijn geworden. In dit geval kunnen deze fondsen rechtstreeks naar de reserves worden overgeboekt (rekening 13 Bestemde fondsen en andere reserves) (Ontwerpadvies, nr.23).

d. Negatief beginvermogen

Wanneer het Beginvermogen van hetzij de ontbonden, hetzij de verkrijgende vereniging of stichting negatief is, kan het worden opgeteld bij het Beginvermogen van de andere partij. Het negatieve beginvermogen zou eventueel ook kunnen worden gecompenseerd via het Overgedragen resultaat (art.3:171, § 2, I, al.2 KBWVV) (Ontwerpadvies, nr.24).

De Commissie is ook van mening dat er een compensatie zou moeten kunnen plaatsvinden met de Bestemde fondsen van de andere partij (Ontwerpadvies, nr.25).

De Commissie geeft dan twee uitvoerige cijfervoorbeelden. Die zijn duidelijk en behoeven geen commentaar.

e. Overgedragen verlies

Wanneer de balans van de ontbonden vereniging of stichting vóór de fusie een overgedragen verlies toont (rekening 14), kan dit verlies in het kader van de fusie niet worden toegerekend aan het beginvermogen.

- Bij een fusie door overneming wordt het opgeteld bij de Overgedragen winst, indien aanwezig, van de verkrijgende vereniging of stichting (Ontwerpadvies, nr.26).

Het woord "opgeteld", dat de Commissie hier gebruikt, betekent uiteraard dat het overgedragen verlies van de ontbonden vereniging of stichting het bedrag van de overgedragen winst van de verkrijgende vereniging of stichting vermindert. Dat blijkt trouwens wat verder in het ontwerpadvies uit het cijfervoorbeeld dat de Commissie geeft.

En wat indien de verkrijgende vereniging of stichting geen overgedragen winst op haar balans heeft ? In dat geval lijkt het evident dat het overgedragen verlies van de ontbonden vereniging of stichting gewoon op de balans van de verkrijgende vereniging of stichting komt te staan, bij toepassing van het boekhoudkundig continuïteitsbeginsel.

- Bij een fusie door oprichting van een nieuwe vereniging of stichting wordt het Overgedragen verlies van een ontbonden vereniging of stichting in hoofde van de nieuwe vereniging of stichting opgeteld bij de Overgedragen winst, indien aanwezig, van een andere ontbonden vereniging of stichting (Ontwerpadvies, nr.26).

De Commissie geeft van de samenvoeging van het overgedragen verlies en de overgedragen winst een duidelijk cijfervoorbeeld, dat geen commentaar behoeft.

VERSLAGGEVING BIJ ONTBINDING EN VEREFFENING VAN VERENIGINGEN

22. De Commissie voor Boekhoudkundige Normen heeft haar definitieve advies gepubliceerd over de verslaggevingsverplichtingen die onder het WVV moeten worden nageleefd bij de ontbinding, gedurende de vereffening en bij de sluiting van de vereffening van VZW's en IVZW's (Advies 2022/05 van 23 februari 2022 - Verslaggeving bij ontbinding en vereffening van een VZW of IVZW). Het eraan voorafgaande

ontwerpadvies hebben wij in de vorige kroniek besproken (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.944-946, nr.32). Het definitieve advies verschilt zeer weinig van het ontwerpadvies, op één punt na, met name de kwestie van de allerlaatste jaarrekening. Dat er zo weinig verschil is tussen het ontwerpadvies en het definitieve advies, wekt geen verwondering, omdat dit document inhoudelijk niet spectaculair is: het is en blijft een systematisering van de wetgeving, met hier en daar wat verduidelijkende vaststellingen en interpretaties van de Commissie, grotendeels geïnspireerd op het advies over de verslaggevingsverplichtingen bij ontbinding en vereffening van vennootschappen (zie daarover: S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.912-915, nr.10 en supra, nr.8).

Kleine wijzigingen

* In het ontwerpadvies sprak de Commissie, in de drie vormen van ontbinding, van de jaarrekening over "het gedeelte van het boekjaar" dat met de datum van de ontbinding eindigt. Dat was een onnauwkeurige formulering, die nu is rechtgezet. Nu spreekt de Commissie telkens van "het boekjaar" dat met de datum van de ontbinding eindigt (Advies 2022/05, nr.6, 10 en 13).

* Met betrekking tot de jaarrekening over het laatste afgesloten boekjaar en over het boekjaar dat eindigt door de ontbinding, waarvan de Commissie aanneemt dat ze na de ontbinding maar vóór de sluiting van de vereffening ter goedkeuring kunnen worden voorgelegd aan de algemene vergadering van de VZW of aan het door de statuten aangewezen orgaan, herneemt de Commissie [terecht] de mening dat daarbij de termijn van artikel 3:47, § 1, tweede alinea WV van toepassing is. Naar luid van het ontwerpadvies heeft dit tot gevolg dat deze jaarrekeningen binnen zes maanden na de afsluitdatum van het boekjaar ter goedkeuring moeten worden voorgelegd aan "het bevoegd orgaan". In het definitieve advies heet het dat deze jaarrekeningen binnen zes maanden na de afsluitdatum van het boekjaar ter goedkeuring moeten worden voorgelegd aan "de algemene vergadering" (Advies 2022/05, nr.7).

Deze verwijzing naar de algemene vergadering en niet meer naar het bevoegde orgaan, sluit nauwkeuriger aan bij de tekst van artikel 3:47, § 1, tweede alinea WV. Maar was de verwijzing naar het bevoegde orgaan voor IVZW's niet adequater, vermits de statutaire vrijheid in een IVZW toch veel groter is dan in een VZW en de statuten dus wel eens een ander orgaan zouden kunnen aanwijzen als bevoegd om na de ontbinding de bedoelde jaarrekeningen goed te keuren (art.2:109, al.1, 1° en 2:110, § 1, al.2 WV) ?

* Met betrekking tot gerechtelijke ontbinding verduidelijkt de

Commissie nu in voetnoot dat de door het WVV bepaalde gevallen die zij opsomt, niet limitatief zijn (Advies 2022/05, voetnoot 25).

* Met betrekking tot de vereffeningssrekeningen die bij de beëindiging van de vereffening moeten worden ingediend, uit de Commissie nu de mening dat deze rekeningen minstens de historie van de betalingen moeten bevatten, alsook de gevolgde rangregeling (Advies 2022/05, nr.22). Tevens acht zij het nu nodig uitdrukkelijk te signaleren dat artikel 2:137 WVV voor elke vereffening de neerlegging in het dossier van de rechtspersoon voorschrijft van een aantal stukken, waarvan elke belanghebbende kosteloos inzage kan nemen (Advies 2022/05, nr.23).

* Ten slotte zijn er ook nog een paar voetnoten toegevoegd, die alleen maar wetteksten hernemen (Advies 2022/05, voetnoten 34 en 50).

Allerlaatste jaarrekening

In de fase van de sluiting van de vereffening gaf de Commissie in het ontwerpadvies als haar mening te kennen dat de verslaggeving over de vereffeningssrekeningen gepaard moest gaan met het opstellen van de jaarrekening van het boekjaar waarin de vereffening werd gesloten. Deze jaarrekening moest worden goedgekeurd door de algemene vergadering van de VZW en het in de statuten aangewezen orgaan van de IVZW, maar moest niet meer openbaar gemaakt worden. De Commissie uitte deze mening zowel terzake van de sluiting van de vereffening na vrijwillige ontbinding als na ontbinding van rechtswege en na gerechtelijke ontbinding.

Merken wij op dat de Commissie eenzelfde mening ook had vooropgesteld in haar ontwerpadvies over de verslaggevingsverplichtingen bij ontbinding en vereffening van vennootschappen (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.915).

In het definitieve advies 2022/05 vindt men van die mening geen spoor meer. Al de desbetreffende passages zijn weggevallen, ook in het slotvoorbeeld dat het advies afrondt. De Commissie denkt er nu klaarblijkelijk anders over. Wellicht gaat zij er nu van uit dat haar oorspronkelijke mening niet op voldoende duidelijke wetteksten steunde en dat een allerlaatste jaarrekening over het boekjaar dat eindigt met de sluiting van de vereffening, geen zin meer heeft. De vereffeningssrekeningen volstaan nu.

Merken wij tevens op dat deze verandering van mening ook al tot uitdrukking was gekomen in het definitieve advies 2022/04 over de verslaggevingsverplichtingen bij ontbinding en vereffening van vennootschappen (Cf. supra, nr.8).

Minderheidsstandpunt

Reeds in het ontwerpadvies was een afwijkend standpunt van één lid van de Commissie opgenomen, volgens welk de Commissie met dit document haar bevoegdheid te buiten gaat in de mate dat haar vaststellingen en interpretaties niet over de leer van het boekhouden of de beginselen van een regelmatige boekhouding gaan. In het definitieve advies wordt dat afwijkende standpunt beter toegelicht.

Nu wordt als voorbeeld gegeven, wat de Commissie schrijft over de verantwoordelijkheid van het bestuursorgaan om nog de jaarrekening op te stellen over het boekjaar dat eindigt met de datum van de ontbinding van de VZW of IVZW. Volgens het minderheidsstandpunt staat de verantwoordelijkheid van het bestuursorgaan niet vast. Er zou daarentegen kunnen worden aanvaard dat deze verantwoordelijkheid bij de vereffenaar wordt gelegd. In de praktijk zou dat vaak een uitweg zijn uit een situatie waarin de vereniging in feite door de bestuurders verwaarloosd is.

Dit concrete voorbeeld weerspiegelt ongetwijfeld een regelmatig voorkomend praktijkprobleem, vooral in kleine verenigingen. Maar het mag niet doen vergeten dat het minderheidsstandpunt er in het algemeen op neerkomt dat de Commissie zich enkel zou mogen uitspreken over de leer van het boekhouden of de beginselen van een regelmatige boekhouding en niet over kwesties die de verantwoordelijkheden van bestuurders zouden kunnen verzwaren. De Commissie zou zich er moeten toe beperken een overzicht te geven van de verschillende bestaande zienswijzen.

Ons komt het voor dat een standpunt van de Commissie, ook over vennootschapsrechtelijke vraagstukken die met de boekhouding en de jaarrekening maar zijdelings in aanraking komen, altijd uiterst waardevol is. Een louter overzicht van stellingen in rechtspraak en rechtsleer, zonder eigen standpunt van de Commissie, is voor de geïnteresseerde lezer frustrerend.

Het valt ons overigens op dat aan het advies 2022/04 over de verslaggevingsverplichtingen bij ontbinding en vereffening van vennootschappen helemaal geen dergelijk minderheidsstandpunt is toegevoegd, hoewel het vergelijkbare oplossingen voorstaat op basis van ongeveer gelijkkluidende en al even vage wetteksten.

VERSLAGGEVING BIJ ONTBINDING EN VEREFFENING IN EEN AKTE VAN VERENIGINGEN

23. Na haar definitieve advies over de ontbinding en vereffening in

één akte van vennootschappen (Cf. supra, nr.9), heeft de Commissie voor Boekhoudkundige Normen nu ook haar definitieve advies over de jaarrekeningrechtelijke gevolgen van de ontbinding en vereffening in één akte van verenigingen uitgebracht (Advies 2022/07 van 23 februari 2022 - Verslaggeving bij onmiddellijke sluiting van de vereffening van een VZW of IVZW). Het eraan voorafgaande ontwerpadvies hebben wij in de vorige kroniek besproken (S. VAN CROMBRUGGE, "Kroniek boekhoudrecht (mei 2020 - april 2021)", T.R.V.-R.P.S., 2021, p.946-948). De aanpassingen lijken zeer sterk op die welke aangebracht werden in het definitieve advies over vennootschappen. Met dien verstande dat ze inhoudelijk minder ingrijpend zijn, omdat de verkeerde opvatting over de (niet-)openbaarmaking van de laatste jaarrekening, die de Commissie in haar ontwerpadvies over de vereenvoudigde vereffening van vennootschappen had vooropgesteld en die zij in haar definitieve advies gecorrigeerd heeft, in het ontwerpadvies over de vereenvoudigde vereffening van VZW's en IVZW's niet voorkwam. Dat hoefde dus niet gecorrigeerd te worden, al wordt de correcte opvatting nu wel uitdrukkelijk vermeld.

- Ook met betrekking tot verenigingen luidt de titel van het definitieve advies licht anders dan die van het ontwerpadvies, zij het weer zonder dat die wijziging enige invloed heeft op de inhoud.

- Zoals in het definitieve advies over vennootschappen, zijn er enkele verbeterde formuleringen (Advies 2022/07, nr.1, 3, 5, 6, 9, 10, 12 en 13) en een verplaatsing uit voetnoot naar de hoofdtekst (Advies 2022/07, nr.7).

- Andermaal zoals in het definitieve advies over vennootschappen, preciseert de Commissie met haar nieuwe formuleringen nu op verschillende plaatsen uitdrukkelijk en dus duidelijker over welke periode en over welke jaarrekening zij het heeft: het laatste boekjaar vóór het boekjaar dat eindigt met de ontbinding en vereffening in één akte (Advies 2022/07, nr.8), en het boekjaar dat loopt van het begin van het gestarte boekjaar tot de datum van de ontbinding en vereffening in één akte (Advies 2022/07, nr.6, 1e streepje) of, eenvoudiger, het boekjaar dat eindigt met de ontbinding en vereffening in één akte (Advies 2022/07, nr.10).

- De Commissie citeert en expliciteert ook wat nauwkeuriger de wettekst over de aanstelling van een bedrijfsrevisor of een gecertificeerd accountant wanneer er geen commissaris is (Advies 2022/07, nr.5 en 10).

- Ook hier is nu de passage van het ontwerpadvies weggelaten, met het oordeel van de Commissie dat de procedure van ontbinding en sluiting van de vereffening in één akte niet meer - maar ook niet minder - waarborgen aan de verenigingsschuldeisers moet bieden dan

de gewone procedure van ontbinding, vereffening en sluiting van de vereffening. We blijven erbij dat dat helemaal niet onjuist was.

- De Commissie zegt nu uitdrukkelijk dat de jaarrekening over het boekjaar dat eindigt met de ontbinding en vereffening in één akte, moet openbaar gemaakt worden bij de Nationale Bank van België overeenkomstig artikel 3:47 WVV (Advies 2022/07, nr.11 en 13 bij voetnoot 48). Zoals hierboven vermeld, was deze stelling reeds impliciet aanwezig in het ontwerpadvies.

- Zoals in het definitieve advies over vennootschappen, is ook hier in het afrondende voorbeeld de passage weggevallen, dat de algemene vergadering die de jaarrekening goedkeurt over het boekjaar dat eindigt met de ontbinding en vereffening in één akte (en die daarnaast ook beslist tot de ontbinding en de sluiting van de vereffening in één akte), al dan niet kwijting verleent aan het bestuursorgaan en de commissaris. Opnieuw blijven wij erbij dat dat geen onjuiste opvatting was.